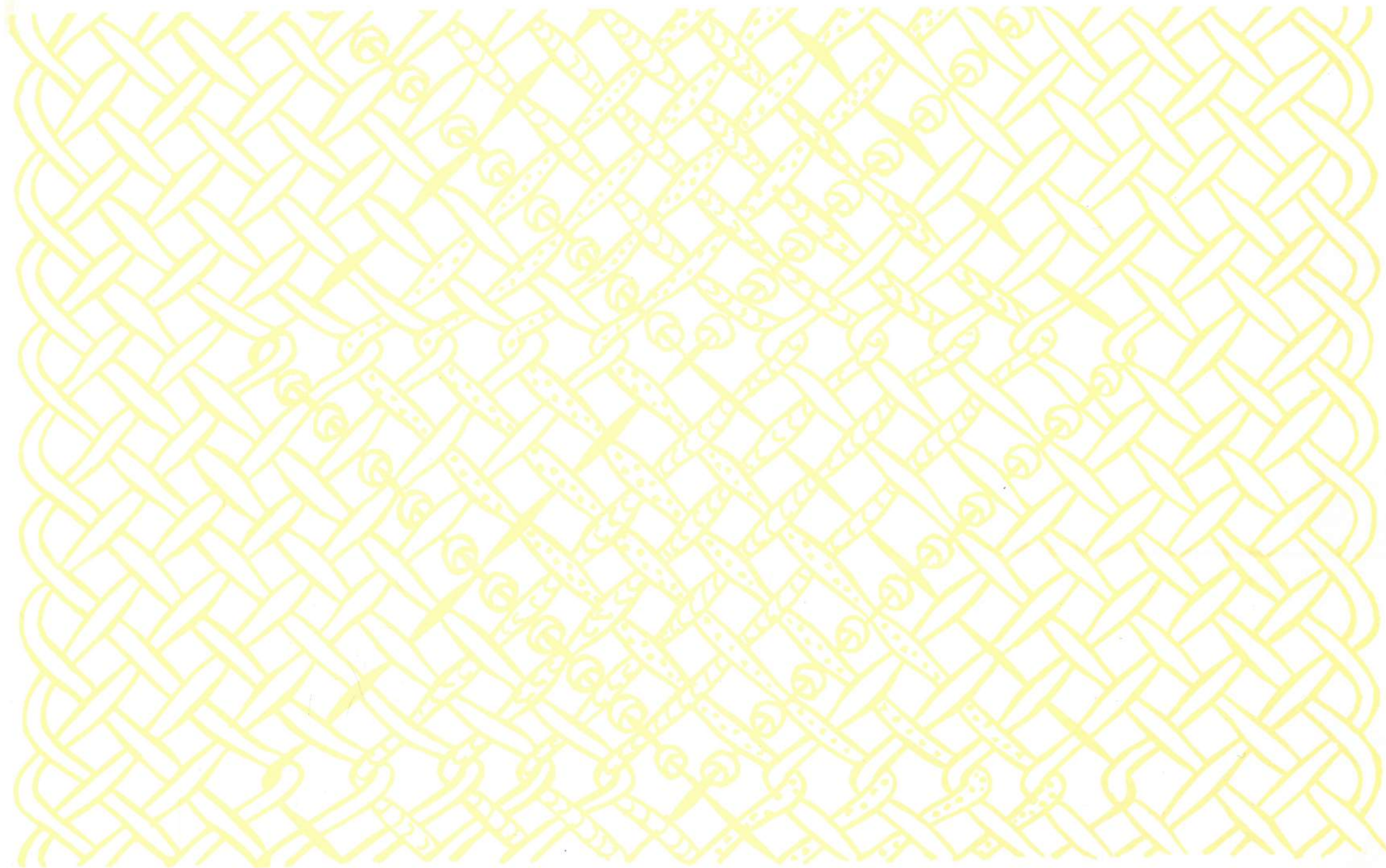

Margrethe
Hald

Flettede Baand
og Snore

GYLDENDAL

M. Hald

Flettede Baand og Snore

Tegningen paa omstaaende Side viser en Guambiano-indianer, der fletter Straastrimler, som anvendes til utallige Formaal.

Tegningen, der er fra Arkæologen Gregorio Hernandez de Albas Bog, »Nuestra Gente«, er udført af Francisco Tumiña Pillimue.

Margrethe
Hald
Flettede Baand
og Snore

GYLDENDAL

Flettede Baand og Snore

© Margrethe Hald 1975

Omslag: Leif Rosby

Typografisk tilrettelægning: Sven Reiner Johansen

Bogen er sat med Baskerville

og trykt i Fyens Stiftsbogtrykkeri

Printed in Denmark 1975

ISBN 87 00 68591 7

Samtlige Modeller er udført af Forfatteren

Fotografer:

Lars Borup

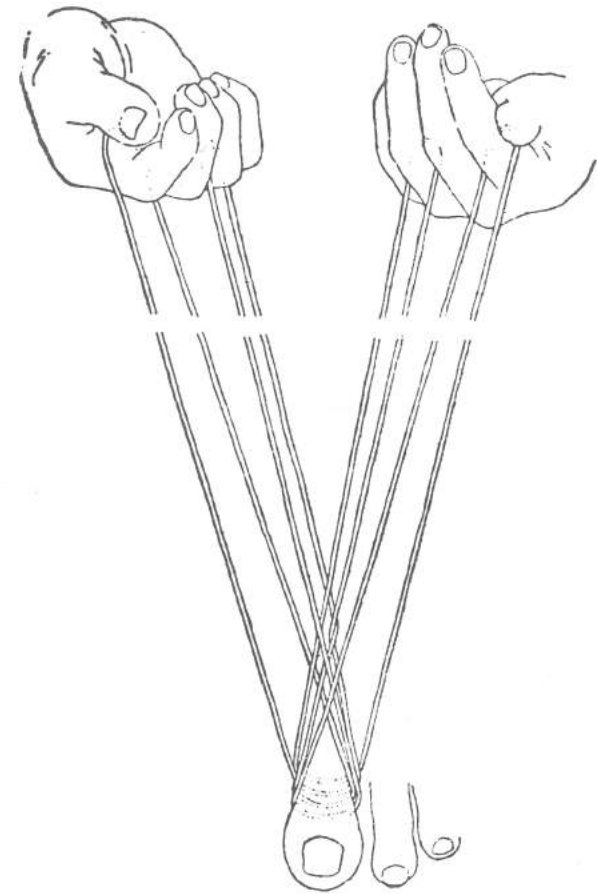
Erik Jul (farveoptagelser)

S.T. & O. studio a-s

Udgivet med støtte af Ministeriet for Kulturelle Anliggender

Indhold

Forord	7
I Virket Baand <i>Planche I, II, IV</i>	9
II Baand med Zig-Zagmønster <i>Planche III</i>	16
III Sprang, Linkning eller Slyng <i>Planche I, IV og V</i>	20
IV Slynget Snor og dens Slægtninge <i>Planche VI og VII</i>	26
V Bregdet Snor, Færøsnor <i>Planche VII</i>	34
VI Bregdet Snor med 5 Løkker <i>Planche VII</i>	36
VII Snorefletning med Indlæg <i>Planche VII</i>	40
VIII Baand med Indlæg <i>Planche VII</i>	41
IX Nullestok eller Snoregaffel	42
X Snor dannet af 2 Løkker	47
Litteratur og Referencer	48
Ordforklaring	48
Farvegengivelser	51

Forord

I denne Bog findes jævnligt Bemærkninger om, at Udøvelsen af en Teknik kun stiller Krav om faa eller ubetydelige Hjælpemidler, og det er nærliggende at tro, at vi derfor staar ved Metoder af yderste Primitivitet og Enkelhed. Vi hæfter os dog ved, at der anbefales Brug af Genstande som en Vindueskrog, et Dørhaandtag eller maaske bare et Søm, Ting som kan være os til Nytte og altsaa fungere som en Slags Værktøj. Helt at undvære noget til Støtte for Arbejdet kan vi kun sjældent. Ganske vist er der inden for vor egen Kulturkreds bevaret Levn af gamle Arbejdsformer, som tilsyneladende er ganske primitive. Man kunde saaledes saa sent som i 1952 paa Øen Inishmore ved Irlands Atlanterhavskyst se en Væverske, der lagde Trend for Baandvævning op mellem sin Taille og sin ene Fod. Et nøjere Eftersyn viste dog, at hun til Hjælp under Udførelsen af Processen havde et Sæt Stroppe, de saakaldte Søl, dvs. et Bundt Traadløkker, som fattede ned omkring hveranden Længdetraad og bevirkede, at disse i ét Greb kunde løftes og skaffe Plads for Indføring af Tværtraade. Søl repræsenterer selv i enkleste Form et mekanisk Princip, som betegner et gennemgribende Fremskridt i Vævekunsten og adskiller den fra Fletning. Det helt primitive Led i den irske Kvindes Arbejdsgang var da i Virkeligheden kun Maaden, hvorpaa hun arrangerede Anlægget paa sin Krop.

Nu er det i nærværende Tilfælde Baandfletning, vi vil samle Opmærksomheden om, og det interesserer os at vide, hvor sparsomme Hjælpemidler man i givet Fald kunde nøjes med ved Fremstilling af Baand. Om saadant kan hentes Oplysninger hos Etnologen Walter E. Roth, som under sine Studier i Guiana i det nordøstlige Sydamerika har set Warrau Indianerne flette Baand uden Brug af andre „Redskaber“ end deres egne Legemsdele, nærmere betegnet Hænderne og Stortaaen paa hver Fod.

Af Walter E. Roths Tegning og Beskrivelse i „An Introductory Study of the Arts, Crafts and Customs of the Guiana Indians“ fremgaar, at Garnet fordeles med to Løkker paa hver Haand og føres ned omkring venstre Stortaa (se Tegn. overfor). Løkkerne byttes om paa

Hænderne, og strammes til ved, at Armene strækkes udad til hver sin Side. Derefter stikkes højre Fods Stortaa ind i Skellet ovenover den venstre Stortaa og træder haardt til. Resultatet bliver, som det forstaas, et ret kort Baand, fordi det er begrænset, hvor lange Løkker, der kan arbejdes med indenfor det Rum, Hænder og Fødder til sammen kan spænde over.

Skulde Indianeren nu ønske sig et Produkt af større Længde end det saaledes opnaaede, maa der Hjælp til, og det faar han ved at lægge sit Garn op omkring en Gren eller en tveget Stok i passende Afstand. De stigende Krav til Produktet har altsaa affødt den „Opfindelse“ at lade en naturligt tilstedeværende Genstand være Redskab.

Imidlertid indebærer den nye Situation den Ulempe, at han ikke mere kan naa at træde Faget til med Stortaaen. Han maa have en Hjælper, som med en Haand eller en Pind kan presse Garnet til i Skellet. Med andre Ord: han gør ogsaa Erfaring om Samarbejdets Værdi. En Udvikling er sat i Gang.

For de nedenfor behandlede Tekniker gælder, at deres Oprindelse taber sig i det dunkle. Vi kan forsøge at efterforske deres Herkomst og undertiden være saa heldige at kunne følge dem et kortere eller længere Stykke paa Vej, men tilbunds kommer vi ikke. Folkekunsten er en anonym Gave til Efterslægten.

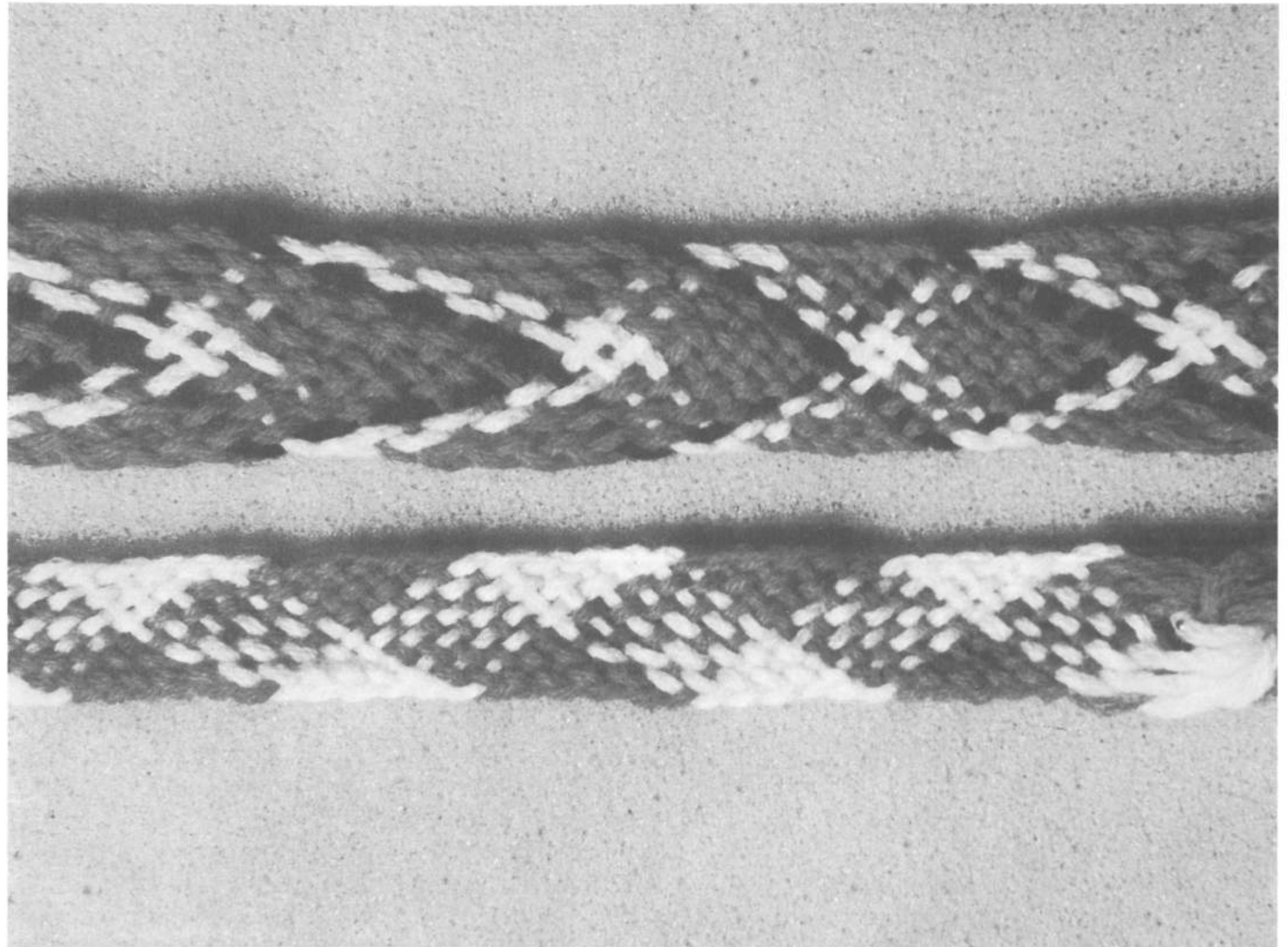
Margrethe Hald
10. Februar 1975

Virket Baand

KAPITEL I Det virkede Baand er en Diagonalpletning saa enkel, at den ikke kræver noget Redskab udover de Hjælpemidler, som er tilstede i ethvert Hus.

Det kan anbefales først at ordne Garnet saaledes, at der bliver et Skel (Fag) i Trenden, hvilket kan ske ved, at det lægges op – f. Eks. om to Stolerygge – med et Forløb, der

kan minde om Linien i et Ottetal. Traadene skal have et Kryds paa Midten og skæres over i Rundingerne. Paa hver Side af Krydset indlægges en Strikkepind el. lign., og hele Anlægget anbringes paa et fast Grundlag: en System, en Sandpose eller evt. en almindelig Pude, som kan ligge fast.

Øverst Fig. 1 Nederst Fig. 2

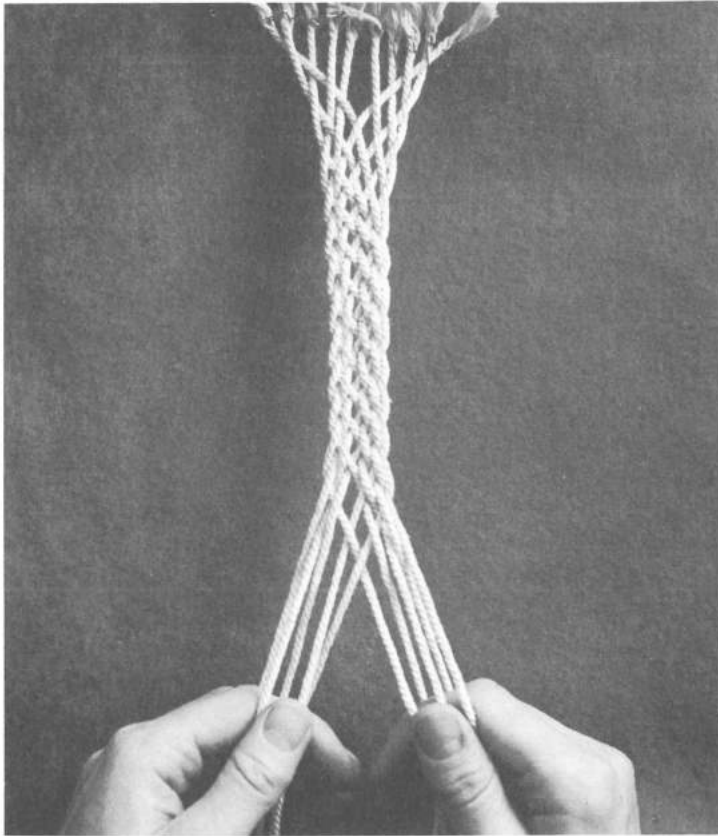

Fig. 3

Arbejdet foregaar ud fra Midten, og den fremadvendende Part af Trenden deles saaledes, at den ene Halvdel holdes med venstre Haand, den anden med højre, se Fig. 3. Fingrene regnes med Nr. 1 for Tommelen, Nr. 2 for Pegefingeren osv., og det er praktisk at holde Traadene med 4. og 5. Finger, medens 1., 2. og 3. Finger foretager Bevægelserne.

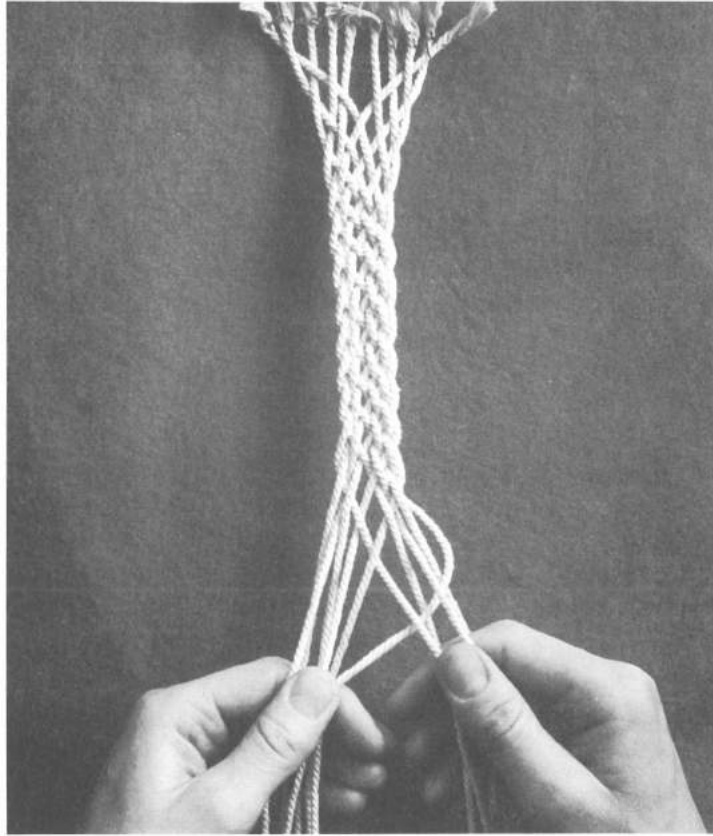

Fig. 4

Fletningen foregaar ud fra Ydergrænserne, f.Eks. den højre. Traadene tages op med Pegefingeren og saaledes, at de Traade, som ligger *over* forreste Pind, kommer ned og de andre op. Pegefingeren ligger i Faget. Den yderste Traad trækkes igennem og havner paa Indersiden af venstre Halvdel, Fig. 4. Med et let Tryk af Tommelfingeren presses Traaden til, Fig. 5.

Derefter foregaar Proceduren ud fra venstre Yderkant paa tilsvarende Maade, og Traadene tages op udefra med venstre Pegefinger, hveranden over, hveranden under. Den yderste Traad trækkes igennem Faget med højre Pege- og Tommelfinger og havner paa Indersiden af højre Parti. Analysen svarer til den, vi i Væveproget kalder for Toskaft.

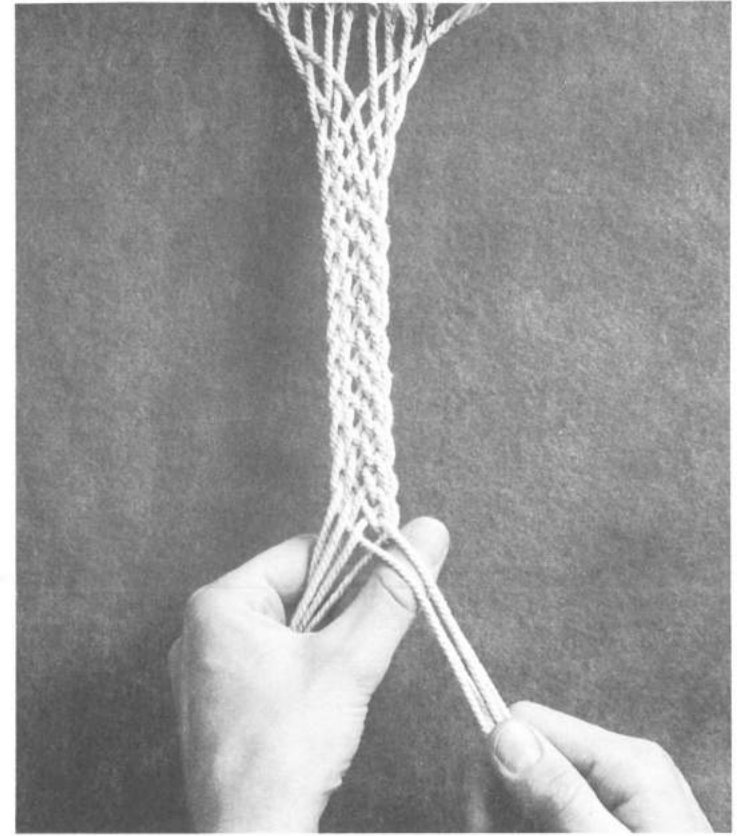

Fig. 5

Arbejdet fortsættes paa denne Vis, til den fremadvendende Del af Baandet er flettet ud. Derefter drejes hele Anlægget en halv Omgang, og der flettes atter ud fra Midten. Her gælder det om at faa Overgangen regelmæssig og smuk, og det kan være en god Hjælp at bevare Strikkepindene paa Plads for at sikre Traadenes Orden.

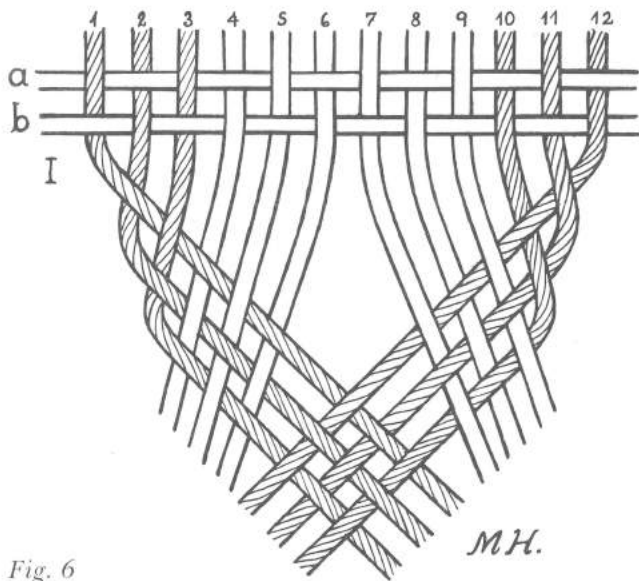

Fig. 6

Der begyndes med de to midterste Traade, og der flettes indefra og udad, til den oprindelige Stilling er opnaaet. Arbejdet foregaar atter fra Ydersiderne som forud beskrevet.

Midterpartiet kan imidlertid ogsaa arrangeres paa anden Maade, Fig. 7 og 8, og der fremkommer da en lille Spalte i Baandets Længderetning. Pindene kan nu fjernes, og der pusles lidt med Traadene for at faa Stoffet jævnt.

Ønskes et Baand med Mønster i Farver, fordeles disse med lige mange i hvert Parti, og man faar da en kileformet Figur, se Fig. 1.

Foretrækkes et Zig-Zag Mønster som Fig. 2, foregaar Arbejdet ensidigt. Dermed menes, at Faget tages op over fuld Bredde med højre Haands Pegefinger, skiftevis over én og under én, og „Indslagstraaden“ trækkes igennem med venstre Haands Tommel- og Pegefinger. I venstre Kant bliver første Indslagstraad liggende, til den næste er ført igennem. Derpaa bøjes den om og føjes til de øvrige i højre Haand.

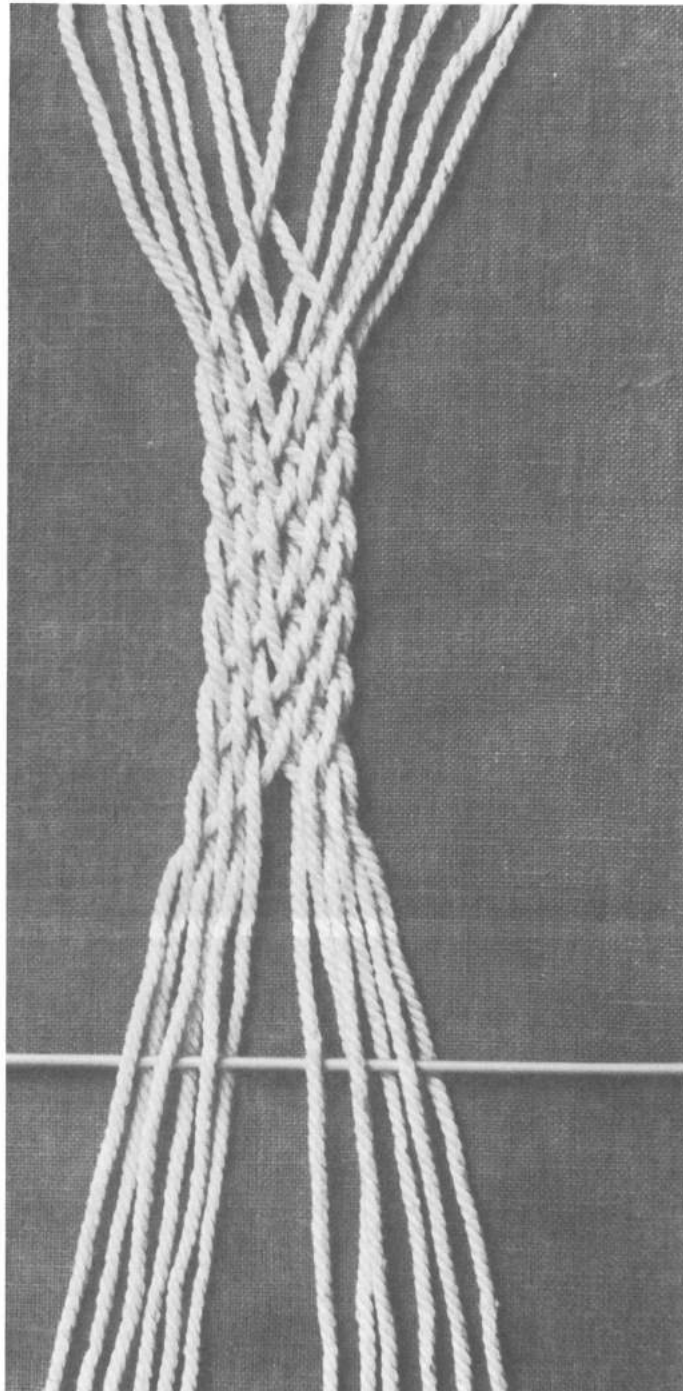

Fig. 7

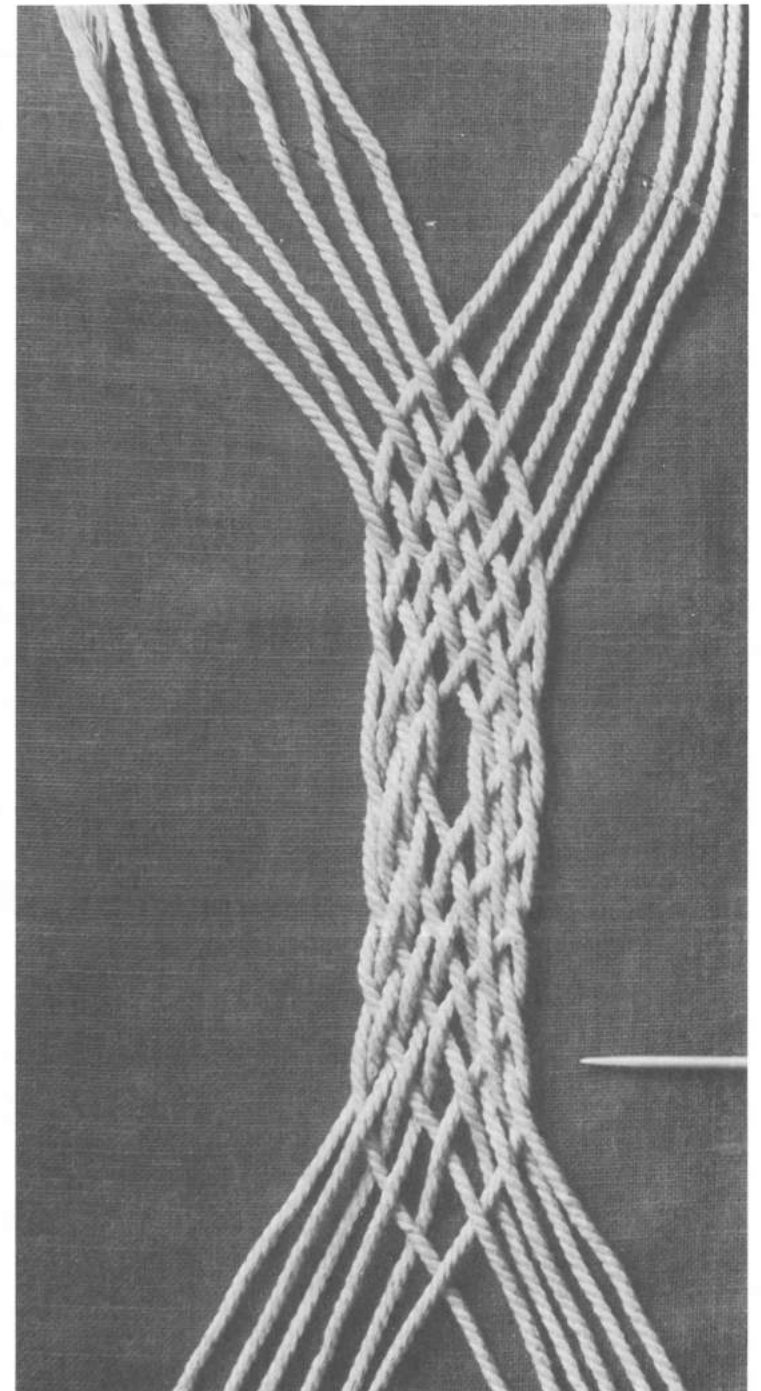

Fig. 8

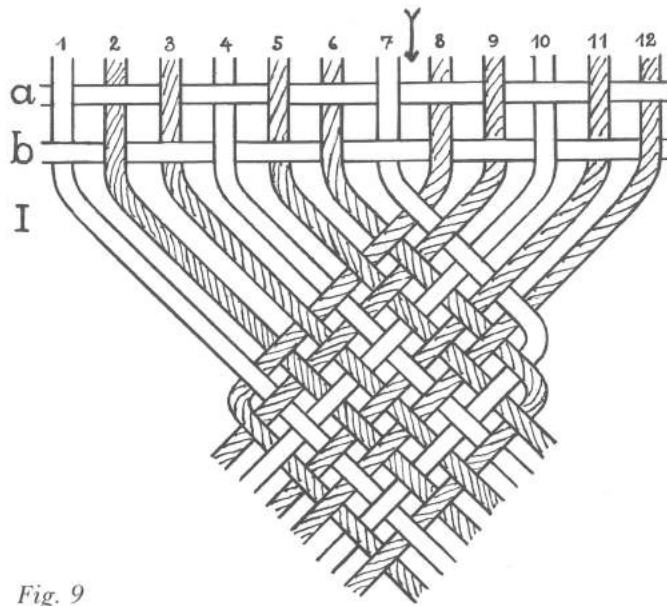

Fig. 9

Forskellige Mønstre faas ved Ændring i Farveordenen. Se Fig. 9-10, hvor to mørke Traade skifter med én lys. Opsætningen bliver usymmetrisk. Fletningen begynder ved Pilen, Fig. 9, dvs. at Arbejdet i Begyndelsen foregaar *inde* i Stoffet, i nærværende Tilfælde med Traad Nr. 7 og 8. Naar Fletningen er ført igennem til Yderkanterne arbejdes paa normal Vis.

Variation kan ogsaa opnaas ved Forandring i selve Tekniken, nemlig saaledes, at Traadene krydses over to og under to skiftevis efter samme Princip, som det man i Vævesproget betegner som 2/2 Kiper.

Som et Eksempel paa Metodens enkleste Form vises her et Baand, Fig. 11, som kun bestaar af 9 Traade, hvilket giver fire Traade for den venstre Haand og fem for højre. Arbejdet begynder med den yderste Traad i højre Del, som føres over to og under to og havner inderst i venstre Parti. Dernæst følger yderste Traad af venstre Del, som nu tæller fem Traade. Princippet gælder ogsaa for Fig. 12, 13 og 14, henholdsvis bestaaende af 13, 17 og 21 Traade.

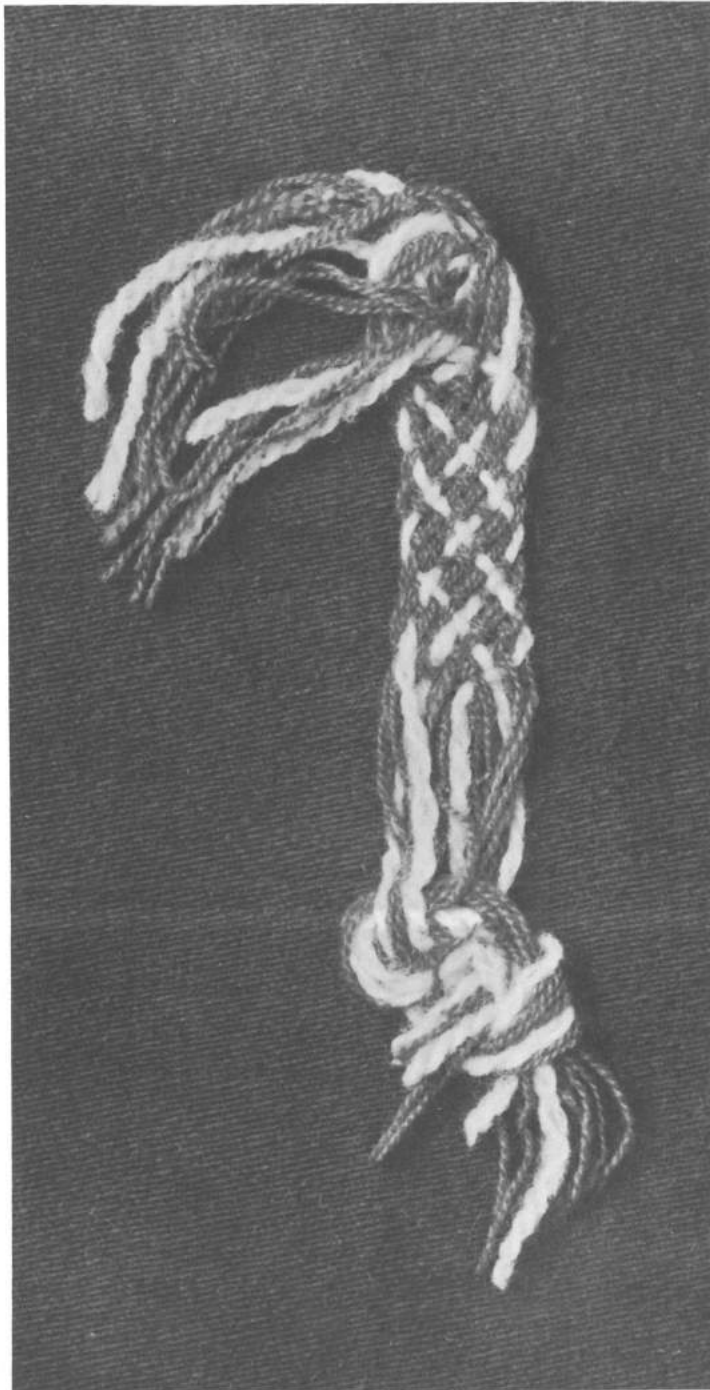

Fig. 10

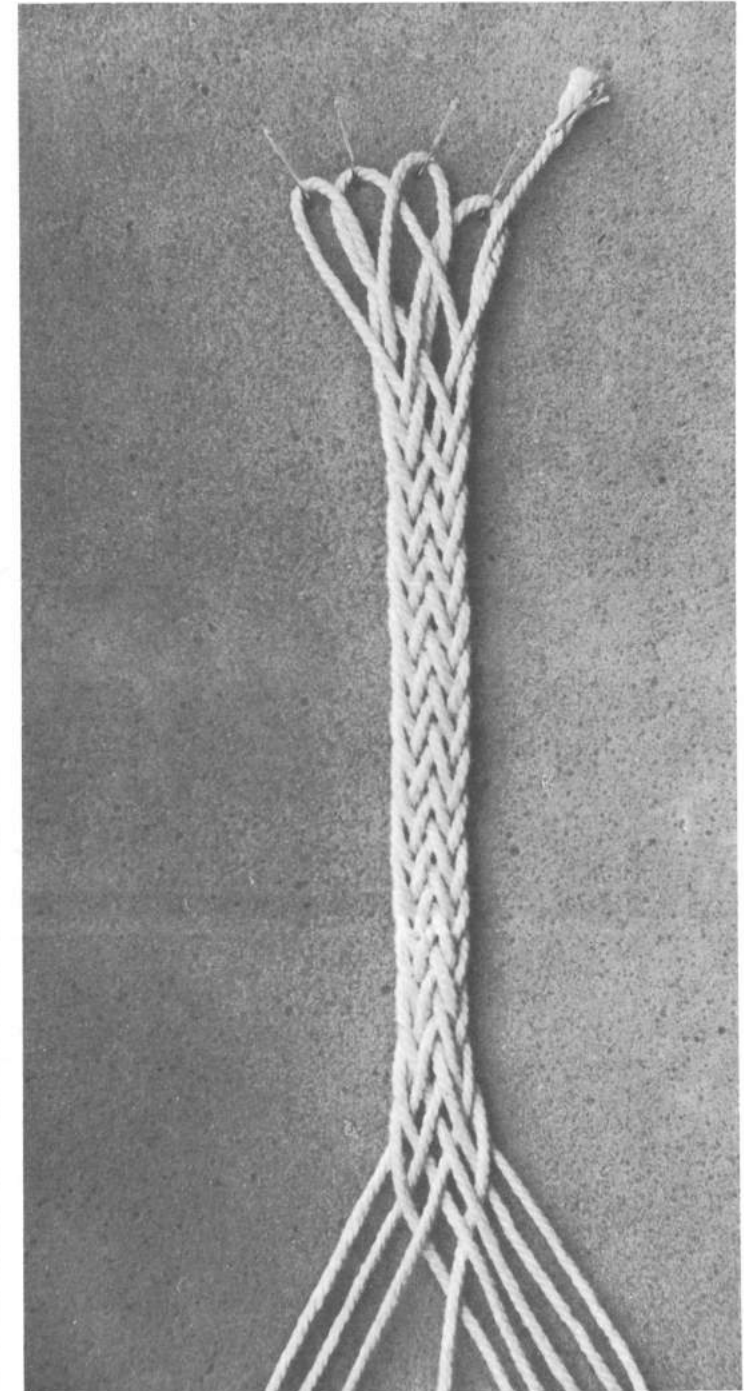

Fig. 11

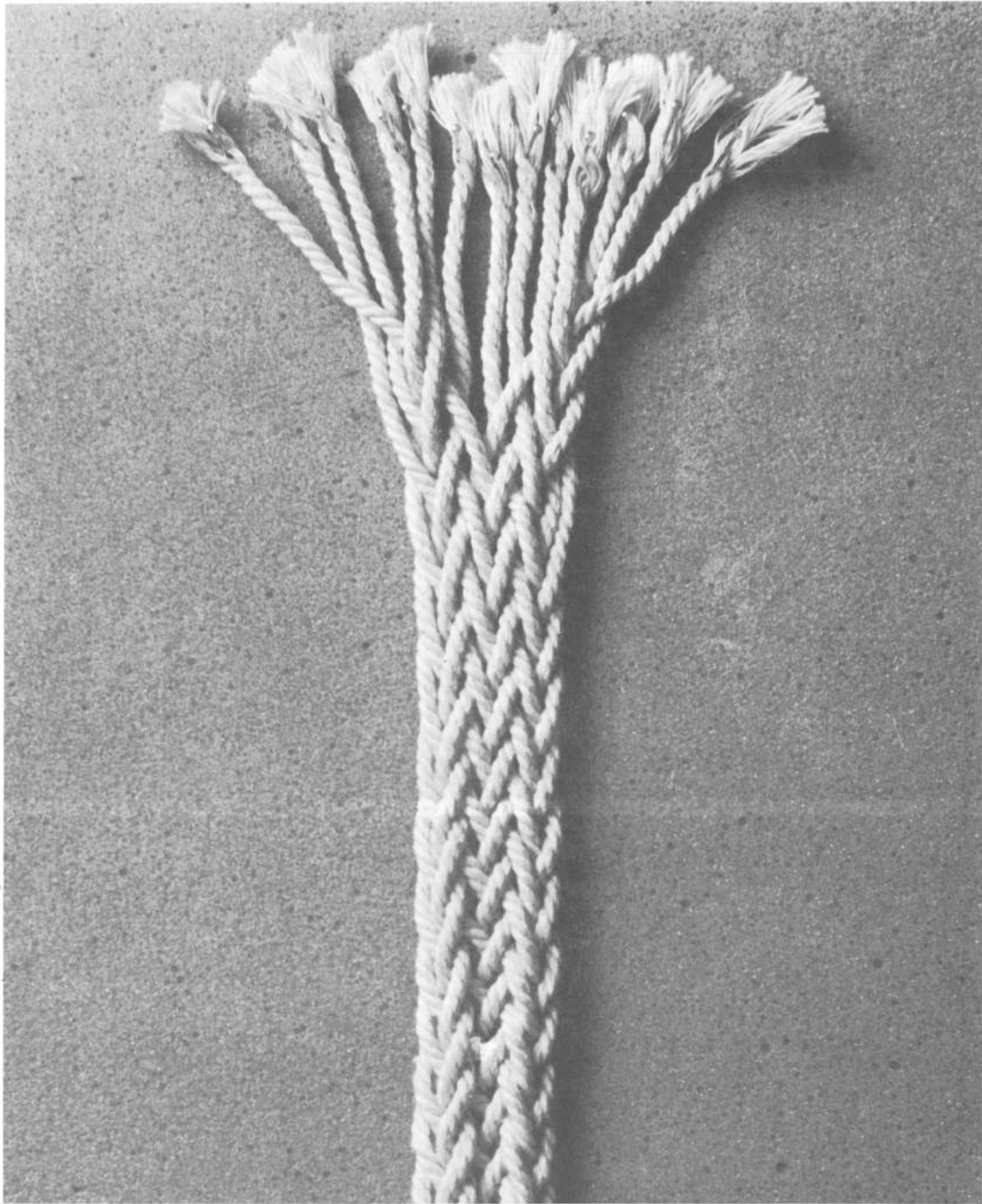

Fig. 12

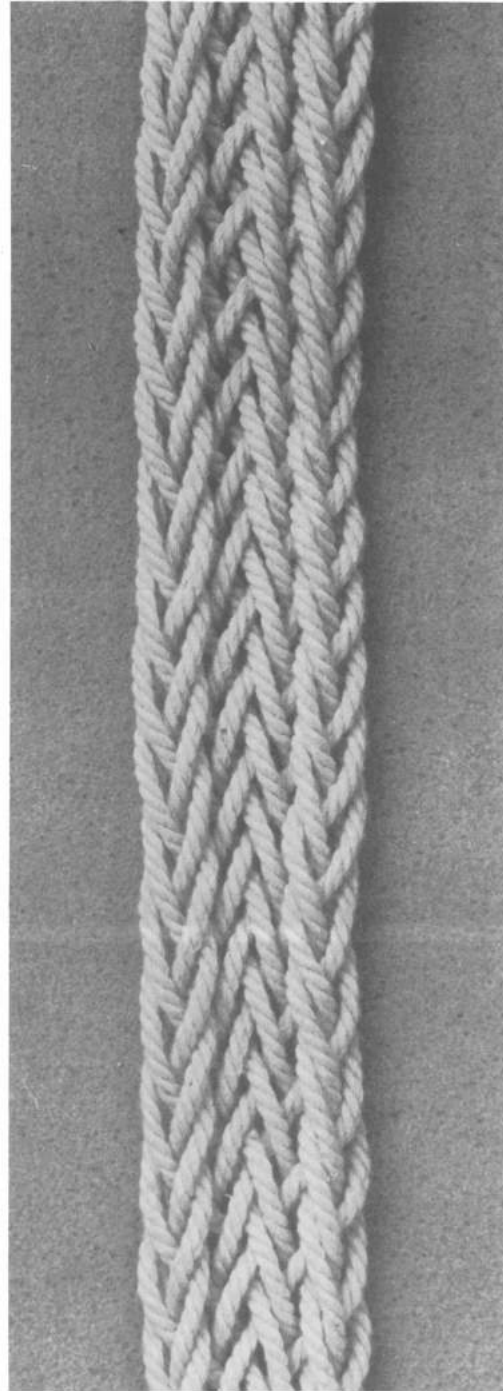

Fig. 13

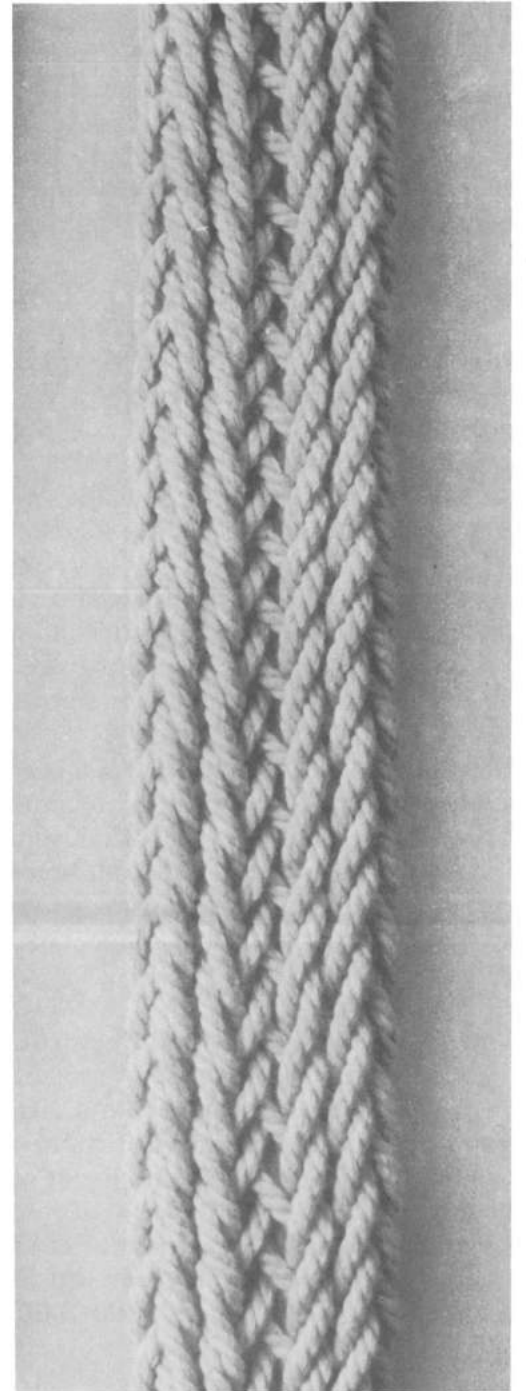

Fig. 14

Vi vil her opholde os lidt ved et specielt Baand, som stammer fra Damaskus, Fig. 15. Det er bemærkelsesværdigt, fordi det bestaar af meget fint Uldgarn, som er delt op i Bundter paa ca. 25 Traade i hvert. Bundterne regnes som Enheder og udgør 13 Streng. De krydses over to og under to, og Knytningen er meget fast, hvilket medvirker til at give Baandet dets særlige Karakter.

Til Gruppen omkring det virkede Baand hører ogsaa Baandet Fig. 16, hvori Traadene veksler med 1 op og 2 ned, hvilket vi ved et Laaneord fra Vævningens Terminologi kan benævne som Treskaftskiper eller 1/2 Kiper. Højre Haand alene tager Skellet op over fuld Bredde, medens det er venstre Haands Opgave at trække Indslagstraaden gennem hele Faget.

Opsætningen til Fig. 16 bestaar af tre Farver: rød, hvid og blaa, og Fletningen begyndes i højre Sidekant, idet Pegefingeren tager de røde Traade op, medens de blaa og hvide Traade kommer i Underskellet.

Den Traad, der fungerer som „Islæt“, er altid den yderste i højre Kant og altid af samme Farve som de Traade, der er i Overskel. Ved venstre Kant bliver Indslagstraaden hængende, indtil næste Traad er ført igennem. Først da bøjes den om og føjes til i Underskellet. For hvert Indslag trykkes Faget til med Tommelfingeren.

Ved Fig. 16 og 17 er anvendt ret groft Garn og temmelig løs Fletning. Presser man Islætten haardt sammen og anvender blødt Garn, bliver Resultatet som Fig. 18 viser. I Fig. 19 er kun anvendt 2 Farver. Fig. 20 viser Sammenfatning af Traadene for at opnaa et smallere Baand.

Paa Fig. 21 ses et Fragment af et virket Baand. Det stammer fra en Høvdingegrav ved Mammen ved Viborg, dateret til Vikingetid, 800-1000 e.Kr. F.

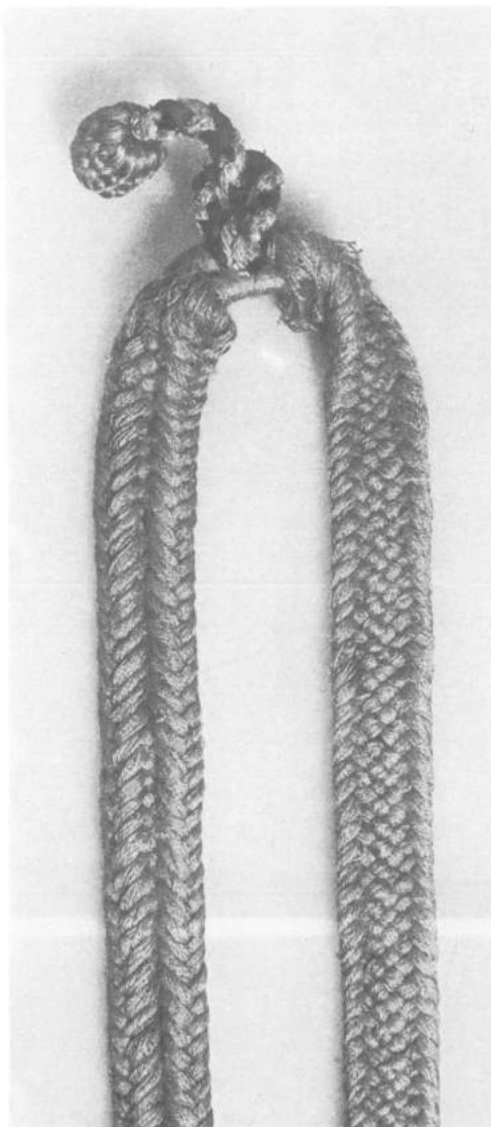

Fig. 15

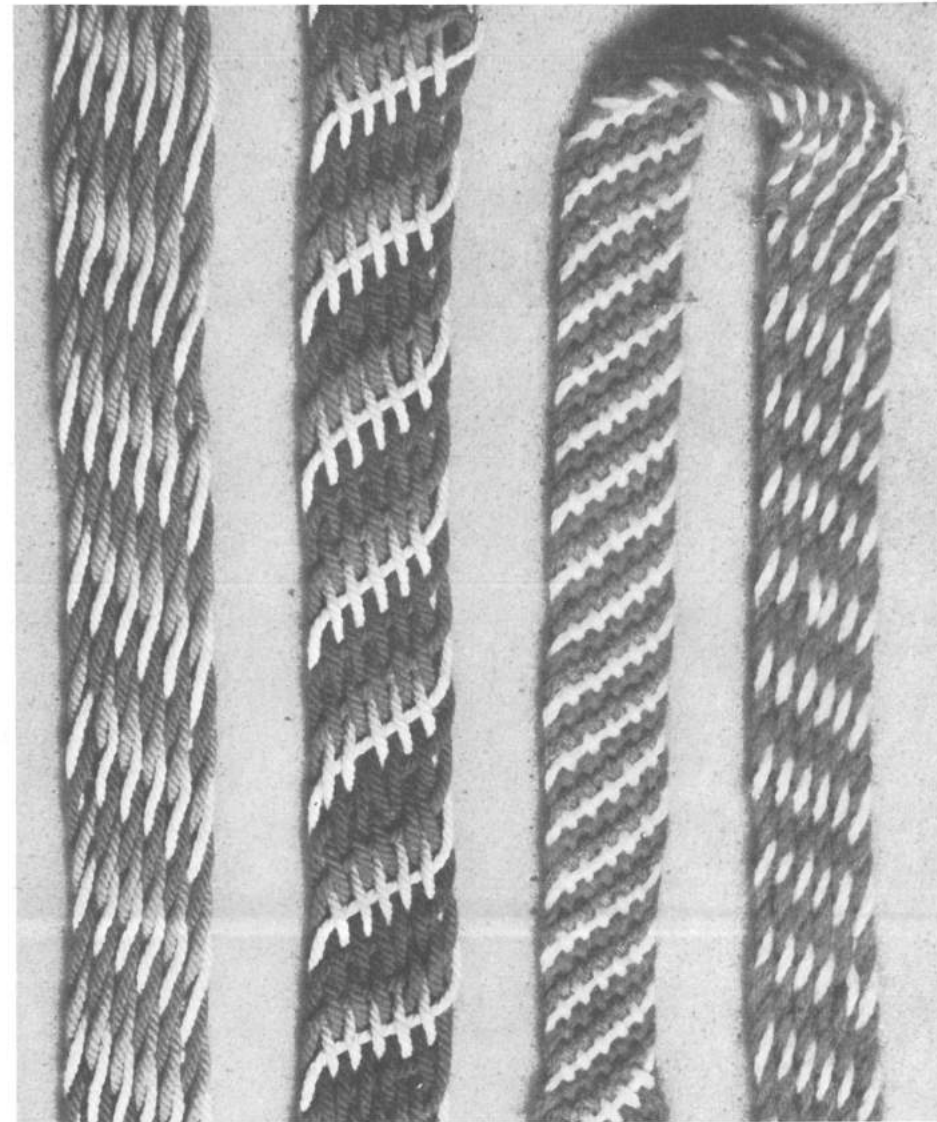

Fig. 16 a og b

Fig. 17

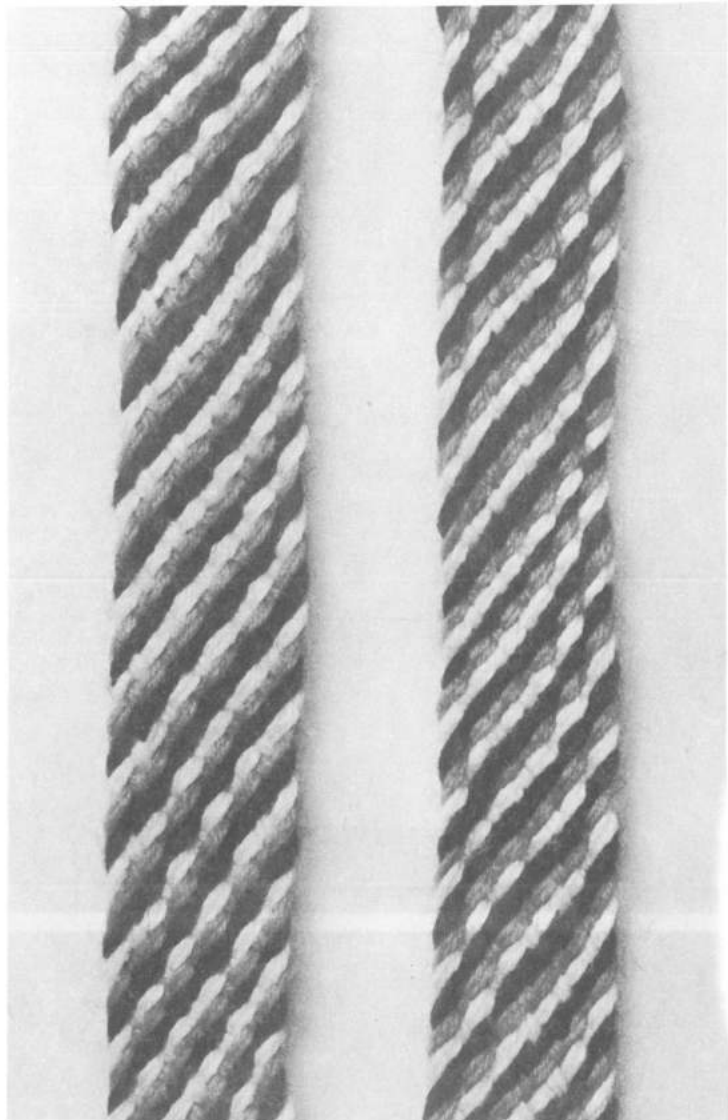

Fig. 18

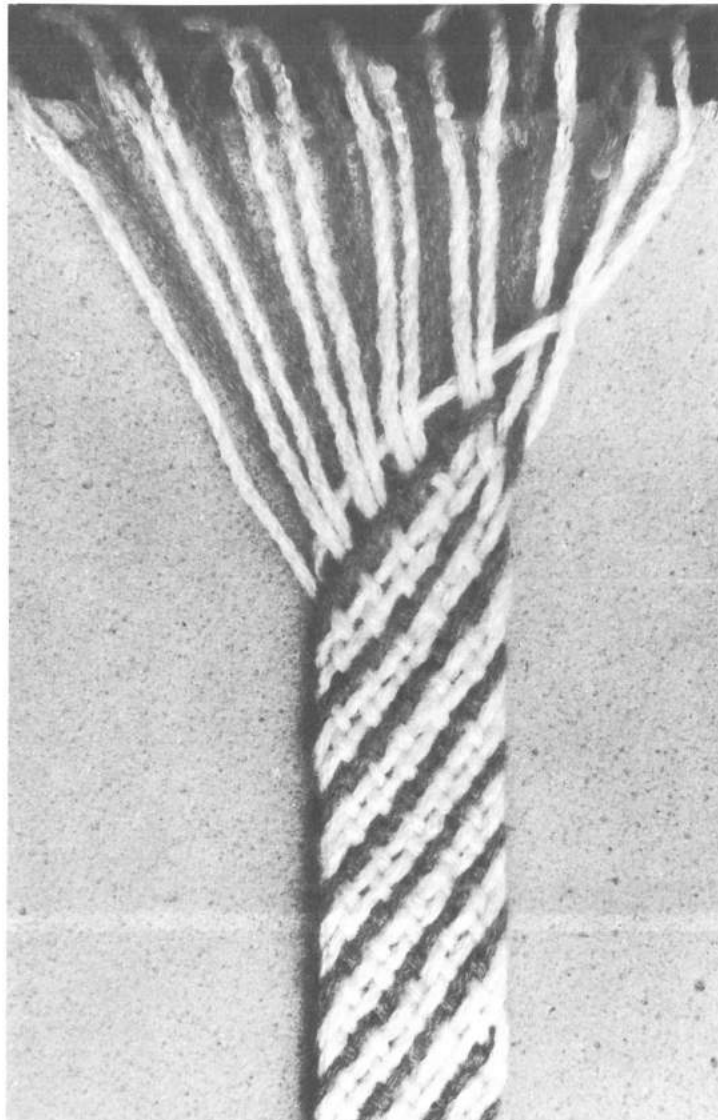

Fig. 19

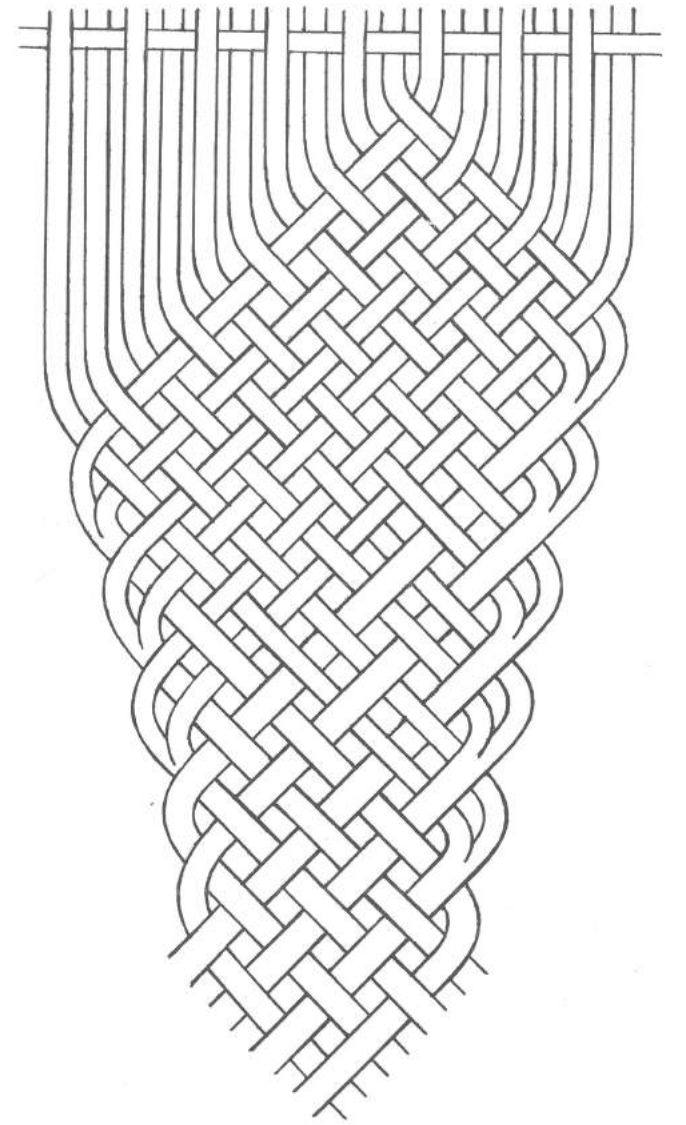

Fig. 20

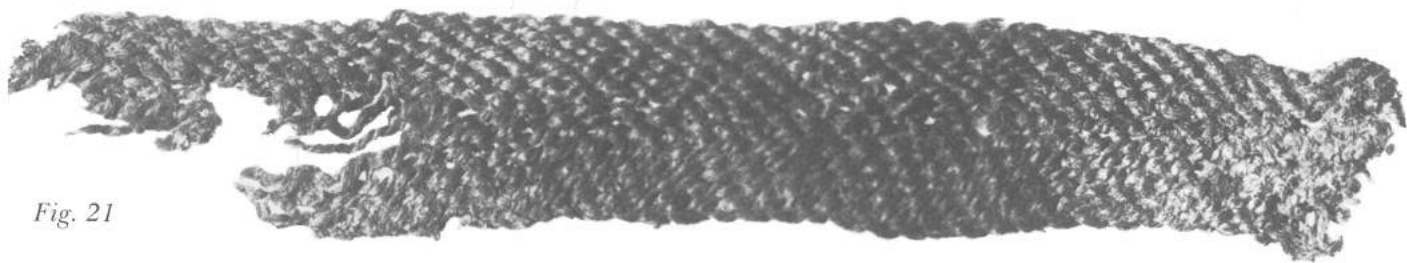

Fig. 21

Baand med Zig-Zagmønster

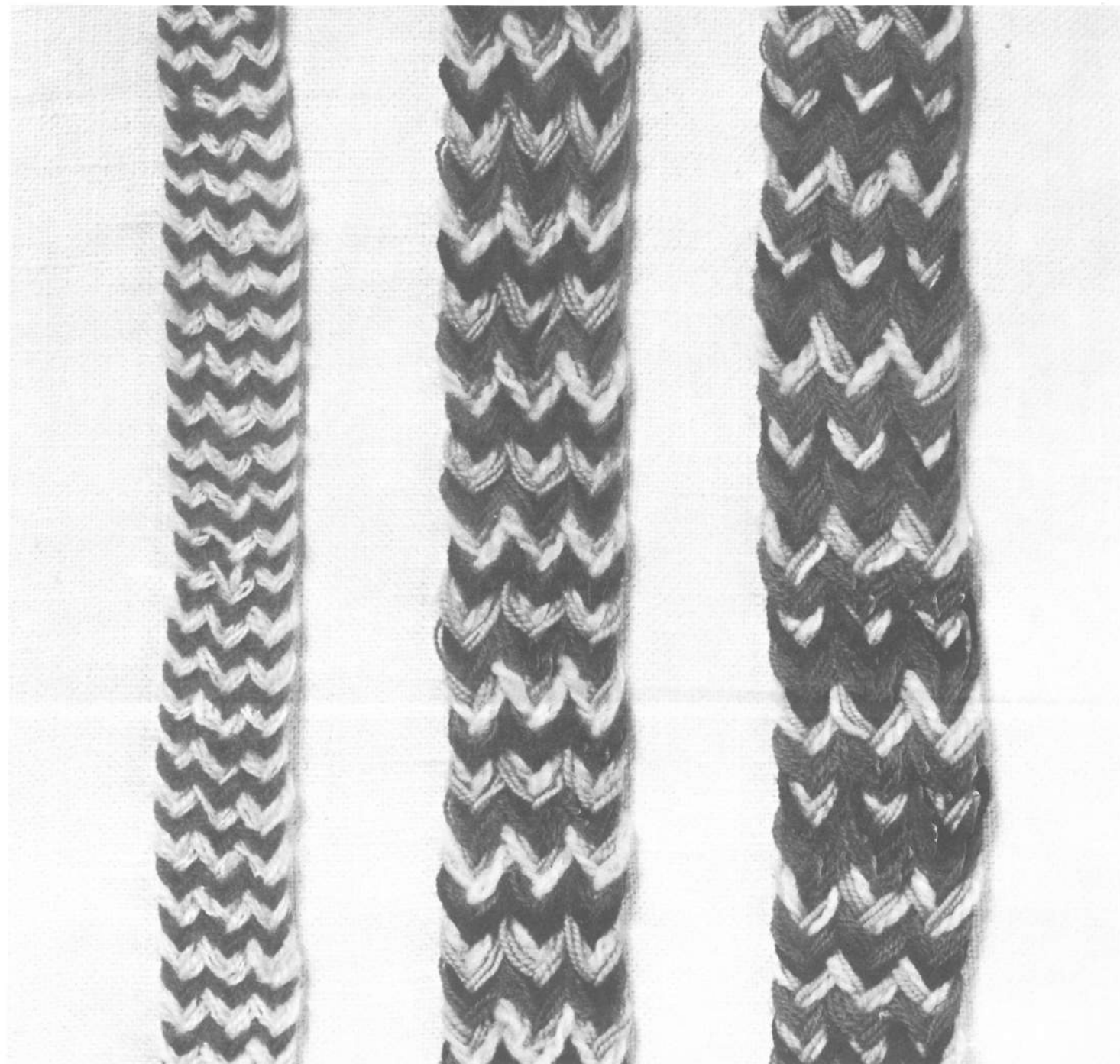

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Bandet Fig. 22 er udført efter Prøve i rødt og hvidt Uldgarn, tilhørende Nationalmuseets 3. Afdl. (Den Ring-Thoroddsenske Sml.). Hjemstedet ikke kendt¹.

Paa Fig. 23 og 24 samt paa Omslaget ses Bandet omsat i flerfarvet Garn.

Fig. 25 viser Analysen, og Fremgangsmaaden forklares ved Fotografierne Fig. 26-30.

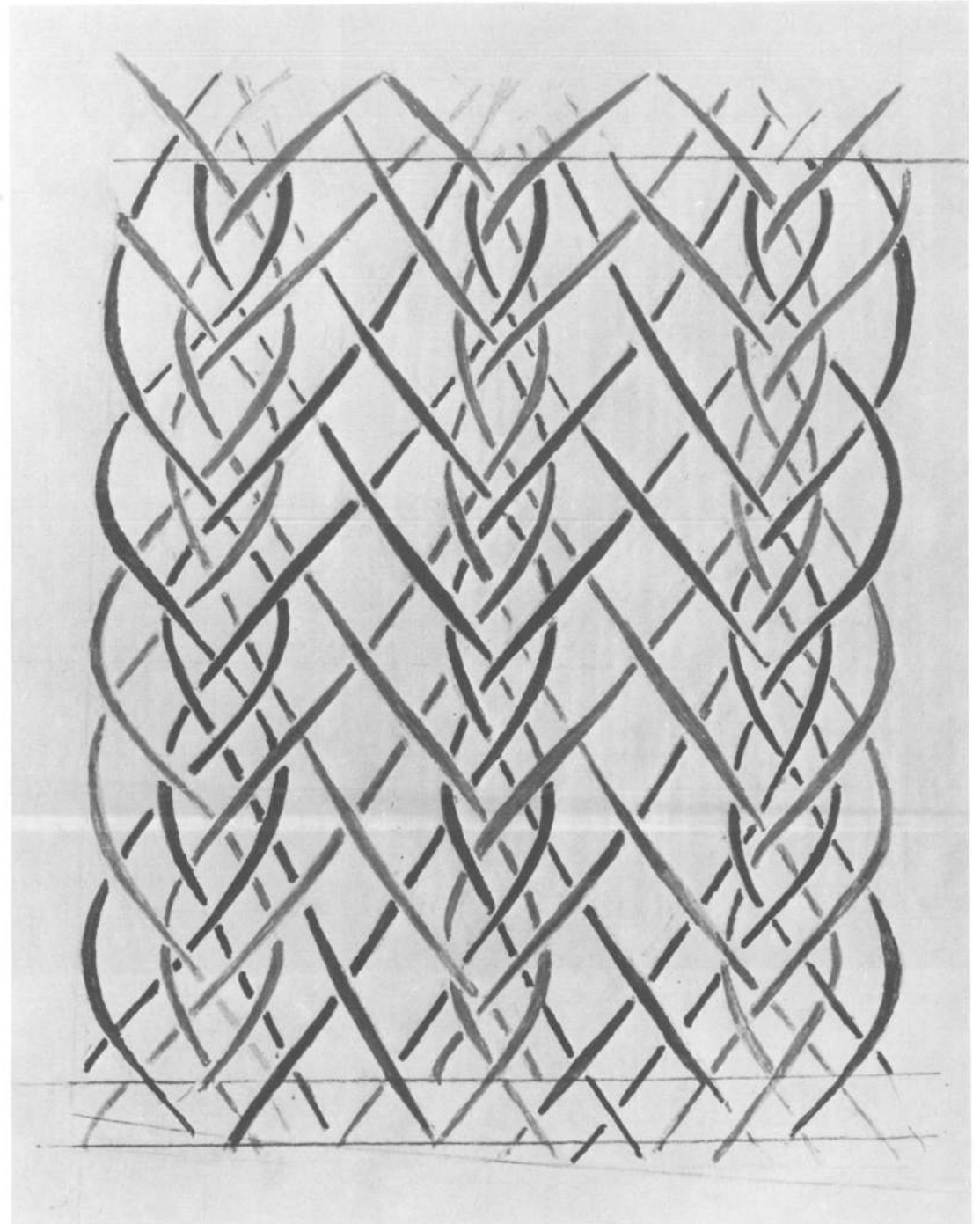

Fig. 25

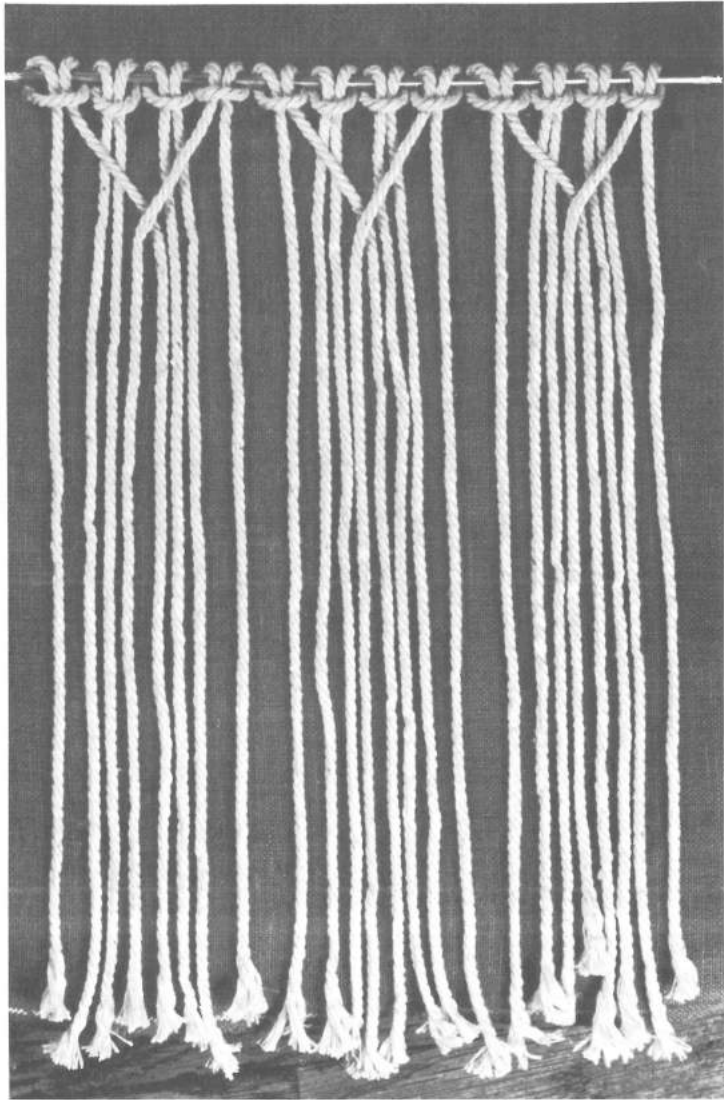

Fig. 26

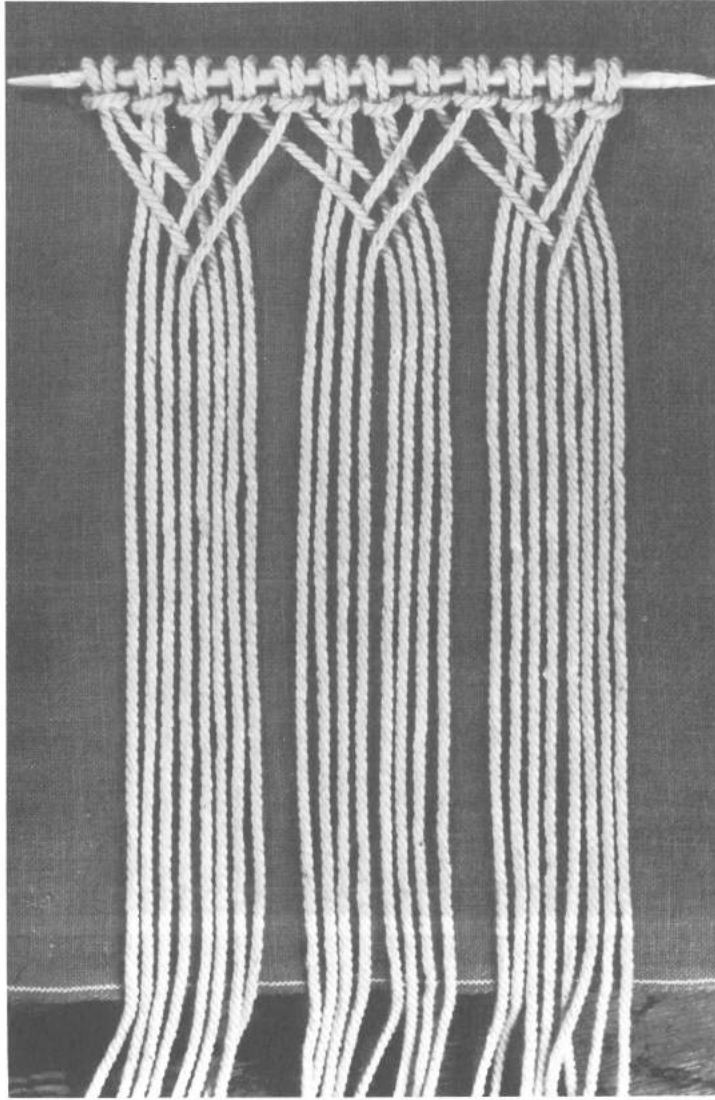

Fig. 27

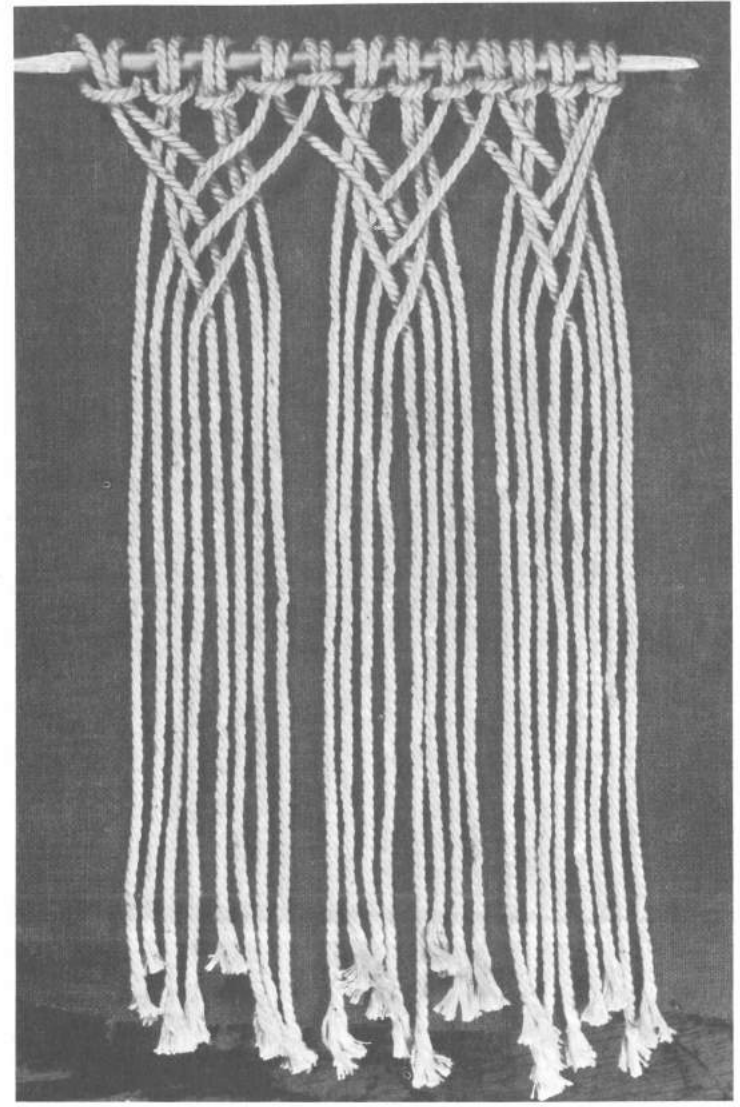

Fig. 28

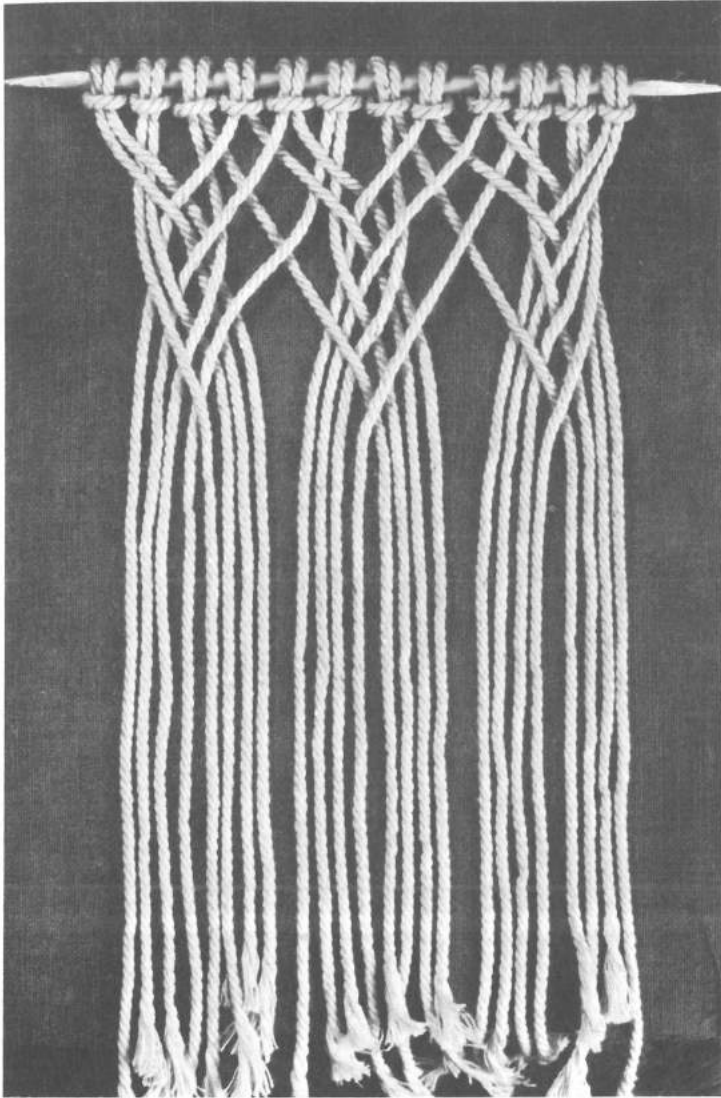

Fig. 29

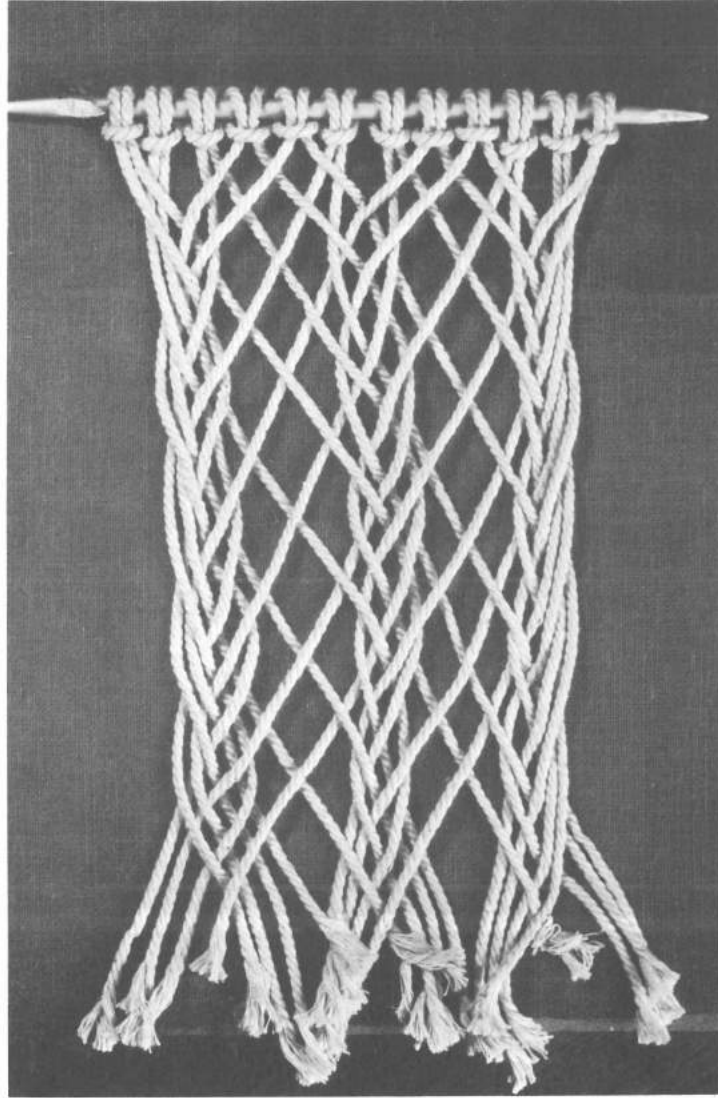

Fig. 30

KAPITEL III

Sprang, Linkning eller Slyng

Sprang er en Fletteteknik, og Arbejdet udføres bedst i en Ramme, hvis det drejer sig om Fremstilling af længere eller bredere Stykker; men til f.Eks. Baand og Borter fordres kun de Hjælpemidler, som almindeligvis er for Haanden, og nogle af de Eksemplarer, der gengives i denne Bog, er fremstillet uden Redskab. Man behøver blot at kunne fæstne Traadene til et fast Punkt. Der findes fra forskellige Lande Beskrivelser af mere primitive Arbejdsmaader, hvoraf ses, at det i nogen Grad er en Skønssag, hvorledes man vil lægge Arbejdet an. Grundprincippet bliver i alle Fald det samme, og vi vil derfor begynde med at opholde os ved de tekniske Forhold.

Hvis Arbejdet foregaar i en Ramme, anbringes denne sædvanligvis i opret Stilling foran den arbejdende. Der opspændes først en Række lodrette Traade, der løber om et Par tynde Tværstænger eller eventuelt et Par vandrette, stramt udspændte Snore. Se Fig. 31a. Deres indbyrdes Afstand maa være lidt større end det Maal, det færdige Fletværk skal have, fordi den ene af de vandrette Stænger eller Snore maa kunne flyttes i Retning mod den anden. Det fremadskridende Arbejde vil nemlig medføre en Stramning af Traadene, som generer, og de to Tværstænger maa da kunne nærmes til hinanden, saa at Spændingen mindskes. Der indlægges mellem Traadene et Par Pinde, saaledes at der kommer Skel eller Fag i Trenden. Dette kan f.Eks. gøres som Fig. 31 b viser. De indskudte Pinde I-II ved Anlæggets Over- og Underkant vil da dele Trenden i to Lag, saa at der skiftevis gaar én Traad over og én Traad under Pindene. Traadene sammenslynges nu efter bestemte Regler, saa der dannes en Slags Slyngninger eller Masker, hvoraf der efterhaanden opbygges et netagtigt Stof. Maskerne tages op med Hænderne, og Fletningen begyndes i den Side af Rendingen, som ligger til højre for den arbejdende.

Først skydes venstre Haands 2., 4. og 5. Finger ind i Skellet, som er dannet af Pind I, medens Tommelen holder paa Overtraadene, og tredje Finger lægges bag

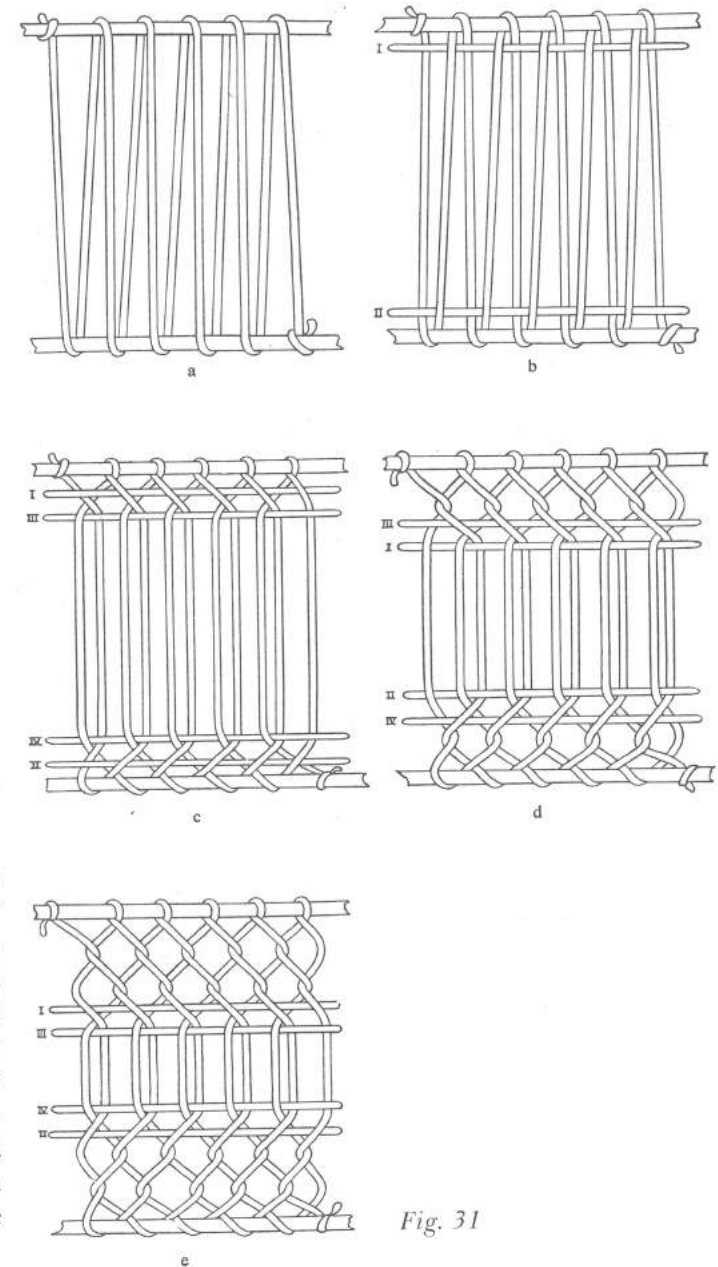

Fig. 31

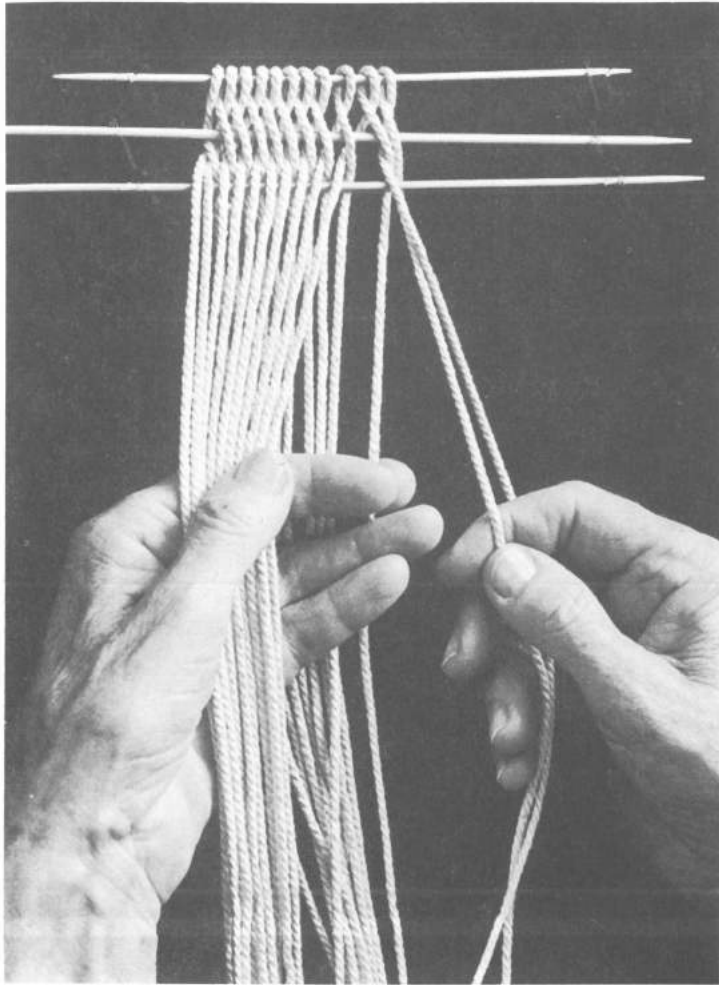

Fig. 32

om Undertraadene, Fig. 32. (Fingernumrene regnes her som ved Klaverspil, Tommelen Nr. 1). Det er en Regel, at alle Traade, som ligger *over* Stangen, skal under, og alle *Undertraade* op, naar der flettes en Omgang; men Skiftet foregaar saaledes, at en Overtraad kommer til at ligge paa skraa over *to* Undertraade, inden den gaar ned i Underskellet.

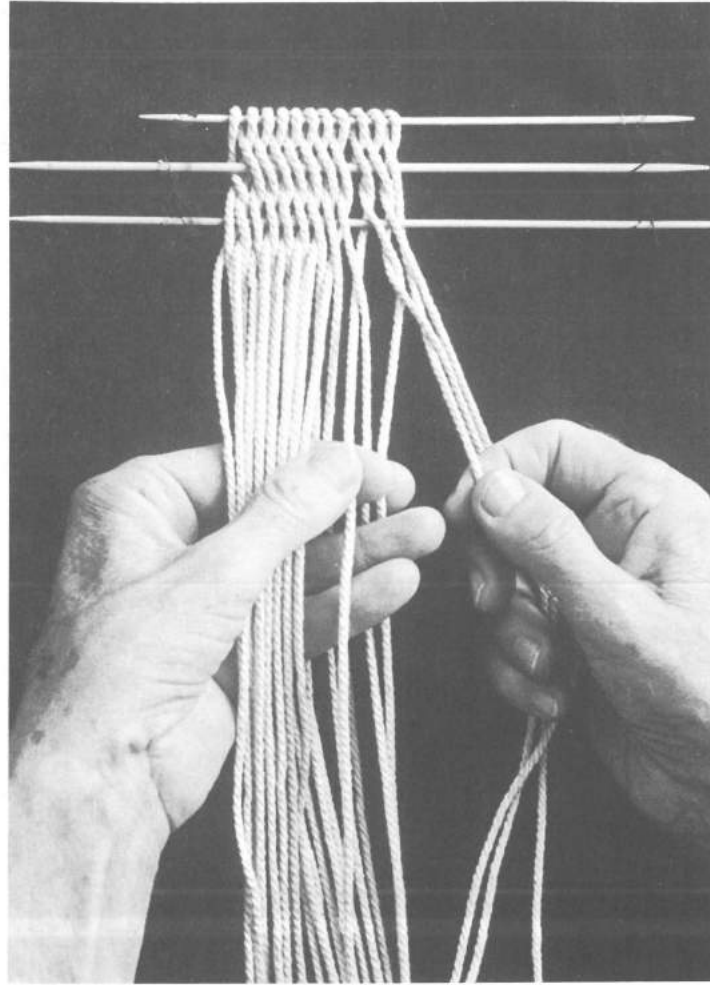

Fig. 33

A (Fig. 32)

Begynd med yderste Traad i Underskel i højre Underkant.

Grebene for højre Haand er følgende:

- (a) Højre Haands 1. og 3. Finger tager yderste Overtraad (O1), som derpaa maa glide ind i Haanden mellem 2. og 3. Finger.
- (b) 1. og 3. Finger tager Overtraad (O2), som ogsaa lægges ind imellem 2. og 3. Finger.
- (c) Med 1. og 2. Finger tages yderste Undertraad (U1)

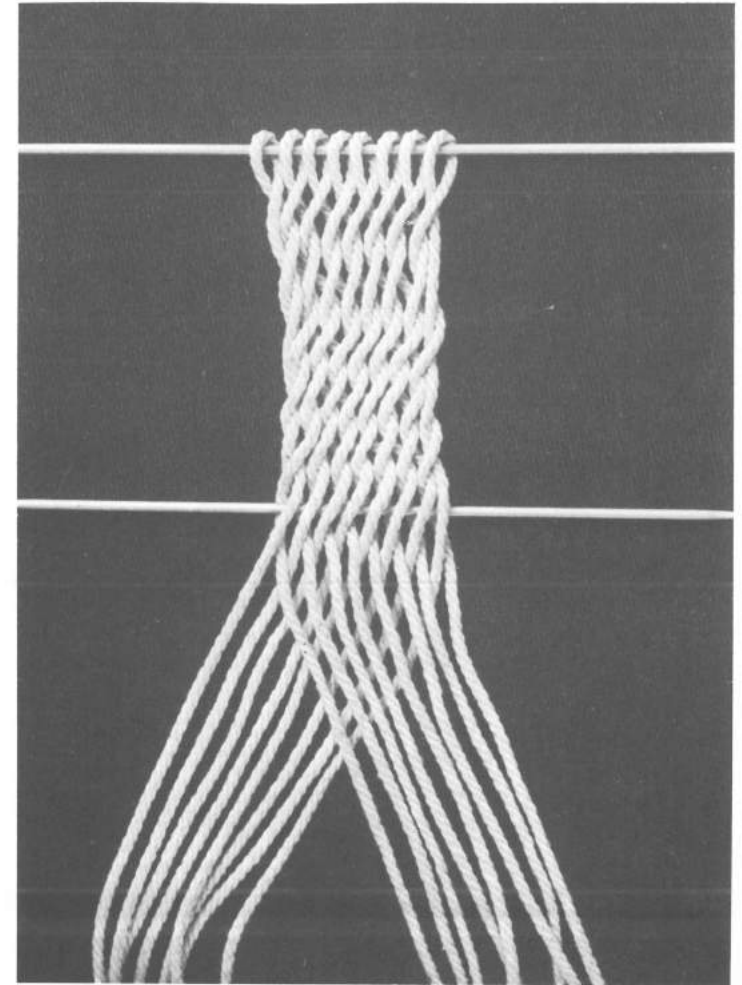

Fig. 34

op, saa den kommer til at ligge foran paa 2. Finger.

- (d) 1. og 3. Finger tager om Overtraad (O3), og denne glider ind mellem 2. og 3. Finger.
- (e) 1. og 2. Finger tager Undertraad (U2) op, og denne lægges foran paa 2. Finger, og saaledes fremdeles hver anden Over- og Undertraad, til Maskerækken er fuldført.

Derefter ligger alle Traadene i højre Haand og dennes Pegefinger i Skellet; men den afløses af en Stang eller en Strikkepind, Fig. 31c III, som trykkes op imod Fletværkets Overkant.

Det er imidlertid klart, at naar Traadene ligger fast ved begge Grænser, vil en Sammenslyngning ogsaa virke nedenfor den arbejdendes Hænder, og det er netop én af Metodens Fordele, at den er dobbeltvirkende; derfor indlægges endnu en Pind, Fig. 31c IV, som klemmes ned mod Underkanten for at holde Maskerne paa Plads der, og Traadslyngene vil da vise sig som en Række „Masker“, ganske svarende til de øverste, men i omvendt Stilling.

Den nye Omgang begynder ogsaa i højre Kant; Traadene tages op i venstre Haand som først beskrevet. Fig. 31c IV viser, at der nu ligger to Undertraade yderst i højre Kant.

B (Fig. 33)

Der er nu to Traade i Underskel i højre Kant.

Grebene bliver saaledes:

- (a) Med højre Haands 1. og 3. Finger tages den yderste Overtraad (O1), som lægges ind mellem 2. og 3. Finger.
 - (b) 1. og 2. Finger tager yderste Undertraad (U1) op, og den lægges foran paa 2. Finger.
 - (c) Næste Overtraad (O2) føres med 1. og 3. Finger ind mellem 2. og 3. Finger.
 - (d) Den følgende Undertraad (U2) tages med 1. og 2. Finger og lægges foran paa 2. Finger.
- Saaledes fortsættes Omgangen ud.

Nu kan Pindene I og II uddrages og anbringes som Fig. 31d viser, og hveranden Omgang vil begynde som den først beskrevne A, hveranden som den sidstnævnte B.

Idet Fletværket nu opbygges fra begge Ender, dannes der to symmetriske Halvdele. Efter sidste Omgang trækkes en Traad igennem Skellet for at hindre Ma-

skerne i at løbe op, Fig. 31e. Man kan ogsaa med en Hæklenaal danne en slags Luftmasker i Række hen over Stoffets Midte.

Nu er det imidlertid ikke obligatorisk, at Slyngene skal ligge over til højre Side. Hvis man foretrækker venstrevendte Masker, bliver Grebene som følger:

C

- (a) Yderste Undertraad (U1) til højre tages op paa højre Haands 2. Finger og holdes der.
 - (b) Yderste Overtraad (O1) glider ind mellem 2. og 3. Finger.
 - (c) Undertraad (U2) tages op paa 2. Finger.
 - (d) Overtraad (O2) føres ind mellem 2. og 3. Finger.
 - (e) Undertraad (U3) tages op paa 2. Finger.
 - (f) Overtraad (O3) lægges mellem 2. og 3. Finger.
- Saaledes fortsættes Rækken ud.

D

Begynd med yderste Traad i Overskel i højre Kant.

- (a) Yderste Undertraad (U1) tages op paa 2. Finger.
 - (b) Undertraad (U2) tages ogsaa op paa 2. Finger.
 - (c) Yderste Overtraad (O1) tages ind mellem 2. og 3. Finger.
 - (d) Undertraad (U3) tages over paa 2. Finger.
 - (e) Overtraad (O2) tages ind mellem 2. og 3. Finger.
- Saaledes fortsættes Rækken ud.

Derefter forfra igen fra C.

Vi har hidtil kun opholdt os ved Teknikens Grundformer, men der kan imidlertid ved Variationer opnaas forskellige Maskeformer, hvorved der gives Mulighed for andre Virkninger.

Dobbeltslag forekommer, naar Grundslaget følges af endnu en Drejning paa samme Traadpar. Fig. 35.

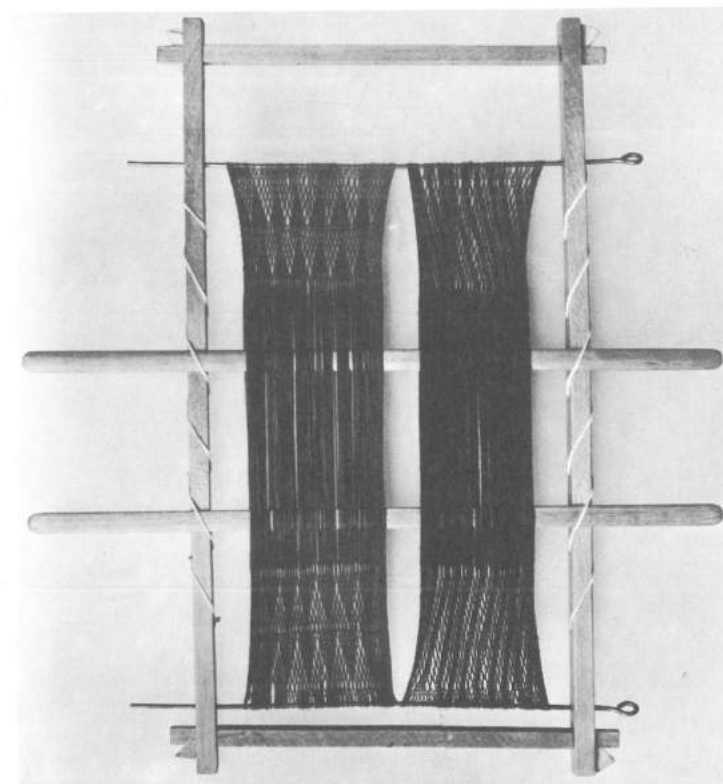

Fig. 37.

Gennembrudt Sprang (Fig. 36 og 37) udføres saaledes, at der i Netværket dannes Spalter eller Huller, men denne Variation er dog ikke af særlig Værdi ved Fremstilling af Baand, fordi de faar Tilbøjelighed til at trække sig lidt sammen. Bedre egnet er en Metode, vi kan kalde for „*Ret og Vrang*“, hvor Mønstrene dannes ved, at Traadslyngene lægges skiftevis i højre- og venstregaaende Retning, Fig. 38, dvs. en Kombination af de foran forklarede to Fremgangsmaader, A-B og C-D.

Den traditionsfaste Metode er, som omtalt, karakteristisk ved, at den er dobbeltvirkende, og Resultatet bliver et Produkt af to ensdannede Halvdele fremstillet paa samme Tid; men man kan dog gaa anderledes til

Værks, hvis man begrænser sig til smalle Stykker Sprang, nemlig ved paa utraditionel Metode at arbejde med fri Traade, jvf. den Fremgangsmaade, som anvendes ved det virkede Baand. Fig. 8.

Man sætter da Trenden op over to Pinde paa Midten, saa man faar Fag med det samme. Derudfra flettes paa normal Vis, og naar første Halvdel er færdig, vendes hele Anlægget en halv Omgang, og Fletningen foregaar igen ud fra Midten.

Nedenfor Hænderne vil Slynngingerne som sagt ogsaa virke, og man maa nu og da standse for at rede Traadene ud, men slip ikke Traadene paa venstre Haand.

Ved Skemaerne Fig. 39 vises en Opsætning til et Baand med frie Ender. Pindene A og B bliver liggende, mens første Halvdel af Baandet flettes ud. Pindene I og II rykker skiftevis med, efterhaanden som Arbejdet skrider frem.

En Opsætning vist ved Skemaet Fig. 40 giver som Resultat et Mønster med Skraastriber i Lighed med Fig. 41a, medens b, c, d, e viser andre Resultater ved samme Teknik.

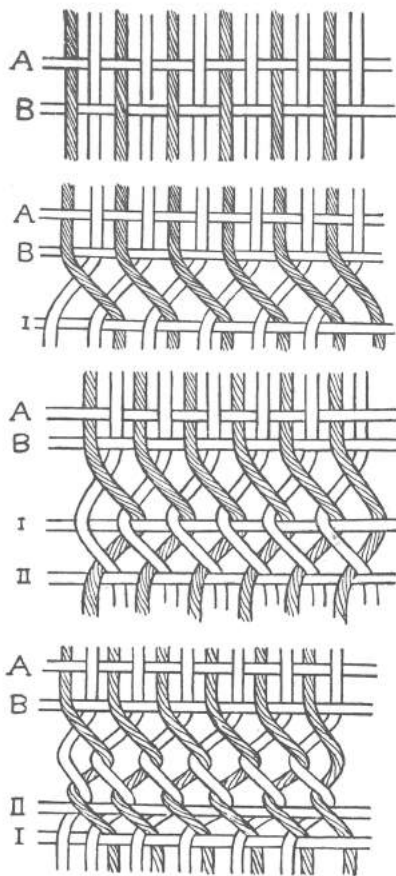

Fig. 39

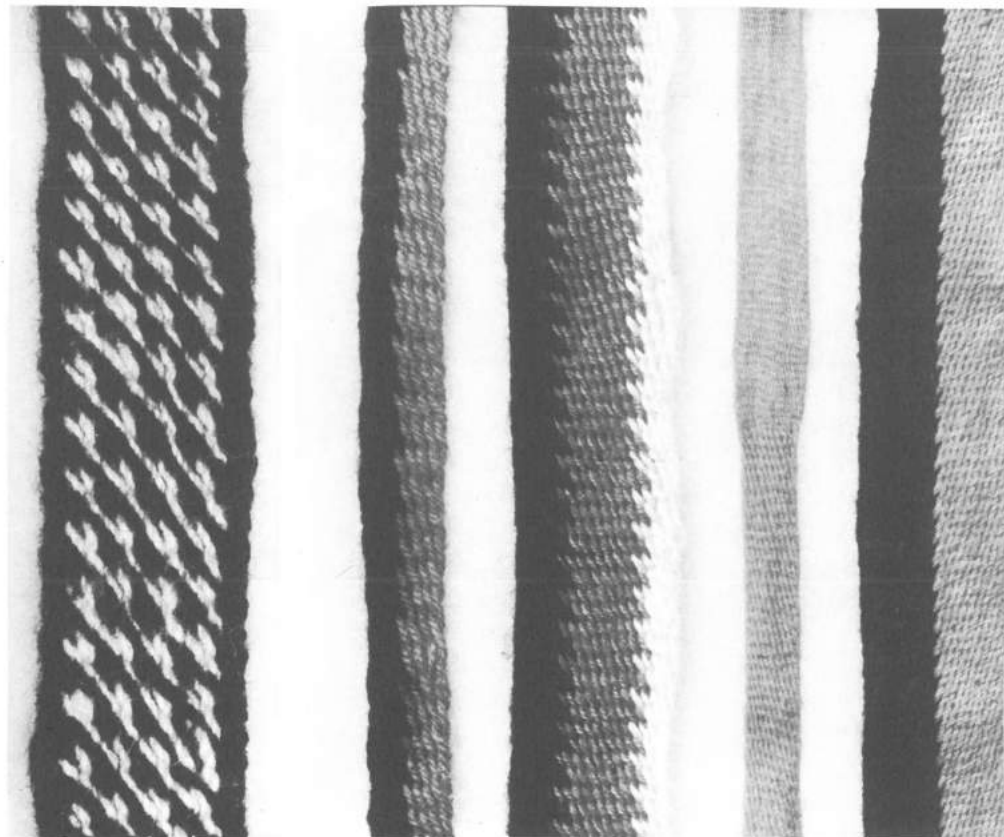

Fig. 41a

Fig. 41 b-e

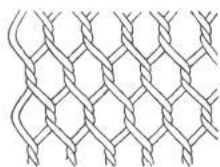

Fig. 35

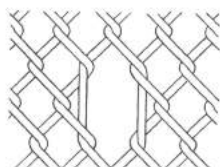

Fig. 36

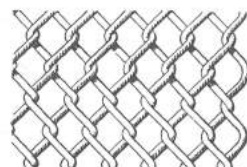

Fig. 38

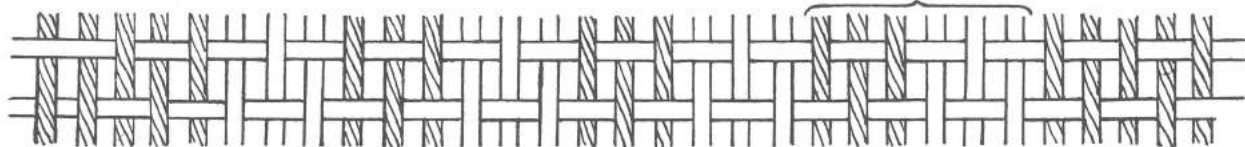

Fig. 40

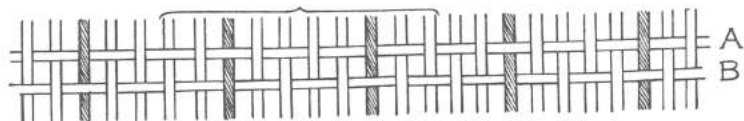

Fig. 42

Skema Fig. 42 bliver som Fig. 43. Iøvrigt kan det være enhvers Fornøjelse selv at forsøge med forskellig Farveorden.

Endnu i vort Aarhundrede levede efter Meddelelse fra Kgl. Skovrider Poul Lorenzen² en gammel Kone, Ane Jacobsen i Gravlev ved Støvring, der havde lært Tekniken ved Overlevering fra sine Forfædre. Det var Hosebaand, hun flettede, og hun kaldte Tekniken for Linkning (Verb. linke). Arbejdet lagde hun tilrette ved at udspænde en Række Traade mellem en Stok, der var bundet til en Stoleryg, og et Dørhaandtag. At ordne Garnet saaledes kaldte hun at „srinte“ det. Betegnelserne Linkning eller Slyng synes at være de danske Navne, medens sprangede Baand i Jämtland blev kaldt *pinnband*, i Skåne *speda band*³.

Den svenske Tekstilforsker Maria Collin⁴ fortæller fra sin Hjemegn, at de skånske Kvinder udspændte deres Trend mellem et Par Stolerygge. Iøvrigt omtaler hun et Redskab fra Norrland, en saakaldt *bandslå*, der menes at være beregnet for Fletning af sprangede Baand. Den bestod af en flad Træstang 2,10 m lang og 5 cm bred. Tværs igennem Stangen var for den ene Ende boret et Hul, hvori en Pind var indsat. Ved den anden Ende fandtes 10 Huller i Rad med 4½ cm's Mellemlum og en Pind indsat i yderste Hul. Stangens Længde synes afpasset efter Maalet paa et Par Hosebaand. Trenden lagdes tydeligvis op omkring de to yderste Pinde for Enderne, og eftersom Arbejdet skred frem, og Trenden strammedes til, maatte den ene Pind flyttes indad.

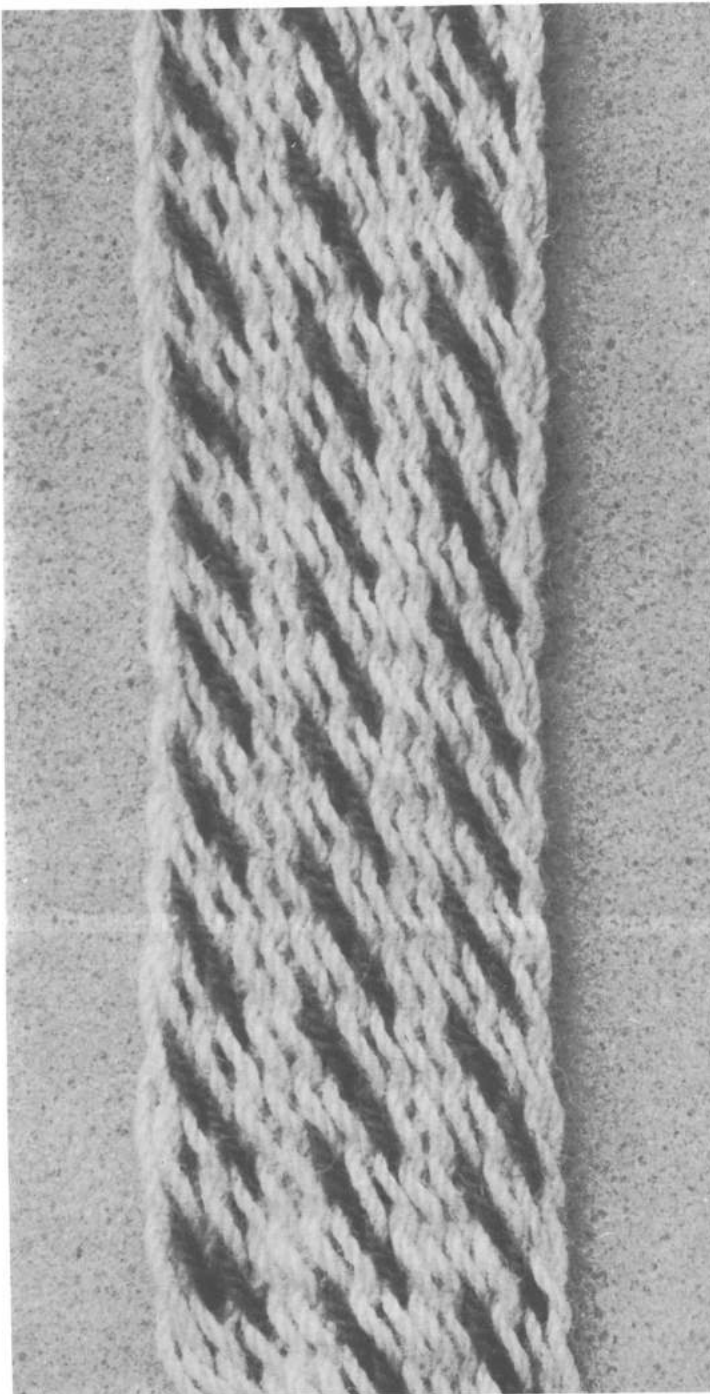

Fig. 43

Den rumænske Kvinde arbejder vertikalt, som R. Vuia⁵ gengiver det ved Skitsen Fig. 44. Hun hjælper sig med en ved Loftet ophængt Stav og en ved Gulvet anbragt Pind, som holdes ned med Fødderne.

Sprangtekniken har forøvrigt overlevet her og der i Folkekunsten baade i Skandinavien og Østeuropa.

Det nu anførte kan maaske give det Indtryk, at det kun er gennem Almuens Traditioner, det sprangede Baand har overlevet i Form af Hosebaand, „Kovsbaand“ el. lign. beskedne Genstande for Hverdagen, men saaledes er Forholdet ikke. Som sprangede Baand maa man ogsaa betegne en bestemt Gruppe Skærf, som en Overgang hørte til militære Uniformer som Udmærkelsetegn for Hærens Officerer.

Fig. 44

Tøjhusmuseet⁶ i København ejer en smuk Samling af denne Art. De bestaar af Silke og er afstribede paa langs i oldenborgske Farver, gult og mørkerødt. Det ældste Eksemplar (e 1440) er af en Model fra 1795. Paa Længden maaler det ca 140 cm og paa Bredden 24 cm. Gruppen er tydeligt nok ensartet, men varierer dog baade med Hensyn til Maal og Stribeantal. Efter et Uniformsreglement af 1806 skulde Skærfet gaa to Gange om Livet, og den gule Farve være citrongul, idet den først anvendte fandtes uholdbar. I 1867 udkom en ny Hærlov, som definitivt satte det sprangede Skærf ud af Brug.

Som noget exceptionelt i Tøjhusmuseets Samling maa nævnes tre Æresuniformer, som har tilhørt de danske Konger: Christian IX, Frederik VIII og Christian X, tildelt dem i deres Egenskaber af Æresgeneraler ved den svenske Hær. De tilhørende Skærf er flettet i Sprang, og Materialet er i alle Tilfælde blaa Silke og Guldtraad. Ved Fig. 45 vises Kong Christian Xs Skærf, som maa være det senest tilkomne. Det maaler paa Længden 136 cm, men den virkelige Bredde er vanskelig at bestemme, fordi Baandet er foldet saaledes, at den blaa Midtstribe omtrent skjules. Den pompøse Kvast er ca. 30 cm lang.

Som det forstaas, er de tre fyrstelige Skærf prægtige Repræsentanter for en Type, som anvendtes ved den svenske Hær. Armémuseet i Stockholm ejer da ogsaa en betydelig Samling, flest sribede i blaa og gul Silke, men der forekommer dog Eksempler paa en anden Farvekombination, nemlig sort og gult; uvist for hvilken Anvendelse.

Desværre findes ingen Oplysninger angaaende Fremstillingsstedet for disse sprangede Baand, hverken for de danske eller svenske. Rimeligvis drejer det sig om et i Europa mere udbredt militært Stykke.

Paa Nationalmuseets 3. Afdl. findes et fint spranget Skærf¹² udført i mørkerød Silke og med gennembrudt Mønster, men desværre foreligger ingen Oplysninger om, hvorvidt det er blevet fremstillet for civil eller militær Brug.

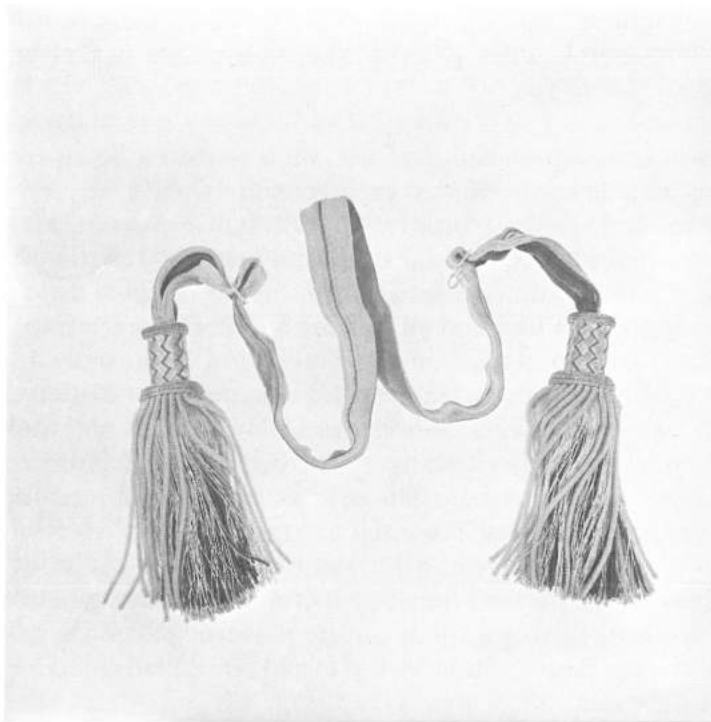

Fig. 45

Som Helhed betragtet har Sprangekunsten haft en betydelig Udbredelse og en mere flersidig Anvendelse, end vi her kan komme ind paa, men det bør dog lige nævnes, at to sprangede Kvindehuer fra Egekistegrave fra den Ældre Bronzealder, ca. 1500–1000 f. Kr. F., bærer Vidne om Teknikens Ælde i Danmark.

KAPITEL IV

Slynged Snor og dens Slægtninge

Til dennes Fremstilling bruges et Redskab, de saakaldte Slyngestokke eller Knopstokke, som udgør et Sæt bestaaende af fire.

Stokkene ligner Kniplepinde, men er væsentlig større. De maaler efter Højden ca. 20 cm og 6-7 cm i Diameter paa det tykkeste Sted. Om det tynde Parti („Hal-sen“) vindes Garnet op og sikres med et Halvstik. De fire Traadender samles og gøres fast, saaledes at de kan hænge frit, f.Eks. ved en Loftbjælke eller foroven midt i en Dørkarm. Traadene fra Stok Nr. 1 lægges paa Indersiden af venstre Haandkant, nærmest over Roden af Tommelfingeren, medens Traad Nr. 2 føres ned mellem tredje og fjerde Finger. Paa højre Haand kommer Traad Nr. 3 ned mellem tredje og fjerde Finger og Traad Nr. 4 over Tommelen. Fig. 46.

Hænderne holdes i noget nær vandret Stilling og sætter Stokkene i Sving saaledes, at de passerer parvis i regelmæssige Baner, altsaa bytter Traad Nr. 2 Plads med Nr. 4 og Traad Nr. 1 med Nr. 3. Fig. 47.

Slyngestokkene kan tage en ganske god Længde Garn og giver følgelig et Produkt af ret anselig Udstrækning.

Tekniken har været kendt til vor Tid flere Steder i Danmark, navnlig i Sønderjylland, hvor Kvinderne brugte slyngede Snore som Kantebaand om Skørterne.

Fig. 48 viser slyngede Snore.

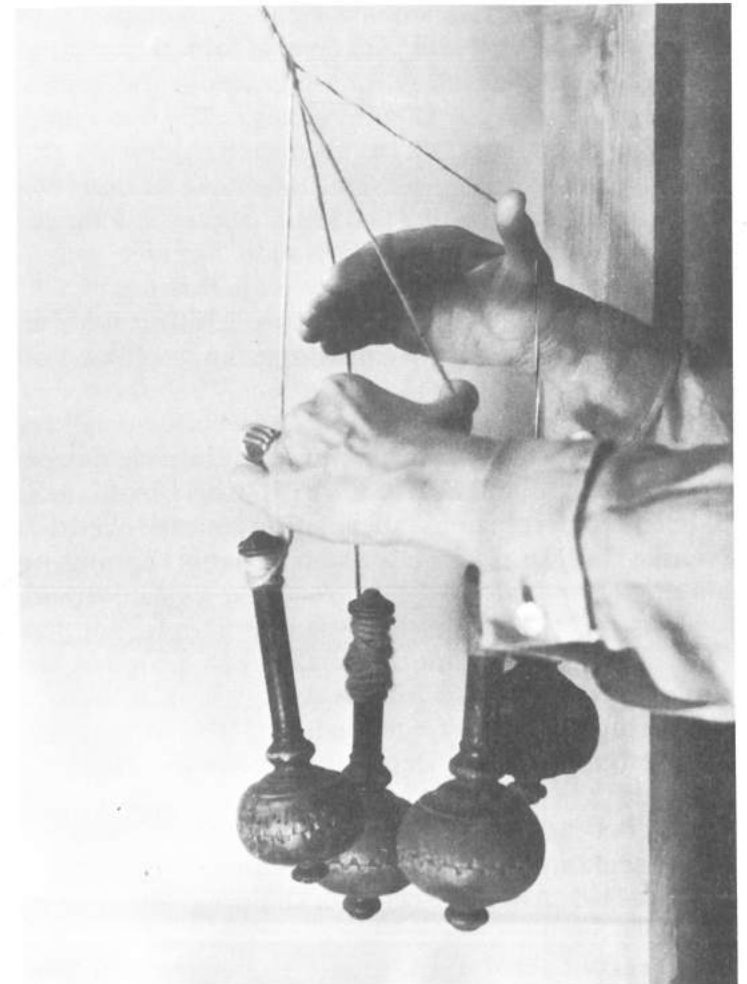

Fig. 46

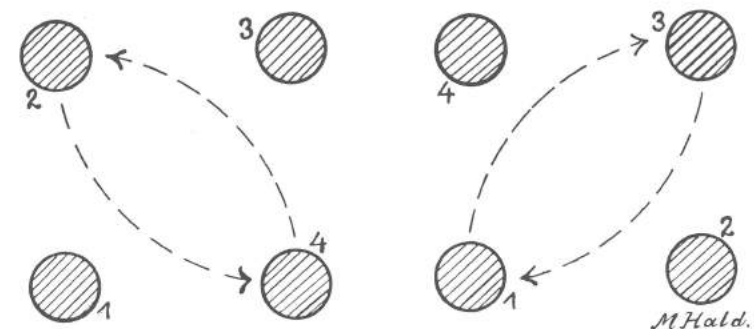

Fig. 47

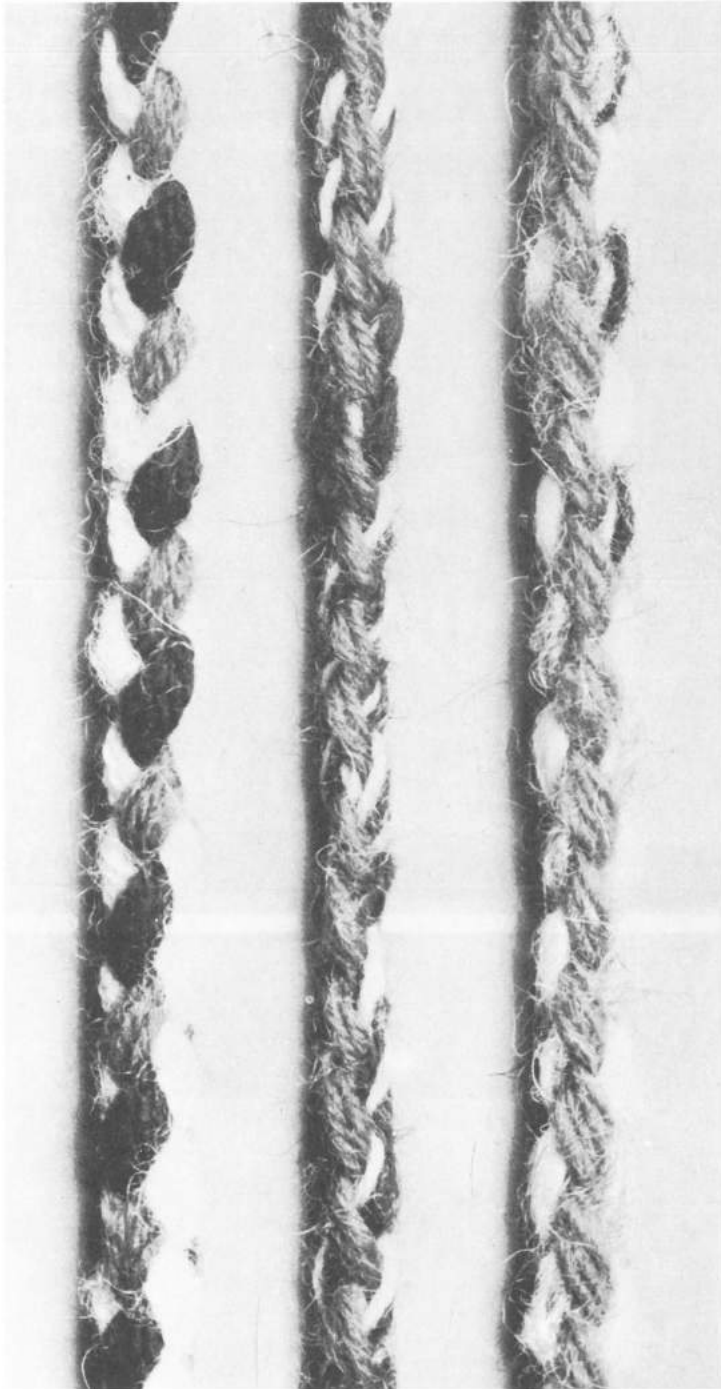

Fig. 48

Piskefletning med fire Traade

Denne Fletning faar ganske samme Analyse som den slyngede Snor, vi lige har set paa.

Traadene heftes saa solidt op, at de taaler et vist Træk uden at løsne sig, og man kan tage to Traade i hver Haand, nemlig Nr. 1 og 2 i venstre Haand, og Nr. 3 og 4 i højre. Nu føres den yderste Traad i højre Haand ned mellem de to Traade i venstre Parti og tilbage til højre Del, hvor den kommer til at ligge inderst. Dernæst foretages tilsvarende Manøvre ud fra venstre Kant, idet den yderste Traad Nr. 1 føres ned mellem de to Traade i højre Del og tilbage til sit eget Parti, hvor den kommer inderst. Saaledes fortsættes, idet der stadig arbejdes skiftevis med de yderste Traade. Man sørger for at holde Traadene i jævn Spænding og manøvrerer lidt med dem for at opnaa en passende Fasthed paa Snoren. Fig. 49 og 50.

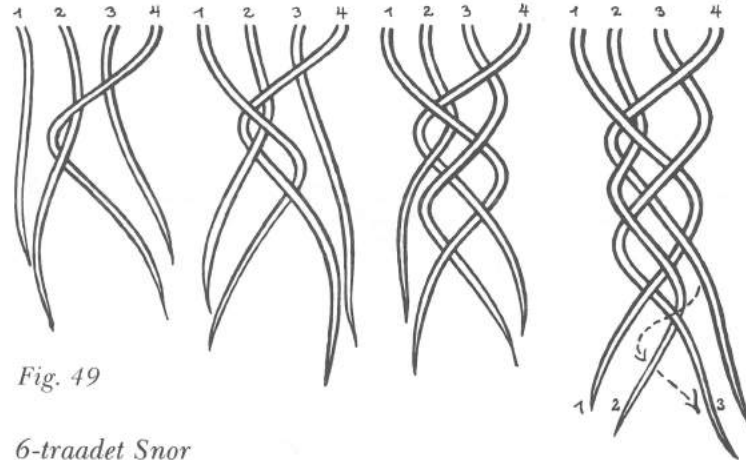

Fig. 49

6 Traade sættes op med tre Traade for hver Haand. Yderste Traad i højre Kant føres ovenfra ned omkring inderste Traad i venstre Del og tilbage til højre Del inderst. Derpaa føres yderste Traad fra venstre ned omkring inderste Traad i højre Del og derfra tilbage til venstre Del inderst. Se Fig. 51.

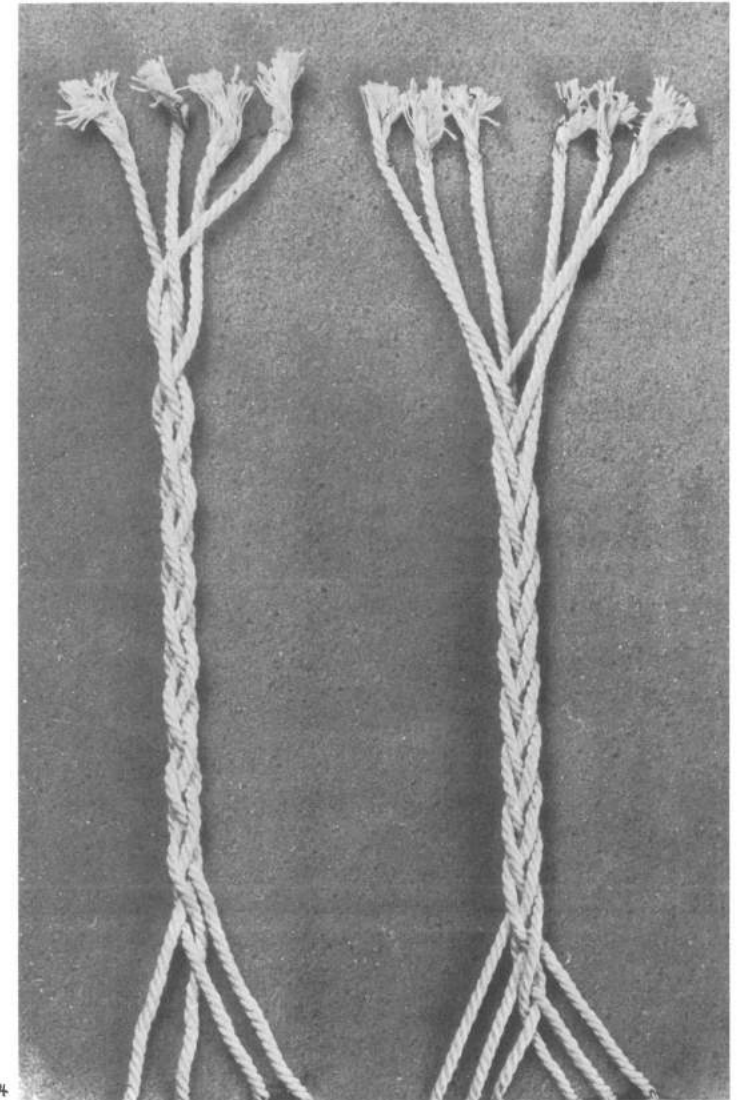

Fig. 50-51

8-traadet Snor

Otte Traade sættes op med fire for hver Haand. Yderste Traad i højre Kant føres ned gennem Midten af venstre Del (dvs. Delepunktet mellem 2. og 3. Traad) og tilbage til højre Parti inderst. Derpaa føres yderste Traad i venstre Del ned gennem Midten af højre Del og tilbage til venstre Parti inderst. Fig. 52.

Ved samme Opsætning med otte Traade og Delepunktet lagt mellem 3. og 4. Traad regnet udefra, faas det Resultat, som ses af Fotografierne. Det er den under Arbejdet opadvendende Side, der vises ved Fig. 53 og Undersiden ved Fig. 54.

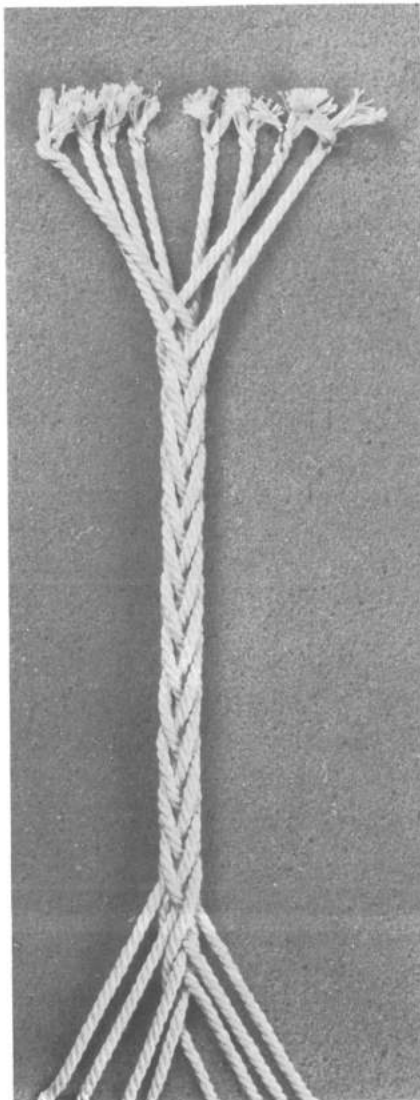

Fig. 52

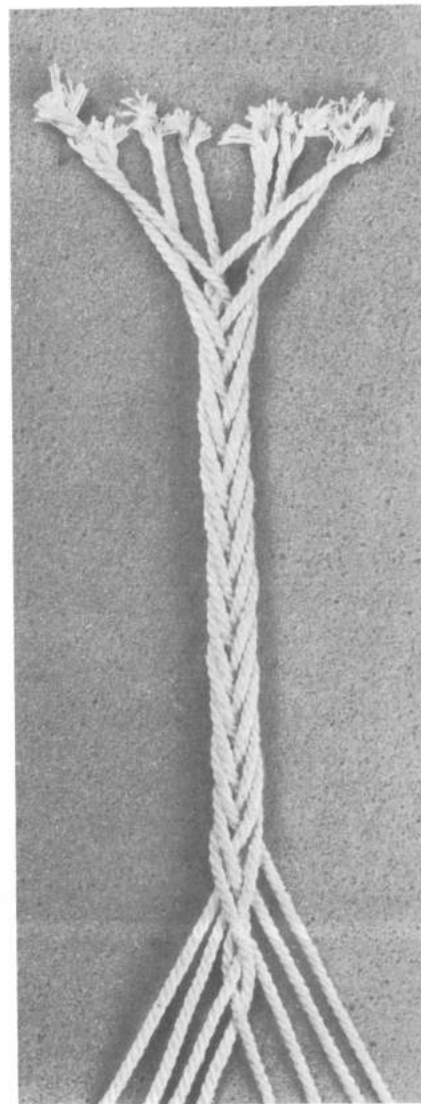

Fig. 53

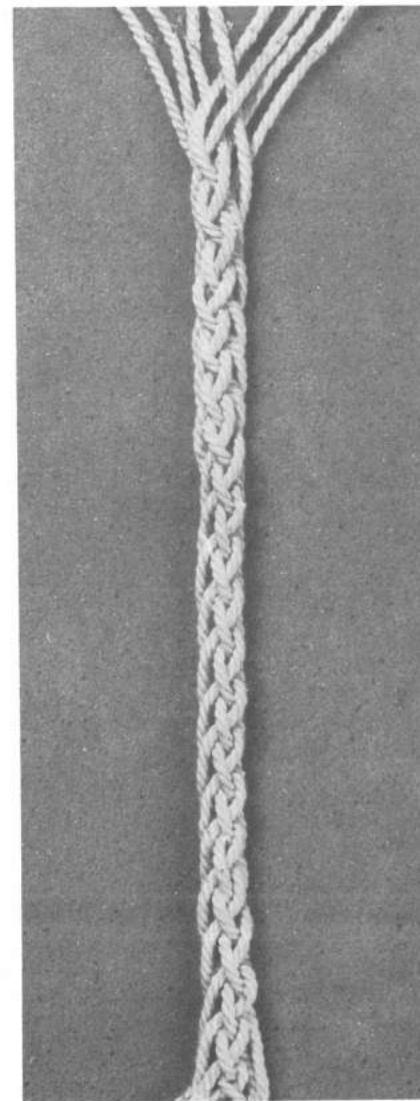

Fig. 54

12-traadet Baand⁷

„Tolvtotta band“⁸ er den færøske Betegnelse for et Baand, der, som Ordet siger, er dannet af tolv Traade.

Proceduren bestaar i, at Traadene fastgøres og fordeles med 6 for hver Haand. Yderste Traad i højre Haand føres ovenfra ned i venstre Parti mellem 3. og 4. Traad (Delepunktet) og tilbage til højre Parti inderst. Yderste Traad i venstre Kant føres ned i Midten af højre Parti og tilbage til venstre Del inderst. Saaledes foregaar Arbejdet, til Traadene er flettet ud. Ved Fig. 55-59 vises de forskellige Trin for et Baand med 12 Traade. Resultatet bliver en firkantet Snor.

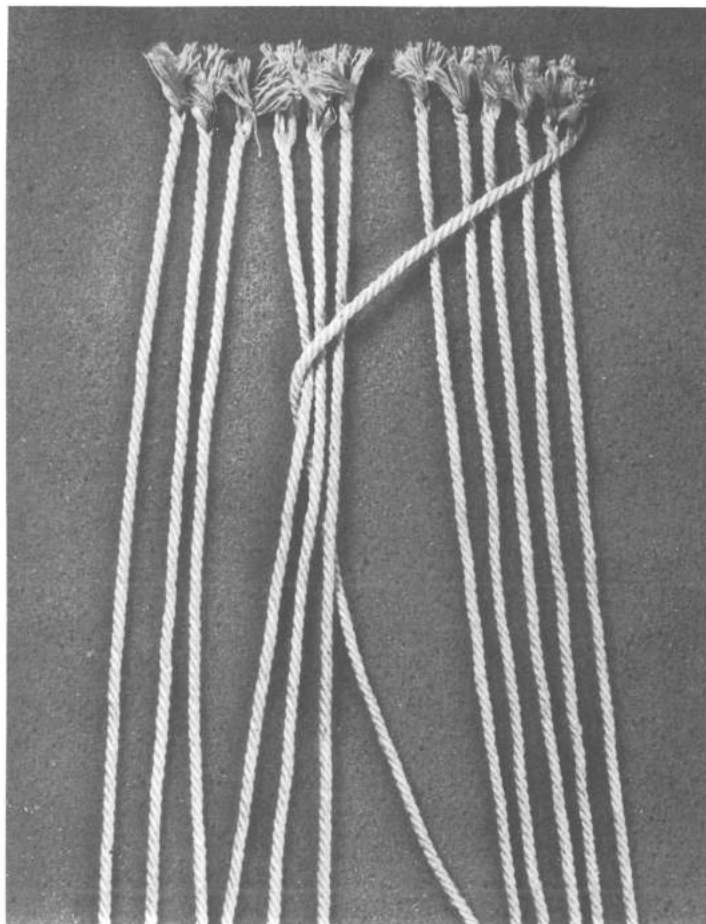

Fig. 55

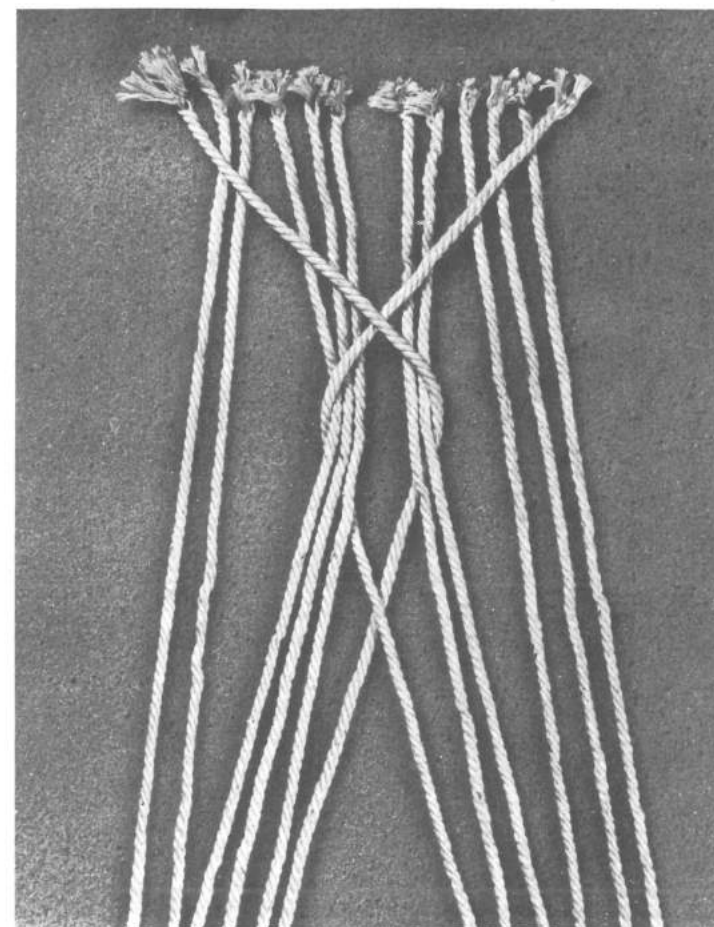

Fig. 56

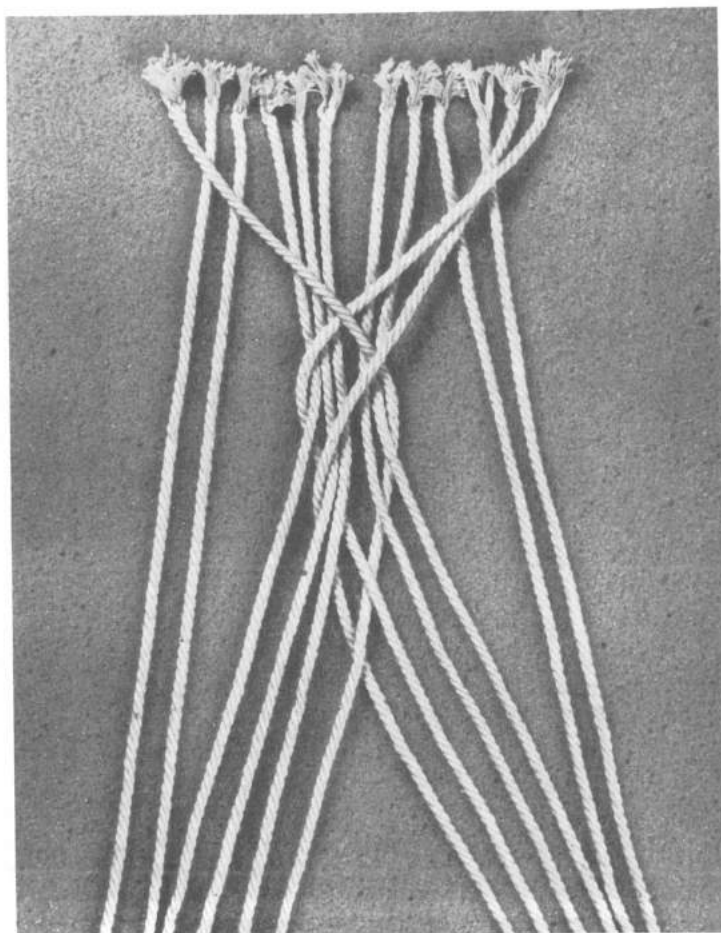

Fig. 57

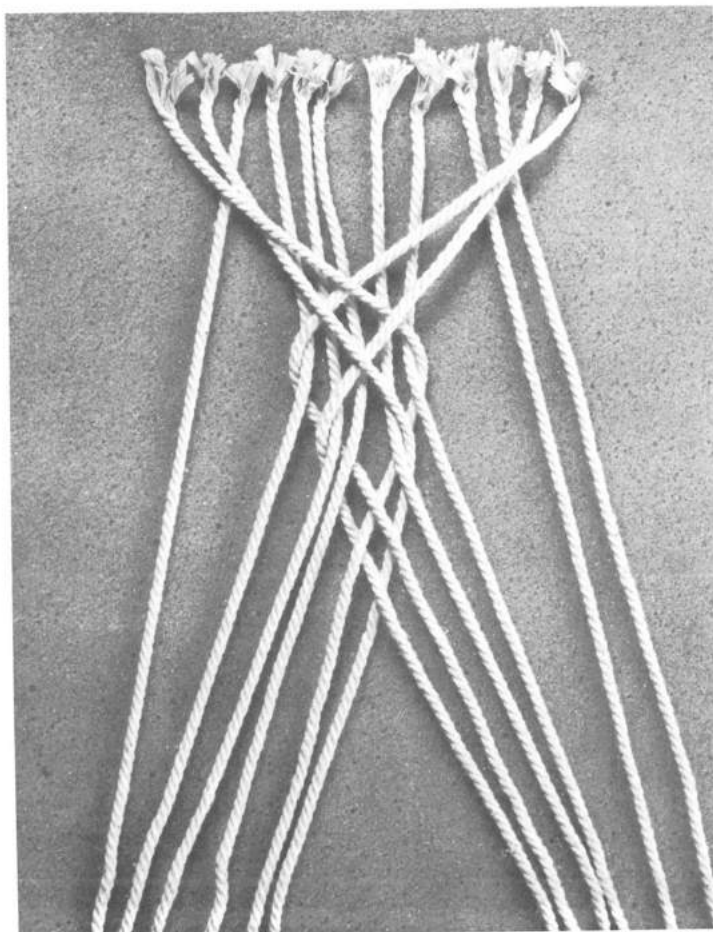

Fig. 58

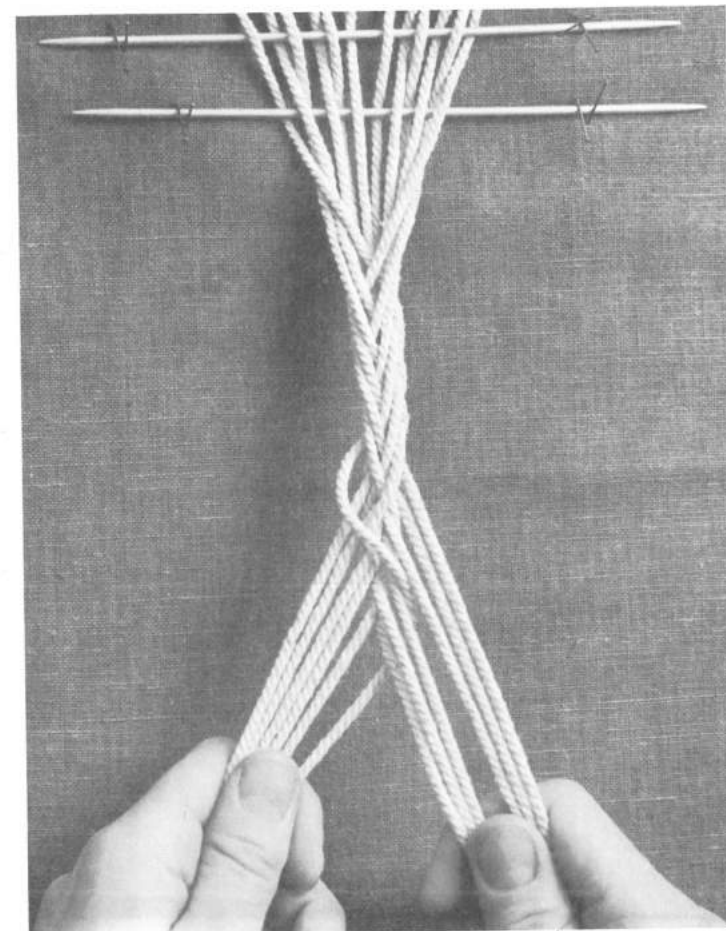

Fig. 59

Hermed er vist Princippet, som ogsaa er anvendeligt ved Brug af et højere Antal Traade. Variationer kan opnaas ved Flytning af Delepunktet. Nogle Eksempler skal derfor gives.

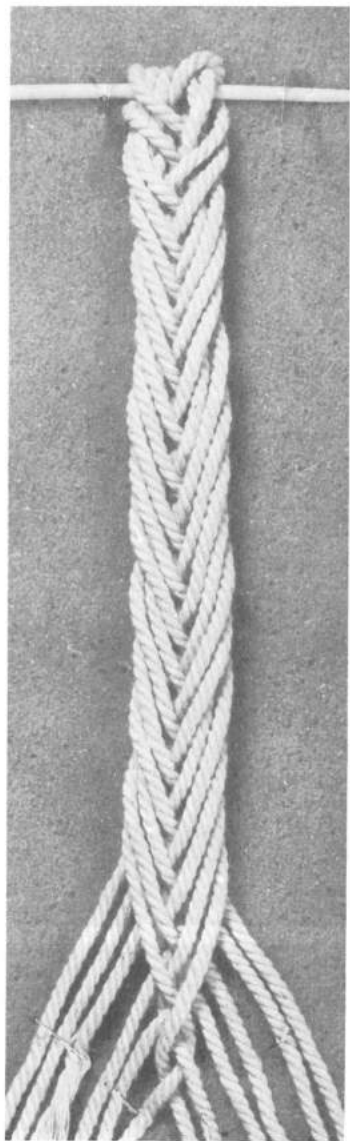

Fig. 60a

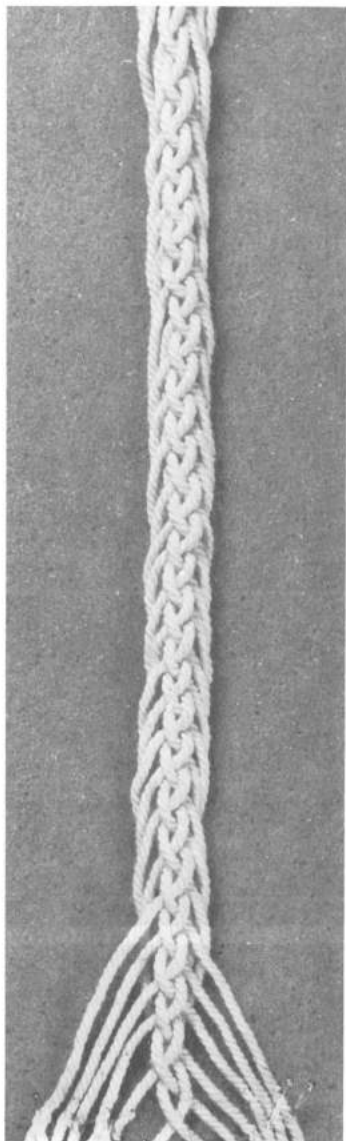

Fig. 60b

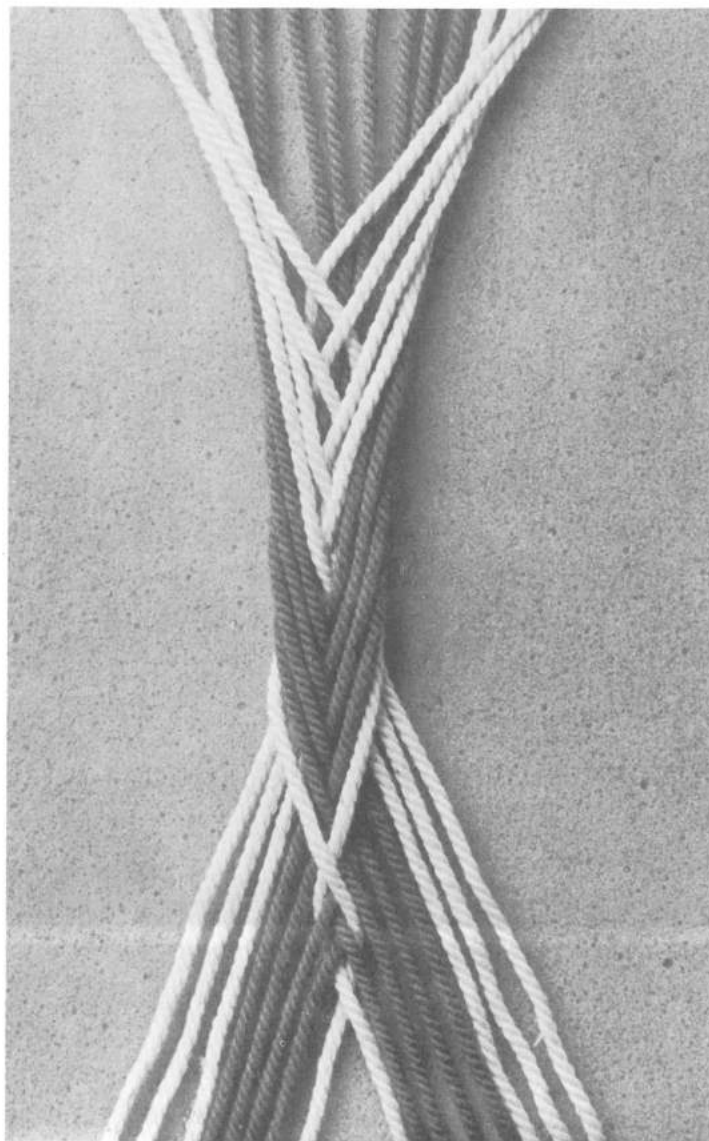

Fig. 61a

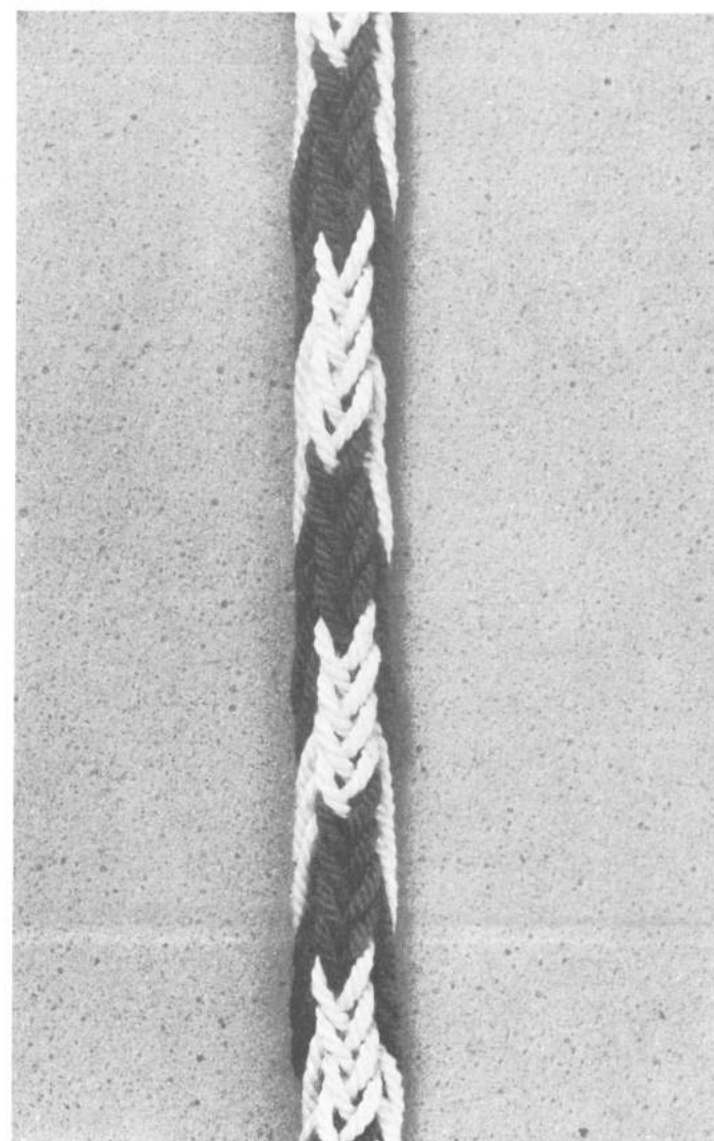

Fig. 61b

Fig. 60a er et tolvtraadet Baand med Delepunkt mellem Traad No. 5 og 6, regnet fra Yderkanten. Her ses Resultatet, der vender den Flade frem, som ligger opad, mens Fletningen bliver udført. Fig. 60b viser den Flade, som ligger nedad under Arbejdet.

Fig. 61a, b består af 16 Traade med Delepunkt mellem 6. og 7. Traad, regnet fra Yderkanterne og indad. Den Flade, som vender opad under Arbejdet, vises ved Fig. 61a, medens Fig. 61b viser Undersiden.

Fig. 62a, b består af 24 Traade: 8 hvide, 6 blaa og 10 røde, fordelt ligeligt mellem Hænderne. Delepunktet ligger mellem 9. og 10. Traad, regnet udefra og indad. Fig. 62a viser den under Fletningen opadvendende Flade. Fig. 62b er Undersiden.

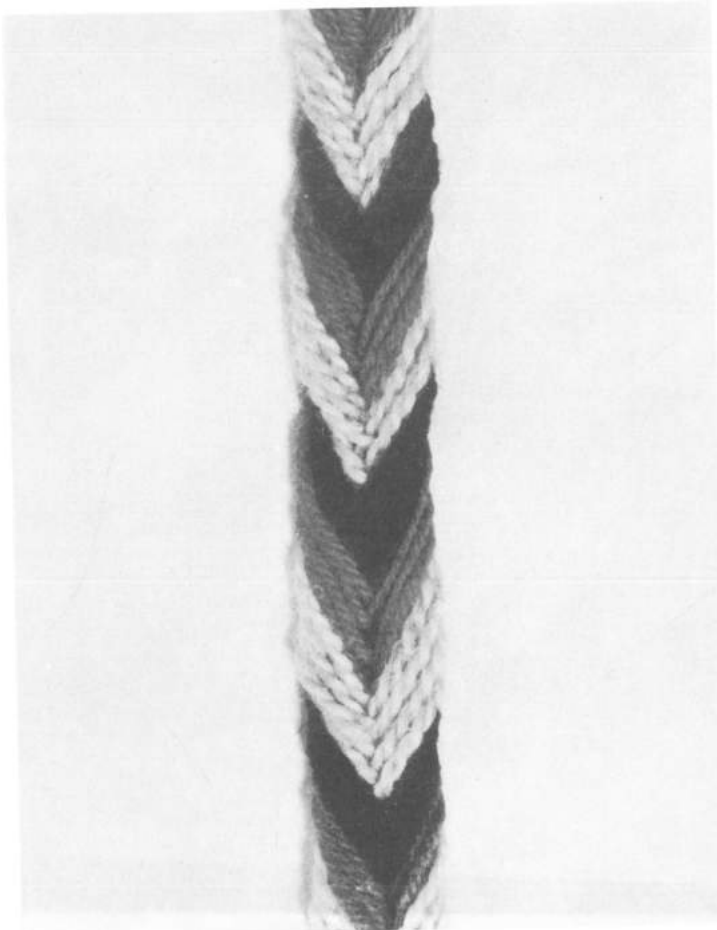

Fig. 62a

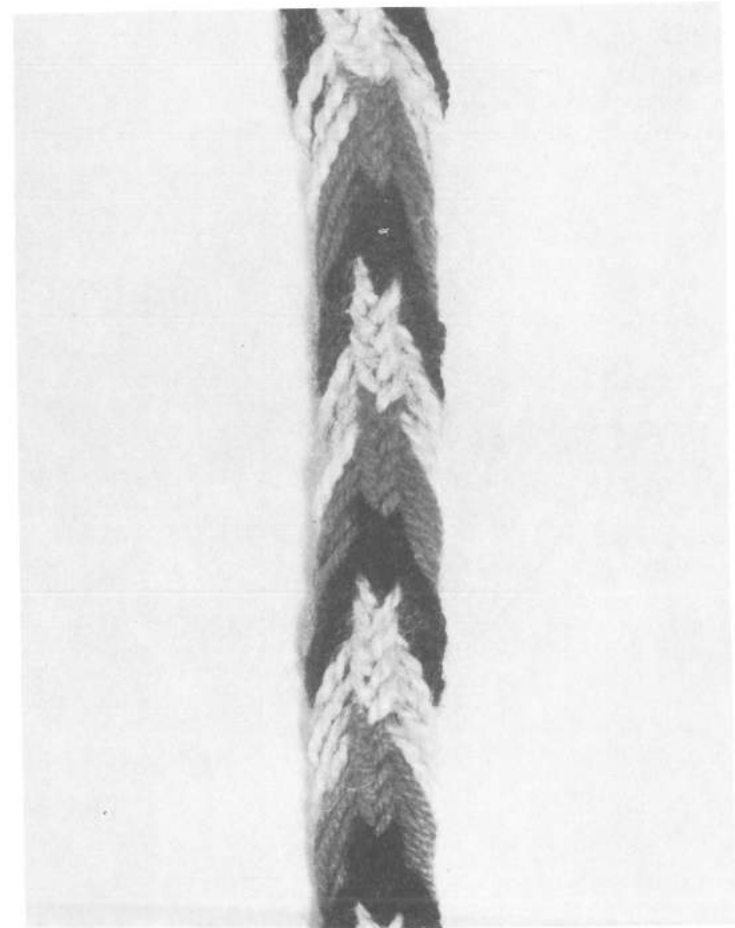

Fig. 62b

Fig. 63a, b består af 16 Traade, alle dobbelte. Der er 7 Par hvide og 1 Par røde til den ene Haand og 7 Par blaa og 1 Par røde til den anden. Delepunktet ligger mellem 6. og 7. Traad, regnet udefra. Overfladen ses paa Fig. 63a og Undersiden paa Fig. 63b.

Fig. 64 består af 20 Traade: 10 hvide for den ene Haand og 3 blaa, 3 røde og 4 hvide for den anden. Delepunktet ligger mellem 7. og 8. Traad. Undersiden vender frem.

Fig. 65 består af 20 Traade: 10 røde for den ene Haand og 4 hvide og 6 røde for den anden. Delepunkt mellem 8. og 9. Traad. Undersiden vender op.

Fig. 66 viser fire Perlekæder bestaaende af otte Strengene hver.

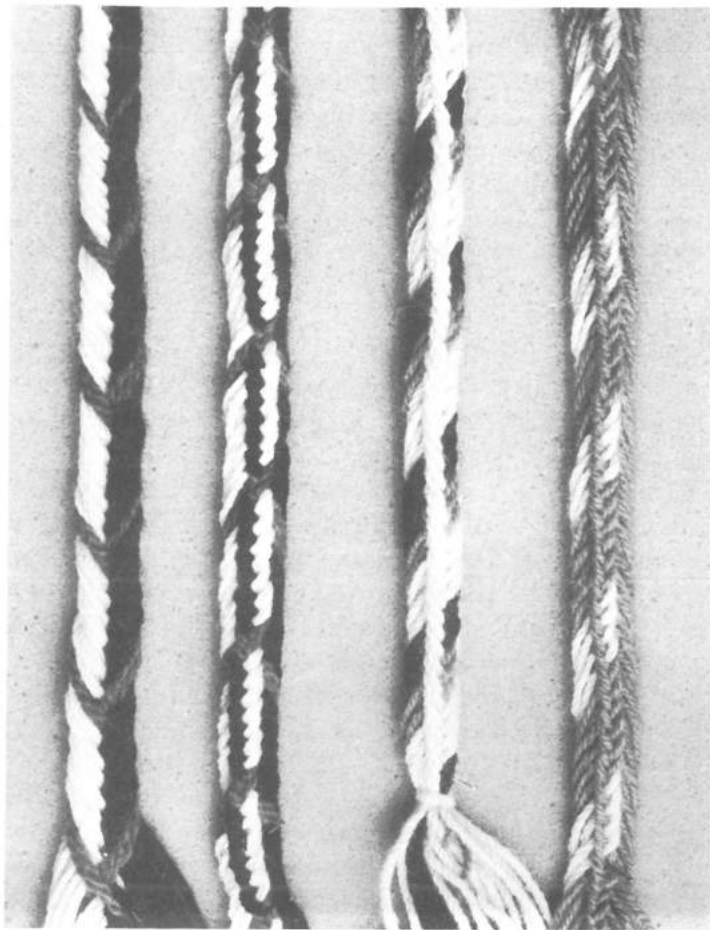

Fig. 63a-b

Fig. 64

Fig. 65

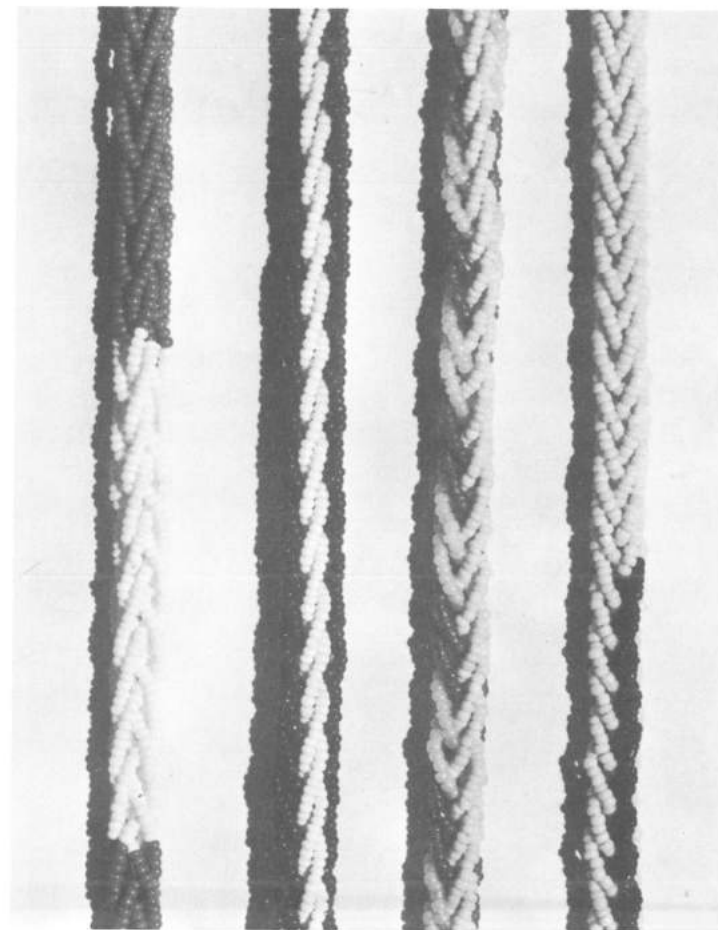

Fig. 66a-d

Bregdet Snor, Færøsnor⁹

KAPITEL V

Til en Snor efter løkkedannende Metode maales Løkkerne af i den ønskede Længde, og de afskaarne Traadender bundtes sammen og bindes solidt til et fast Punkt, et Søm, en Vindueskrog el.lign.

Hænderne vendes med Inderfladerne opad, og Løkkerne fordeles med to til hver Haand, som Fig. 67 viser: én til venstre Haands Pegefinger, kaldt Nr. 1, én til venstre Lillefinger kaldt Nr. 2. Paa højre Haand kommer én Løkke paa Lillefingeren, benævnt som Nr. 3 og én til Pegefingeren som Nr. 4.

Løkkerne skifter Plads efter Diagonalen saaledes, at Løkke Nr. 1 trækkes igennem Løkke Nr. 3 og Løkke Nr. 2 igennem Nr. 4. Det iagttages, at det stadig er Løkker fra samme Side, som skal gaa igennem Modparten.

For hvert Greb trækkes Garnet stramt til, idet Armerne strækkes udad til hver sin Side i et kraftigt Ryk. Det er bedst at være to om Arbejdet, fordi en enkelt Person kun kan arbejde med ret korte Løkker. En Medhjælper kan holde de samlede Traadender med den ene Haand og med den anden presse en Finger, evt. én eller anden haard Genstand ned i Skellet, saa Tiltrækningen bliver jævn og fast. Se iøvrigt Walter E. Roths Tegning over for Forordet, hvis man vil benytte den store Taa.

Den beskrevne Fremgangsmaade kan med en vis Modifikation anvendes ved Fremstilling af Frynser. Løkkerne ombyttes i saa Fald *ikke* diagonalt, men parallelt saaledes, at det bliver Løkkerne paa Lillefingrene, som krydses sammen og ligeledes de to paa Pegefingrene. Det er forøvrigt bedst til Frynse at bruge 6 Løkker, dvs. 3 paa hver Haand, som krydses ligeover efter det anviste Princip. Den Traad, som skal danne Frynserne, fungerer da som „Islæt“. Langs Siden af Anlægget holdes en Blyant eller anden Genstand af en Tykkelse, som bliver bestemmende for Frynsetraadenes Længde. Fig. 68-70.

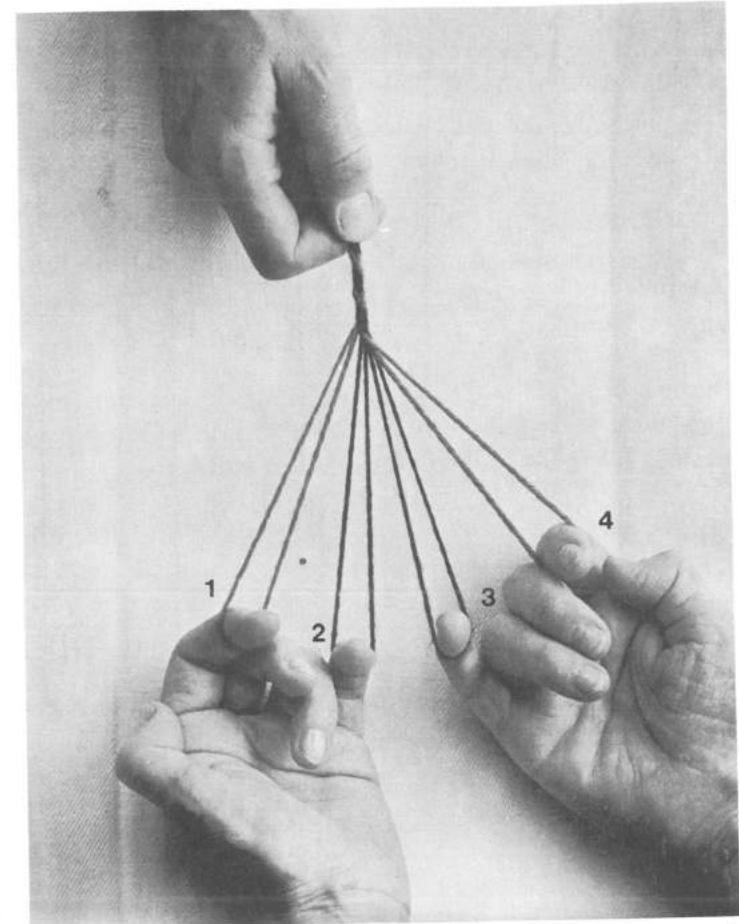

Fig. 67

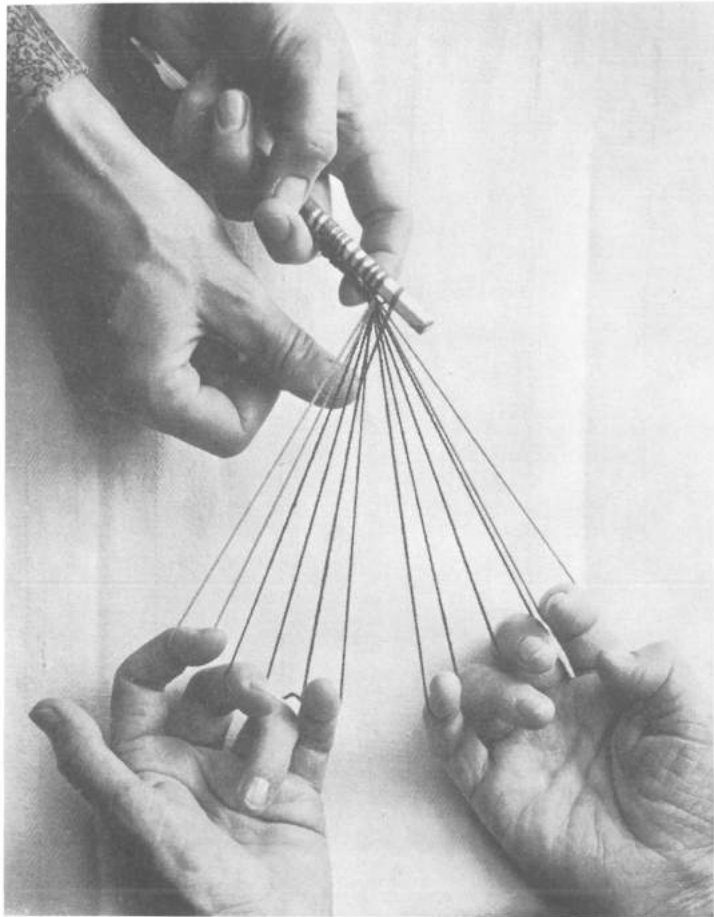

Fig. 68

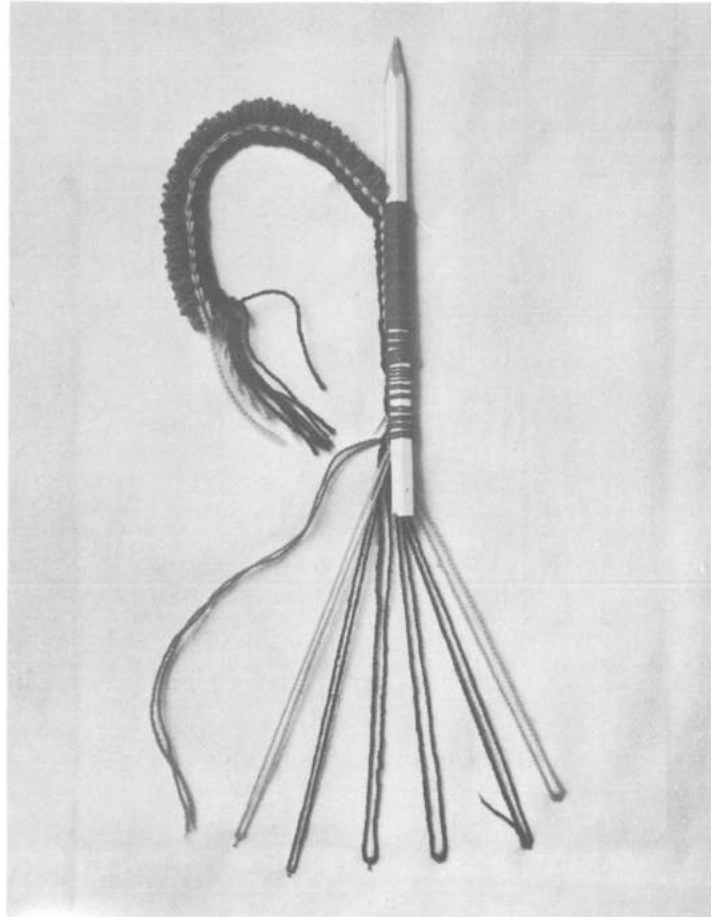

Fig. 69

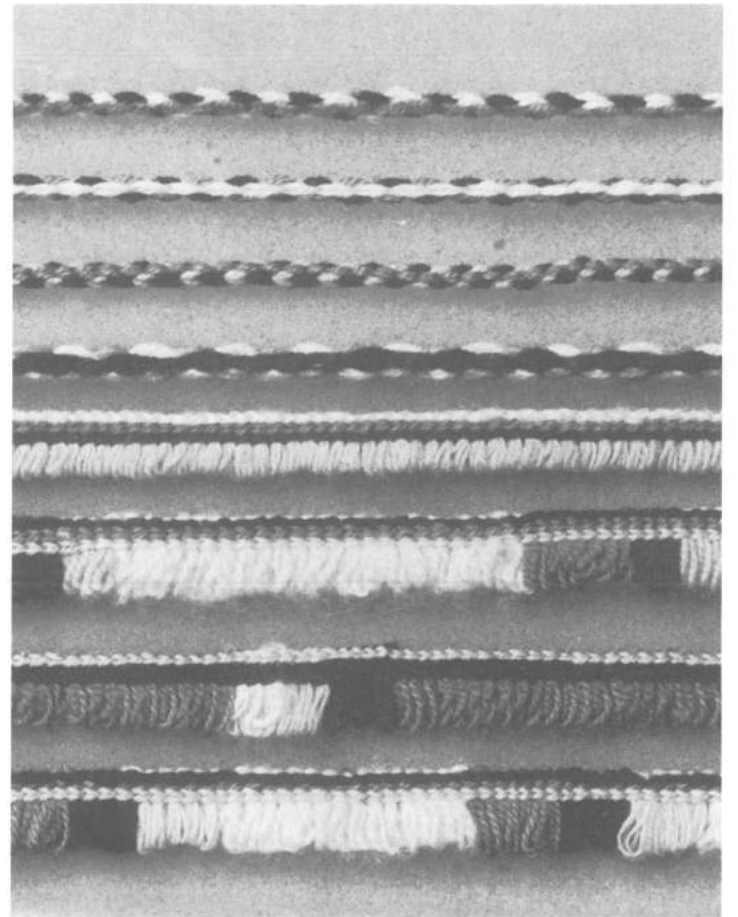

Fig. 70

Bregdet Snor med 5 Løkker¹⁰

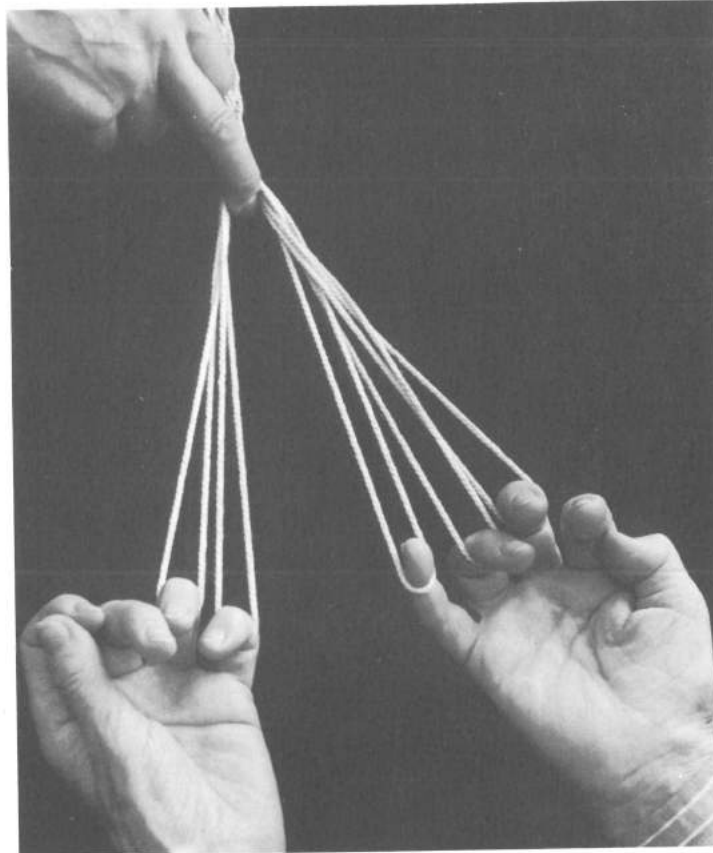

Fig. 71

5 Løkker maales af i ens Længde. De fri Traadender snøres solidt sammen og bindes til et eller andet fast Punkt. Hænderne holdes fremad i omtrent vandret Stilling med Inderfladerne opad.

Fingrene betegnes: Tommelfinger 1, Pegefinger 2, Langfinger 3, Ringfinger 4, Lillefinger 5. Følg Fotografierne Fig. 71-78.

Udgangsstilling ved I: 2 Løkker paa venstre Haands 4. og 5. Finger og 3 Løkker paa højre Haands 3., 4. og 5. Finger.

Udgangsstilling ved II: 2 Løkker paa højre Haands 4. og 5. Finger og 3 Løkker paa venstre Haands 3., 4. og 5. Finger.

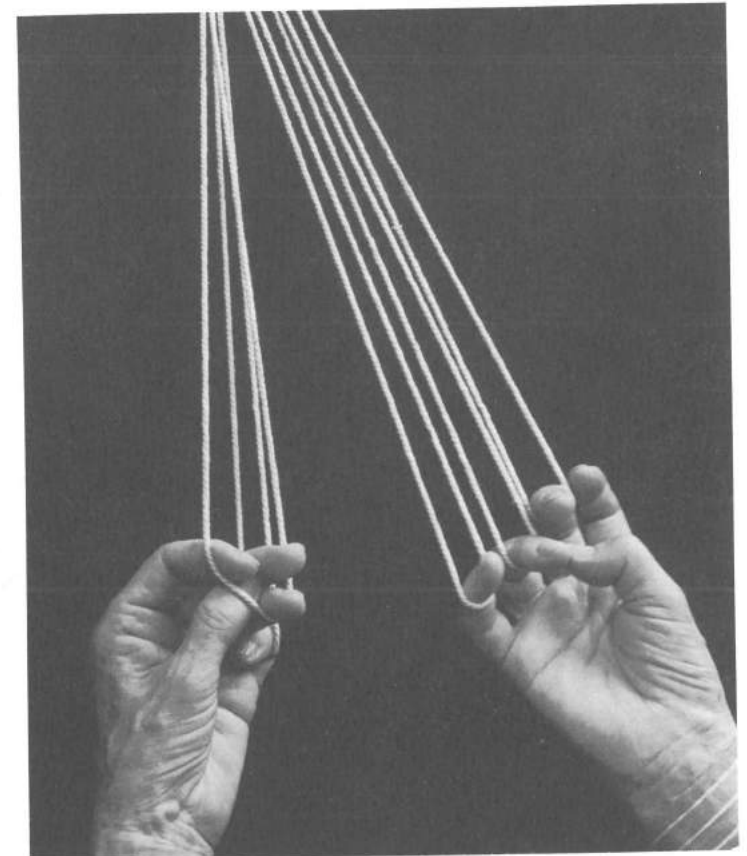

Fig. 72

I: Første Greb: Før venstre Haands 1., 2. og 3. Finger igennem Løkken paa venstre Haands 4. Finger og grib ovenfra ned i Løkken paa højre Haands 5. Finger.

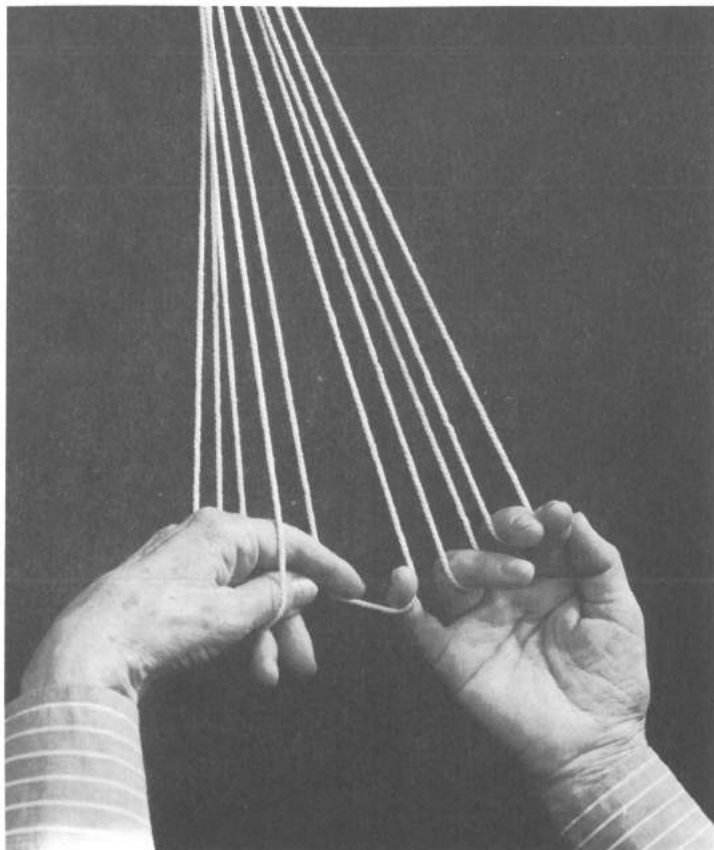

Fig. 73

Træk den med tilbage med venstre 2. Finger og flyt den derfra til venstre 3. Finger.

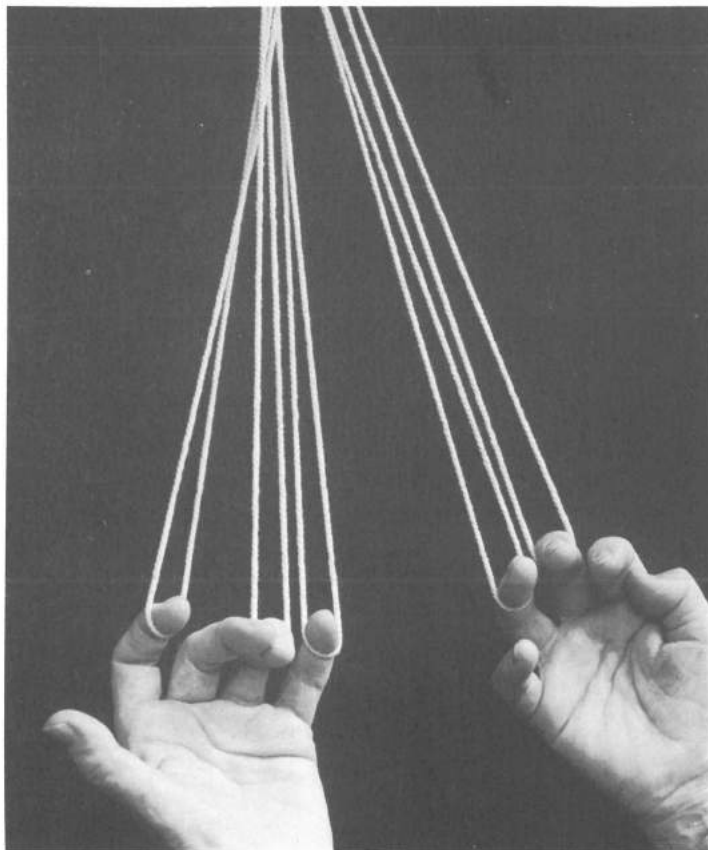

Fig. 74

Højre Haands 5. Finger er nu fri. Løkken fra højre 4. Finger føres over til 5. Finger, og Løkken fra 3. Finger føres over til 4. Finger.

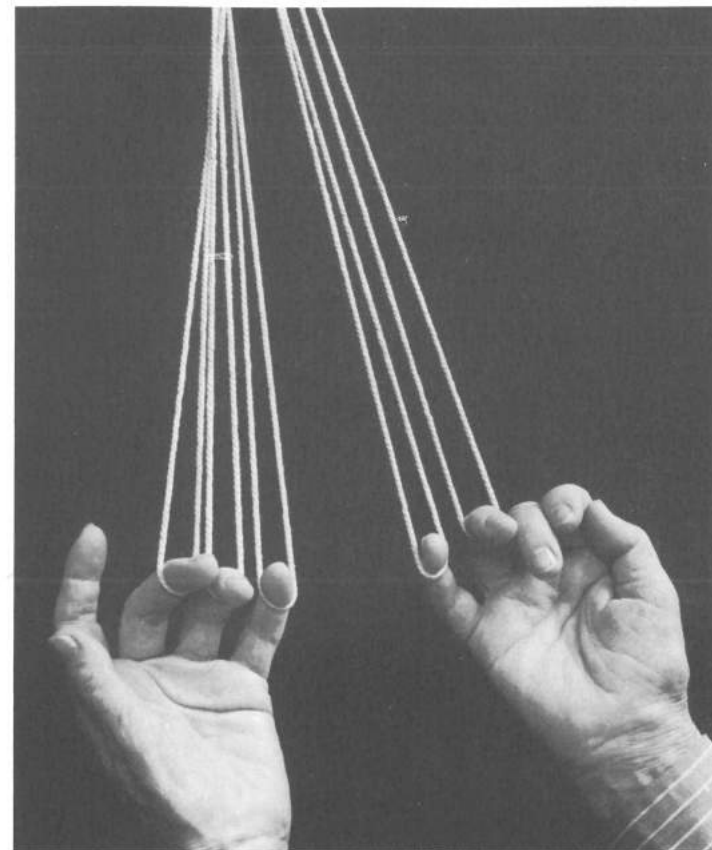

Fig. 75

Træk Traadene fast sammen ved at rykke med Hænderne til hver sin Side.

Nu har højre Haand Løkker paa 4. og 5. Finger, og venstre Haand paa 3., 4. og 5. Finger.

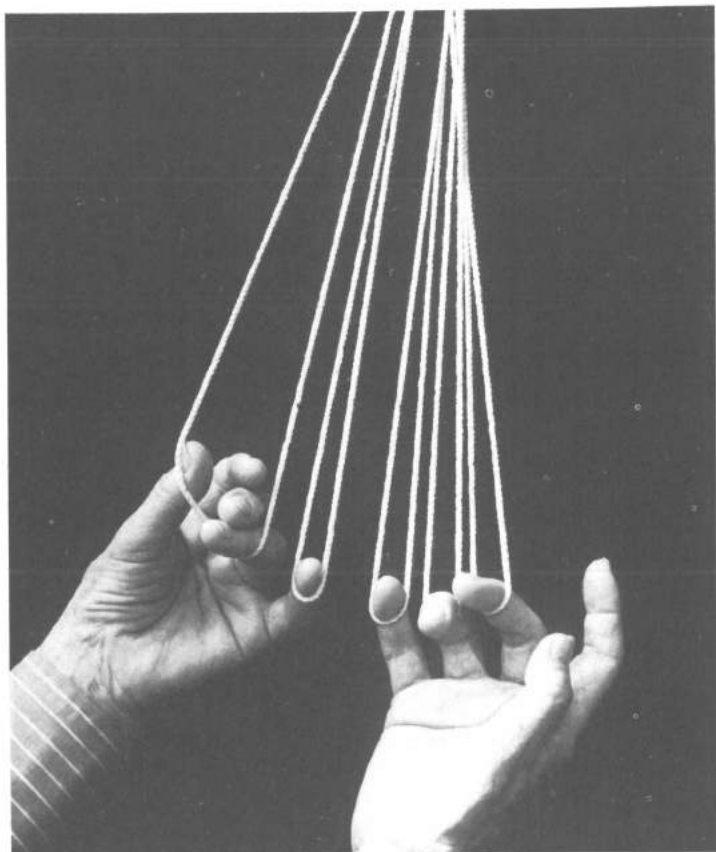

Fig. 76

II: *Andet Greb*: Før højre Haands 1., 2. og 3. Finger igennem Løkken paa højre Haands 4. Finger og grib ovenfra Løkken paa venstre Haands 5. Finger. Træk

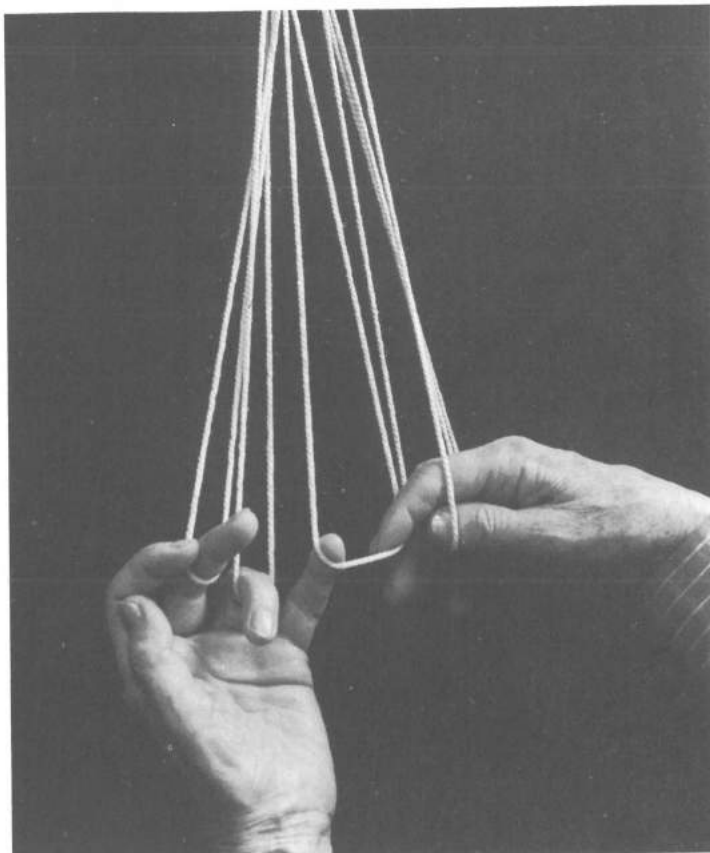

Fig. 77

den med tilbage med højre Haands 2. Finger og før den derfra over til højre 3. Finger.

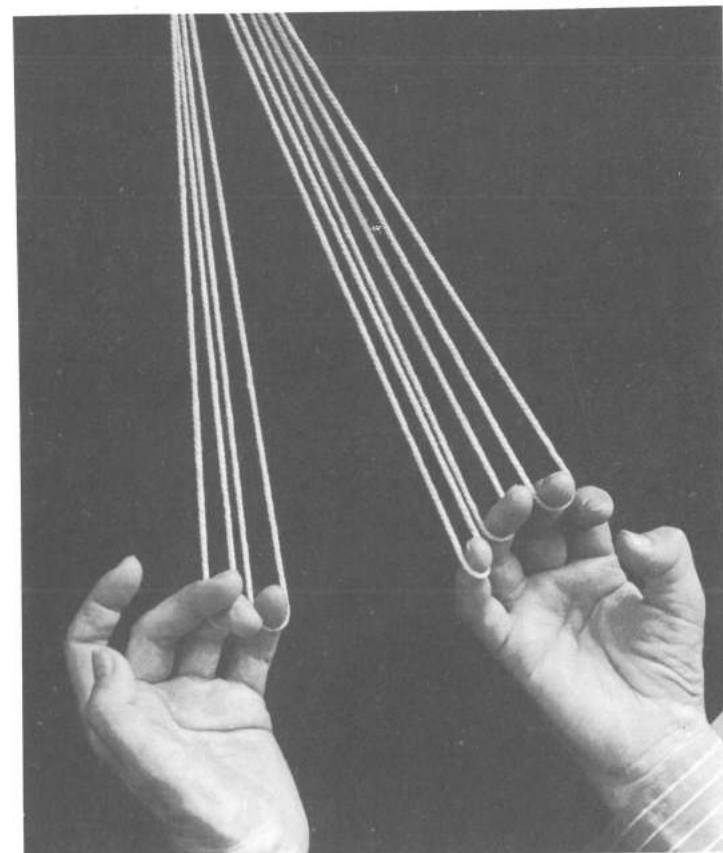

Fig. 78

Venstre Haands 5. Finger er nu fri. Løkken fra 4. Finger føres over til 5. Finger, og 3. Fingers Løkke føres til 4. Finger. Træk Traadene fast sammen som før. Hvis en Medhjælper staar til Raadighed, presser vedkommende med en Finger eller en haard Genstand ned i Skellet.

Herfra gentages Fletningen fra I.

Fig. 79

Diagram for Færøsnor med 5 Løkker

1.	vH	0	0	0	☺	☺	▽	▽	▽	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				c	a	b			d	e		
2.	vH	0	0	▽	☺	☺	▽	▽	0	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				c	a	b			d	e		
3.	vH	0	0	0	▽	☺	▽	▽	☺	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				c	a	b			d	e		
4.	vH	0	0	▽	▽	☺	▽	☺	0	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				d	c	a			e	b		
5.	vH	0	0	0	▽	▽	▽	☺	☺	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				d	c	a			e	b	a	
6.	vH	0	0	▽	▽	▽	☺	☺	0	0	0	hH
		1	2	3	4	5	5	4	3	2	1	
				e	d	c			b	a		

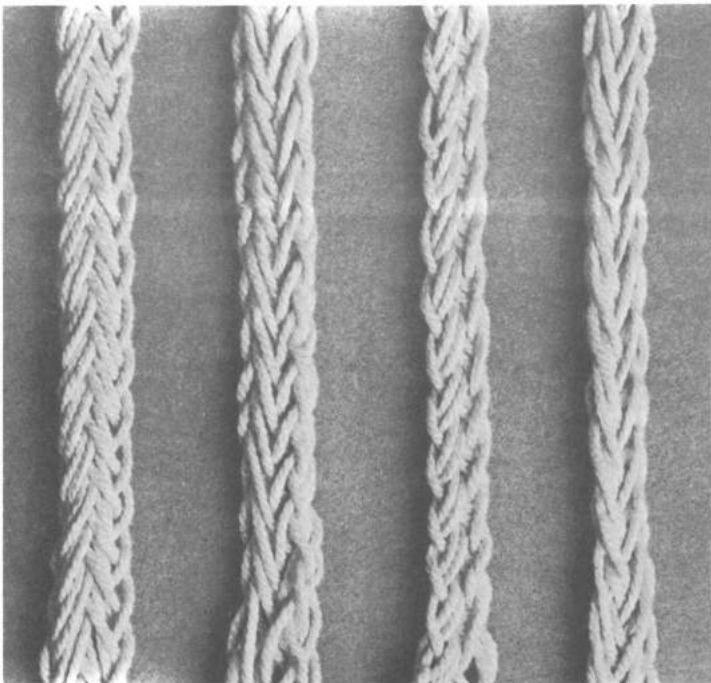

Fig. 80

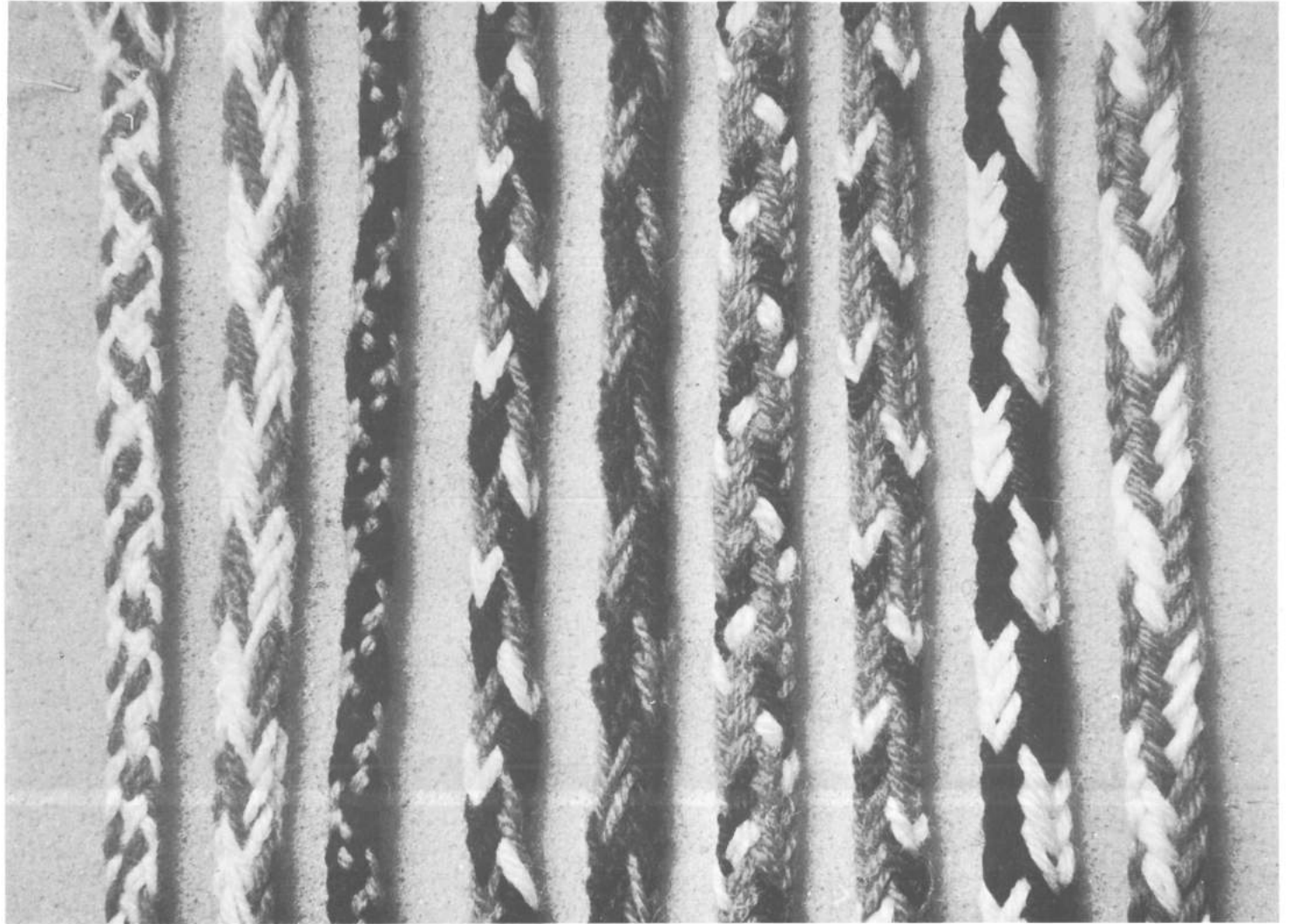

Fig. 81

Bregdet Baand af 7 Løkker

Systemet for det ovenfor beskrevne Baand, som består af 5 Løkker, kan udvides saaledes, at der bliver 3 Løkker til den ene Haand og 4 til den anden: altsaa 7

Løkker. Fremgangsmaaden bliver principielt den samme. Fig. 79-81 viser Resultaterne; Fig. 80 med 5 Løkker, Fig. 81 med 7 Løkker.

KAPITEL VII To kraftige Snore spændes op mellem et fast Punkt og den arbejdendes Bælte.

Snorefletning med Indlæg

De Traade, som skal danne Baandet, anbringes ogsaa ved det faste Punkt, men med fri Ender. Vi vælger først et Antal paa 10, fordelt med 5 til hver Haand, og Fletningen foregaar udefra frem mod den arbejdende. Den yderste Traad i højre Haand føres hen til Midten,

ned mellem de to Snore og over i venstre Haand, hvor den kommer inderst. Derpaa foretages den tilsvarende Manøvre fra venstre Side, hvor den yderste Traad føres til Midten, ned mellem de to Indlægssnore og havner inderst i Partiet paa højre Haand. Mønstre opnaas ved Farveskifte, og Under- og Overside faar et ensartet Udseende med en kileformet Struktur. Der kan arbejdes med et ret betydeligt Antal Traade. Se Fig. 82 og 83.

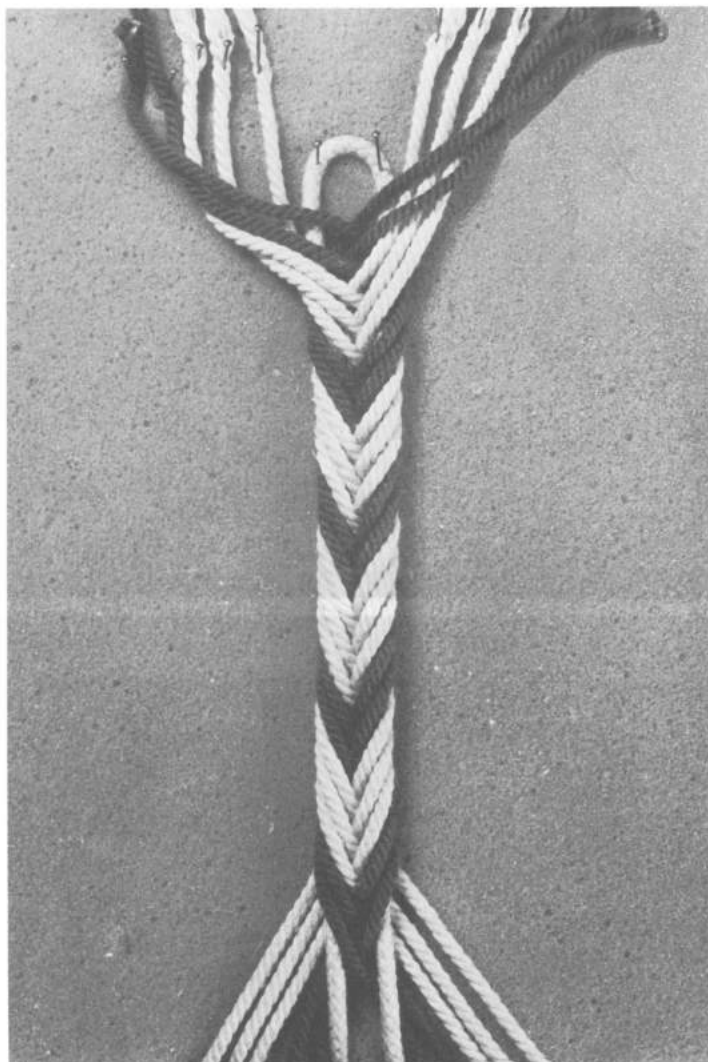

Fig. 82

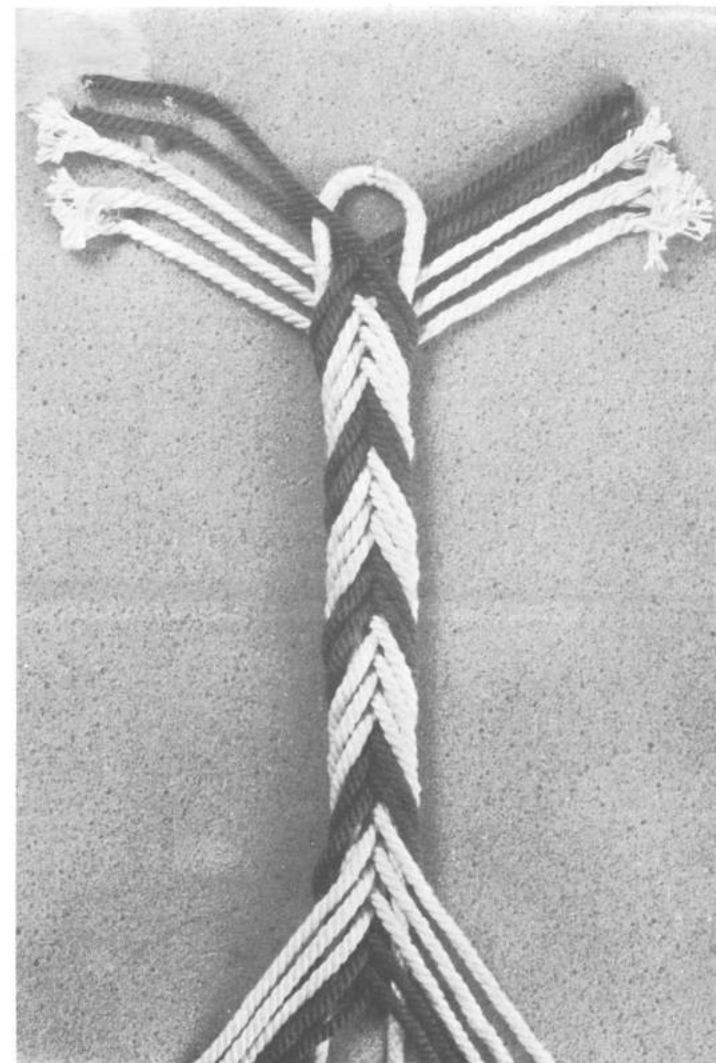

Fig. 83

Baand med Indlæg

KAPITEL VIII

Ogsaa Baandet Fig. 84 er udført over to kraftige Snore spændt op mellem et fast Punkt og den arbejdendes Bælte; a-c viser oversiden, d undersiden.

Til selve Fletningen anvendes fire Traade, gerne to lyse og to mørke, som arbejder sammen parvis.

Paa Modellerne Fig. 85 og 86 ses, hvorledes Begyndelsen er sat op, og der vises fire forskellige Stadier af Flettearbejdet.

Variation kan opnaas ved at give tre Omdrejninger omkring Snorene i Stedet for to. Fig. 87.

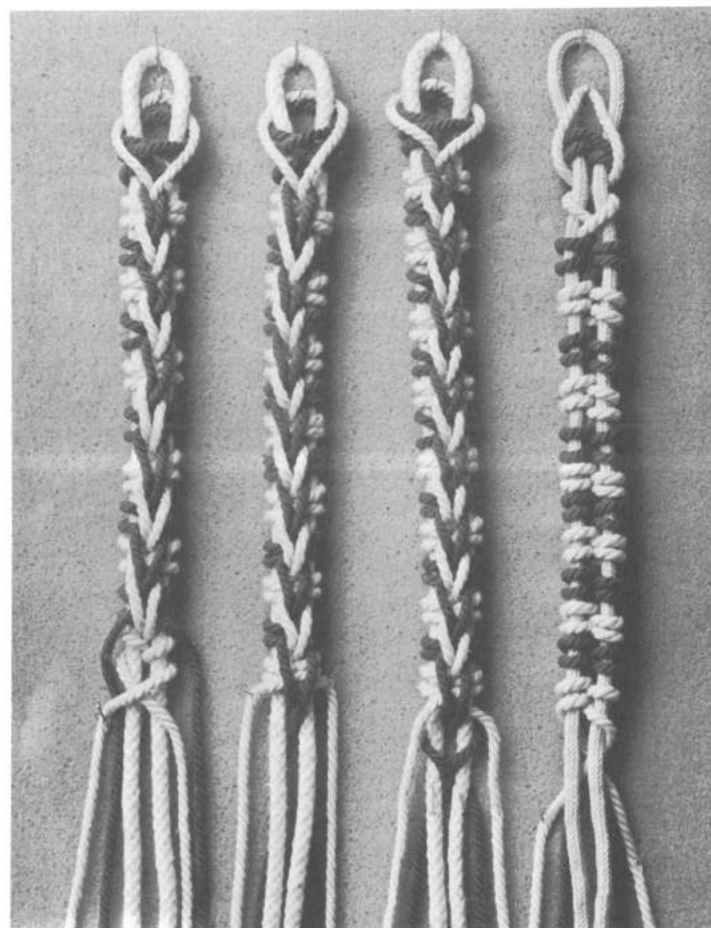
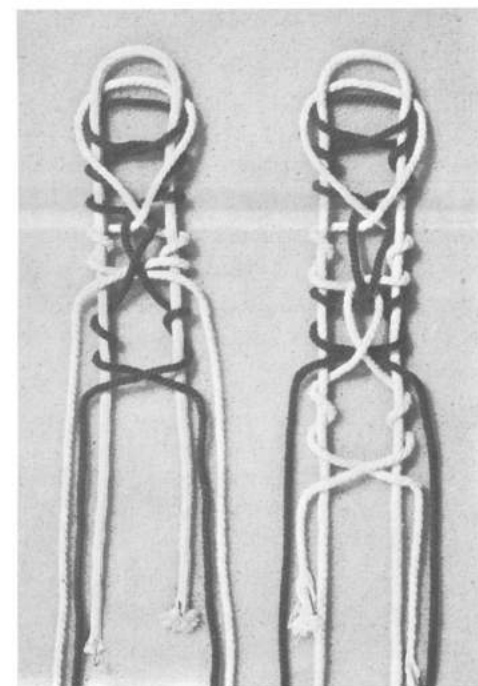
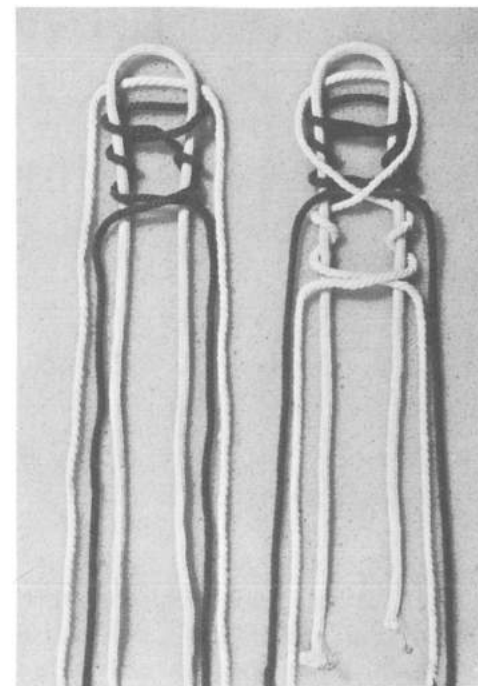

Fig. 84a-d

Øverst Fig. 85
Nederst Fig. 86

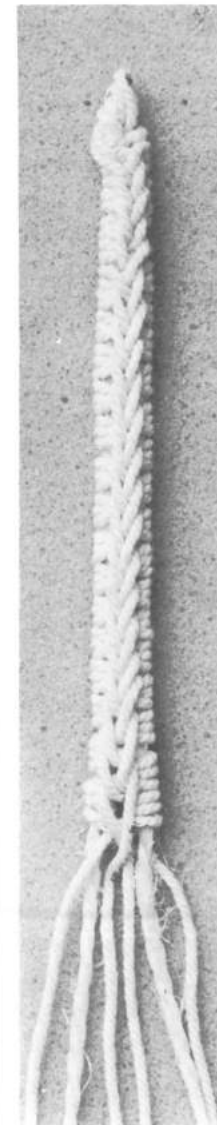

Fig. 87

Nullestok eller Snoregaffel

En Nullestok ogsaa kaldt for Snoregaffel er et beskedent lille Redskab af Træ, vist ved Fig. 88 nederst til venstre. Om dens Ælde og Udbredelse foreligger ikke meget. I danske arkæologiske Fund er den saa vidt vides ikke paatruffet, men som det ældste Vidnesbyrd om dens Eksistens her i Landet tør man vist betragte en Udtalelse af Leonora Kristine i „Jammersminde“.

Kristian IVs begavede Datter sad som bekendt fængslet i Blaataarn i København i 22 Aar (1663-1685). I det haarde Fangenskab fik hun intet at arbejde med, men med utrolig Opfindsomhed forstod hun at drage Nytte af Smaating, alle andre vilde have overset, og herved blev hun i Stand til at beskæftige sig. Leonora skriver derom og fortæller, at den Kvinde, som førte Tilsyn med hende, en Dag kom og spurgte, om hun kunde gøre noget „med en brøt Træskee“ (Fig. 88 øverst til venstre). „Maaskee weed I en?“ sagde Leonora. Da Kvinden havde leet et Tag, tog hun en Ske frem, som Bladet var knækket halvt af. Da Leonora ikke maatte laane en Kniv, sagde hun: „Ac, kunde jeg faa et Stykke Glas, saa wille ieg see, hwad ieg kunde gøre wed ded Stykke Skee-Skafft, mig til Nytte“. Kvinden ledte og fandt et Glasskaar, der var henkastet i en Dynge Fejskarn. „Med Glasset gjorde ieg aff Skeestumpen en Pind med toe Tacker, som ieg gjorde Baand paa, oc endnu er i Brug“, slutter Beretningen.

Det er et ikke ukendt Træk, at simple Redskaber anvendes til flere Formaal, og Snoregafflen har i Støvleknægten sin nære Slægtning, idet denne har fundet sig et lille „Bierhverv“ i Tekstilkunsten. Tager man svære Snore eller Reb og arbejder paa samme Maade som ved Nullestokken, faar man et stærkt og elastisk Tov. Fig. 88 til højre.

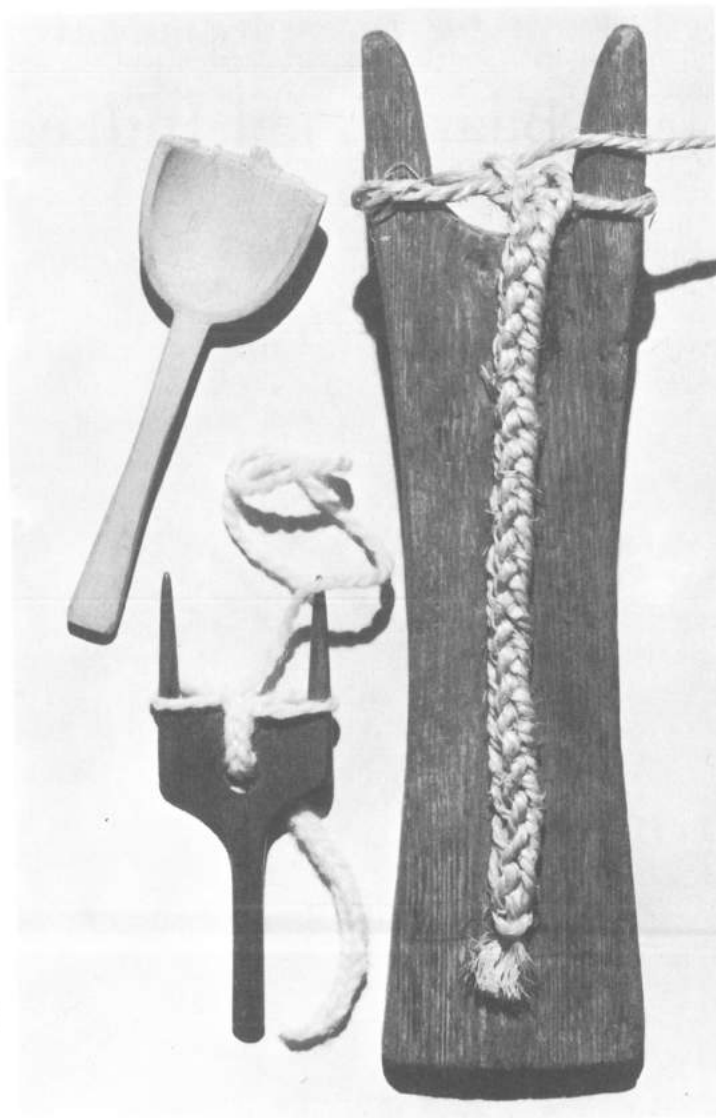

Fig. 88

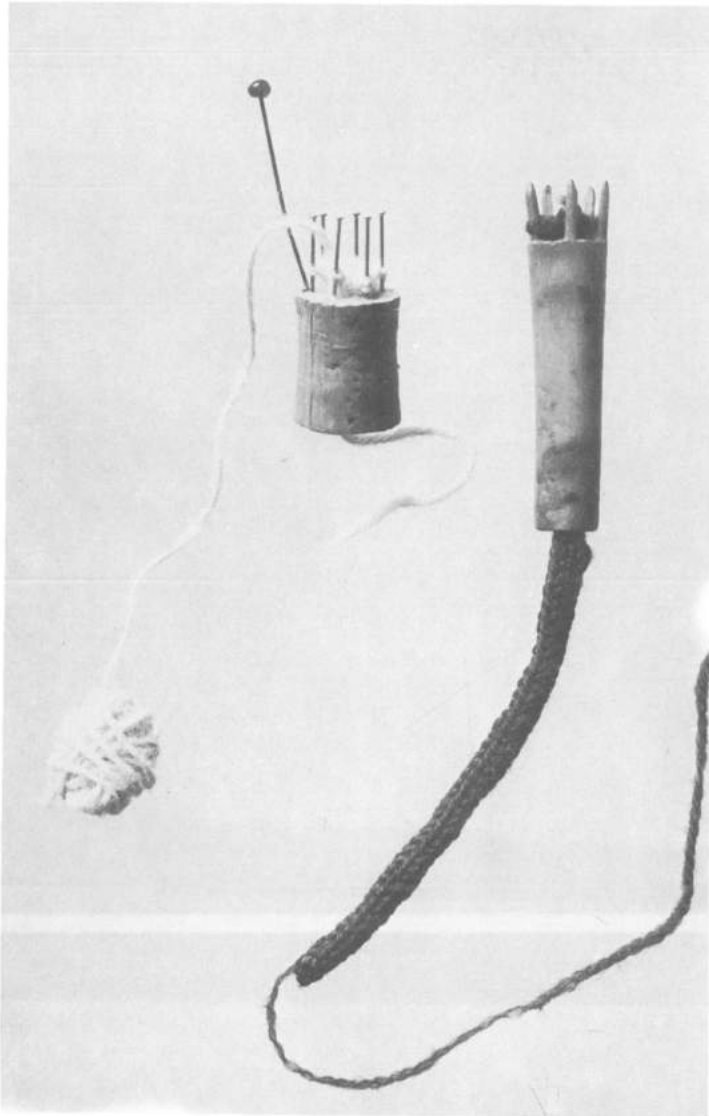

Fig. 89

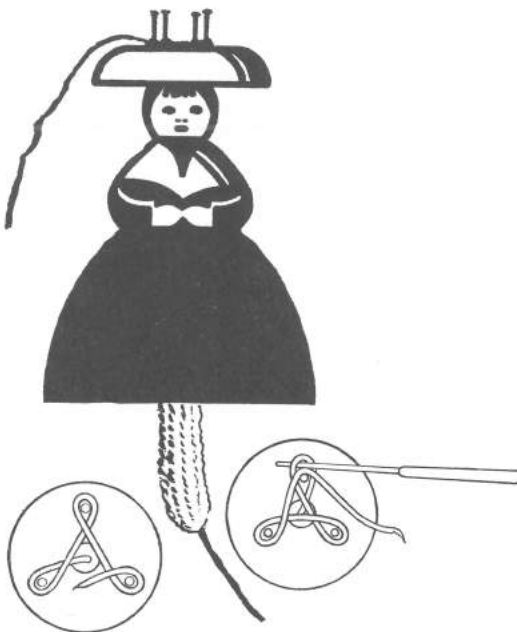

Fig. 90

Familieskabet rækker imidlertid længere ud, idet Arbejdsmetoden gaar igen ved den bekendte Traadrulle med tre Søm, der forhen var almindelig til Børnearbejde. Men endnu før den moderne Industri skænkede os den fortræffelige Sytraad, opvundet paa Trisser, som egner sig til Fremstilling af Legetømmer, var Ideen til denne Udformning af Apparatet til Stede i Folkekunsten. Dansk Folkemuseum ejer to saadanne, det ene er en Korkprop med et Hul igennem den lodrette Midte, Fig. 89 til venstre. Det andet Stykke er af Horn, Fig. 89 til højre. Paa Korkproppen er i Stedet for Søm anvendt Knappenaale, men i Hornstykket, som forøvrigt har et mere „hjemmegroet“ Præg, er Huldannelsen naturligt til Stede, og Tilskæringen er sket saaledes, at Overkanten danner fem Takker, hvorover Maskerne skal sidde.

I mange moderne Stormagasiners Legetøjsafdelinger træffer man lejlighedsvis det samme Redskab, men nu hedder det „Strikkekonen“. Det er blot Hornredskabet og Traadrullen, der er opstaaet i ny og forbedret Ud-gave, idet de har faaet Form som en Dukke, der bærer en stor, flad Hat, hvori Stifterne sidder, Fig. 90.

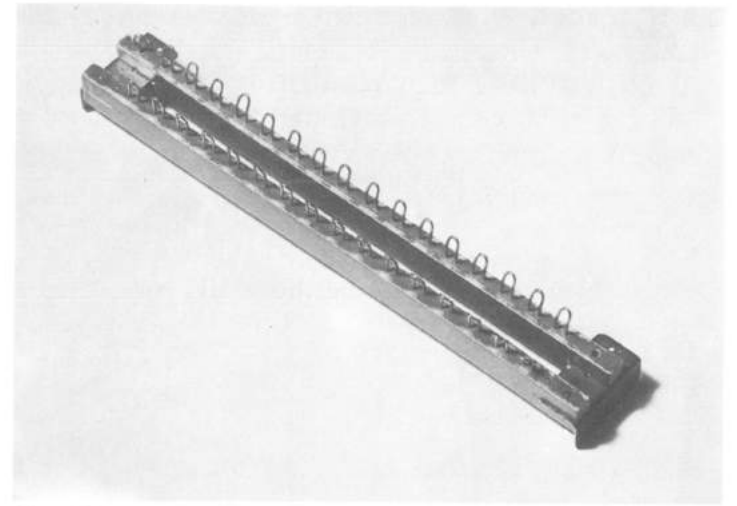

Fig. 91

En virkelig Udvidelse af Tekniken forekommer dog først ved Redskaber, der forhandles under Navnene Strikkerive, Strikkefix o.lign., Fig. 91; principielt er de ens, idet de bestaar af to parallelt liggende Trælister, og heri sidder Tapper med regelmæssig Afstand parvis overfor hinanden.

Her kan Arbejdet lægges til Rette i noget større Omfang, og det bestemmes af Listernes Længde og Tappernes Antal, hvor brede Stykker der kan fremstilles.

I England har man i Børnehavearbejde et Redskab, som bestaar af en stor Træring, hvori er indsat en Mængde Tapper i Krans, Fig. 92. Det Stof, man fremstiller herpaa, faar en stærk Lighed med Rundstriking, og den Maade, hvorpaa Arbejdet lægges an, minder om Metoden paa en bestemt Type af Maskiner fra

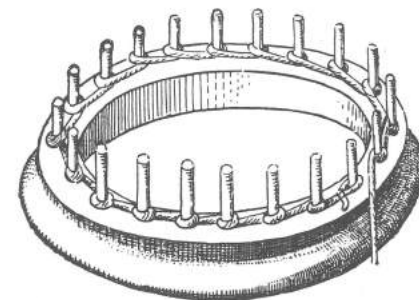

Fig. 92

den moderne Trikotageindustri, hvor Maskerne sidder i Krans over Tapper, og Traadene trækkes igennem med en lille Krog med en Klap over. Fremgangsmaaden har da ogsaa Lighed med Strikning, idet der arbejdes med en fortløbende Traad og med Masker, der holdes i Stilling af Redskabet.

Walter E. Roth omtaler i sit Værk ¹¹ et fladt, lyreformet Redskab, Fig. 93, som han siger hørte til i vore Bedste-

Fig. 93

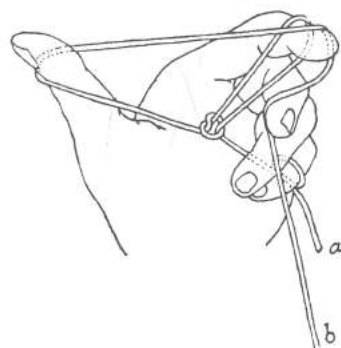

Fig. 94

mødres Syæsker, benyttet til Fremstilling af Silkesnore, hvori de bar deres Briller el.lign. Walter Roth medgiver den Oplysning, at den til omhandlede Redskab knyttede Teknik, hvis Navn ikke anføres, er ham bekendt fra Warrau Indianerne i Guiana, men – vel at mærke – hos disse udført uden Redskab, idet de lader venstre Haands Tommel- og Pegefinger fungere paa samme Maade som Tapper paa en Snoregaffel.

Her gengives Walter Roths Forklaring og en Tegning, Fig. 94, af Begyndelsessituationen, som bestaar i, at Traaden fra et Garnnøgle lægges op i en Rendeknude omkring venstre Haands Pegefinger, og Traadenden, som benævnes a, holdes fast ved Lillefingeren. Traaden fra Nøglet, som kaldes for b, lægges hen forfra omkring venstre Tommel og tilbage om Forsiden af Pegefingeren, hvis Løkke trækkes over, saa der fremkommer en ny Maske eller Løkke der.

Den første Løkke (Rendeknuden) trækkes nu til med et Ryk i Traadenden a, Fig. 95.

Derpaa føres Traaden b om Tommelen fra Forsiden, og dennes Løkke trækkes over, og en ny Maske opstaar, Fig. 96. Tiltrækningen sker i tre Tempi. For det første ved et Træk i Forsiden af Løkken paa Pegefingeren ved Tallet 1. For det andet ved et Træk i Forsiden af Løkken paa Tommelen ved Tallet 2. For det tredje ved et Træk i Traaden b ved Tallet 3. Der skal altsaa tre Ryk til for hver ny Maske, der fremstilles.

Ved næste Stadium sker det tilsvarende i modsat Orden. Traaden b lægges hen over Pegefingerens Forside, og dennes Løkke trækkes over til en ny Maske, som skal strammes til: først ved et Ryk i Forsiden af Løkken paa Tommelen ved Tallet 1. Dernæst ved et Ryk i Forsiden af Masken paa Pegefingeren ved Tallet 2, og endelig ved et Træk i Traaden b, Fig. 97. Saaledes fortsættes med Dannelse af nye Løkker skiftevis over Tommel- og Pegefinger, indtil Produktet, som bliver en firkantet Snor, faar den ønskede Længde. Fig. 95-100.

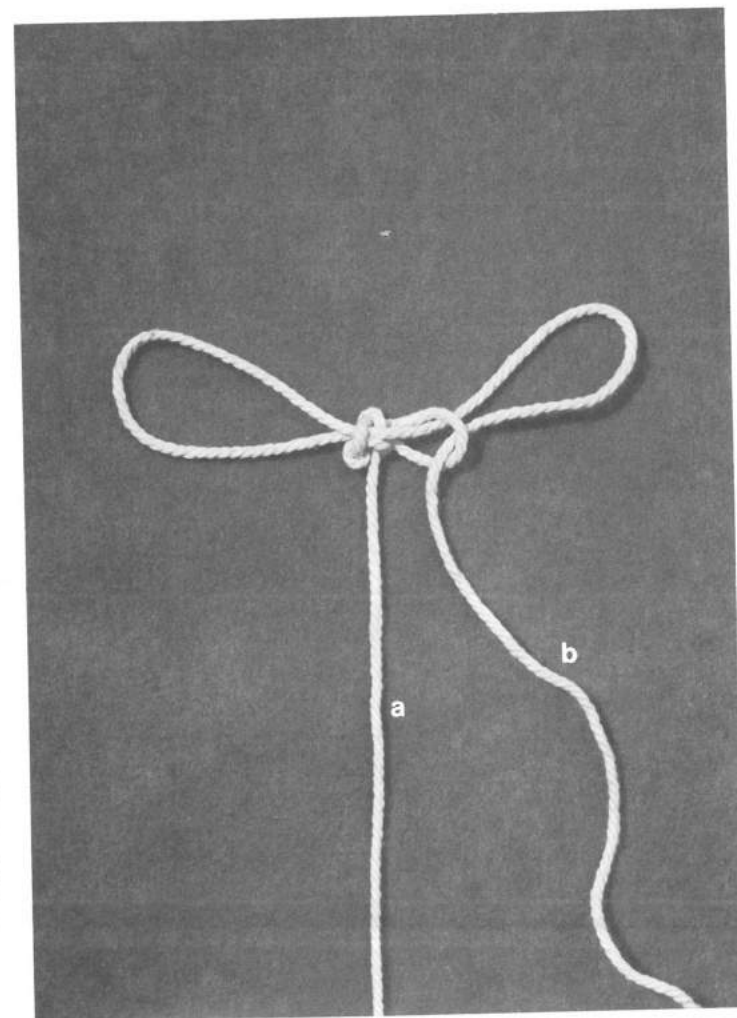

Fig. 95

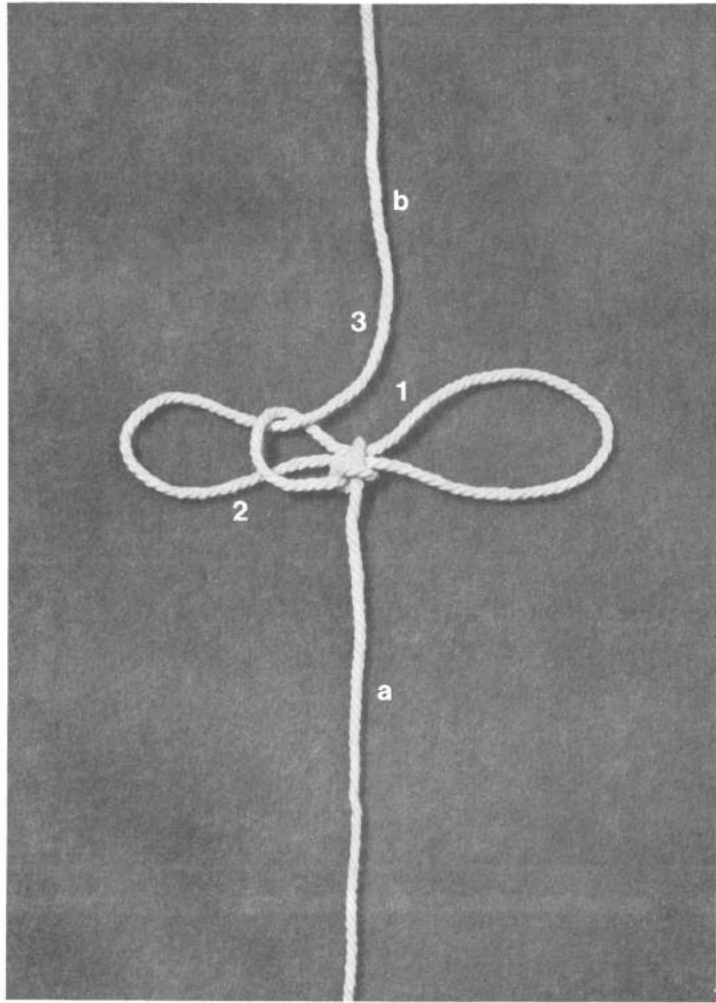

Fig. 96

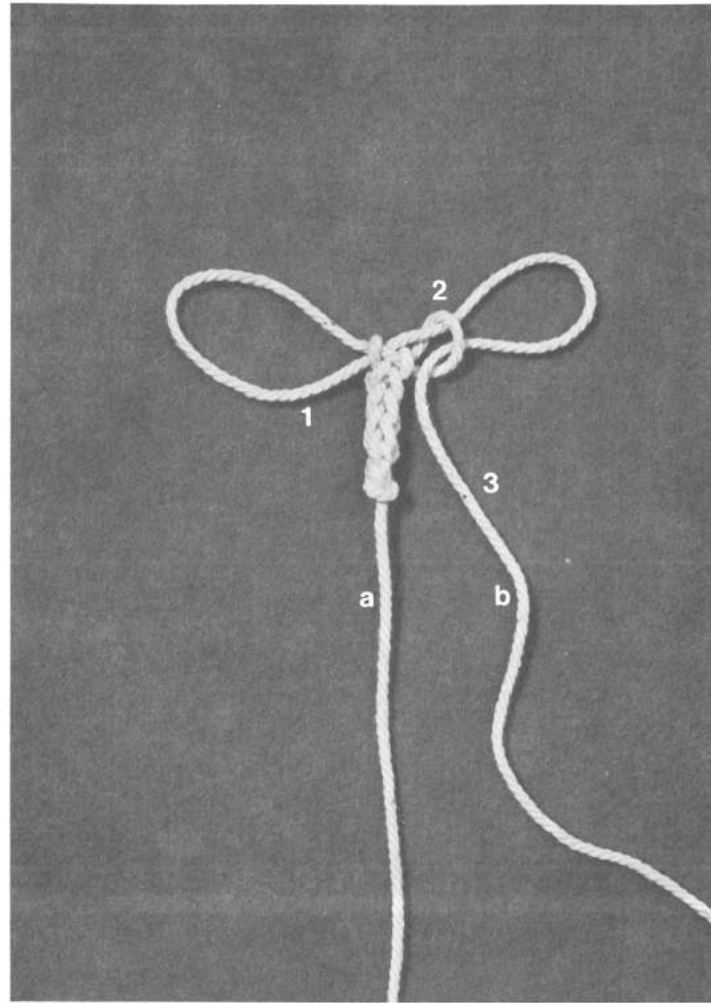

Fig. 97

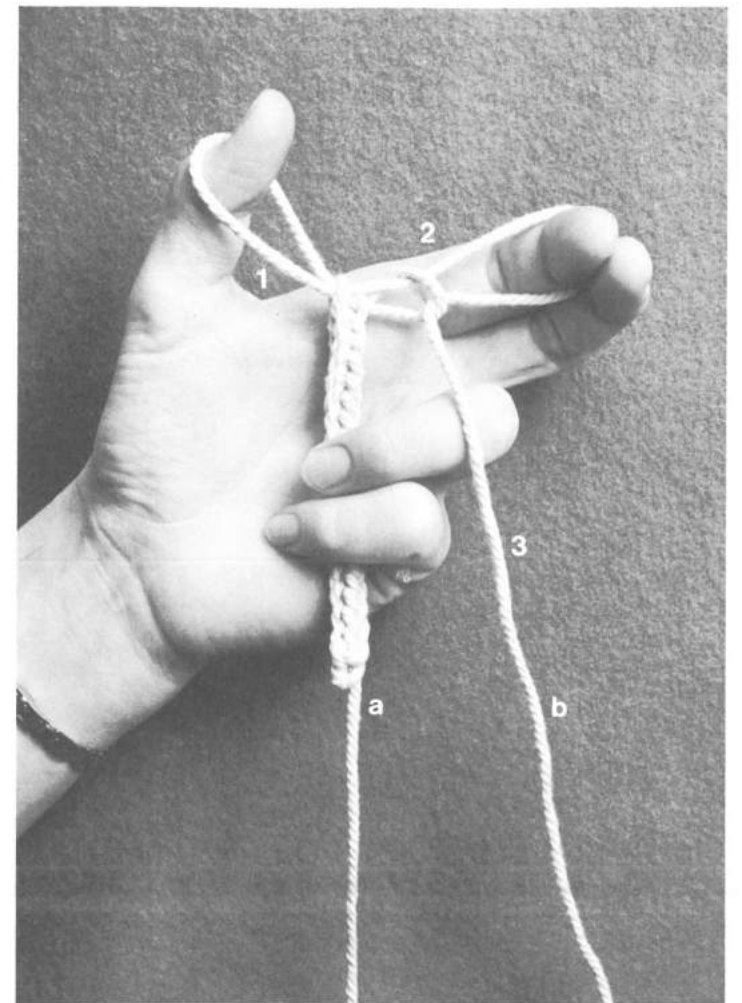

Fig. 98

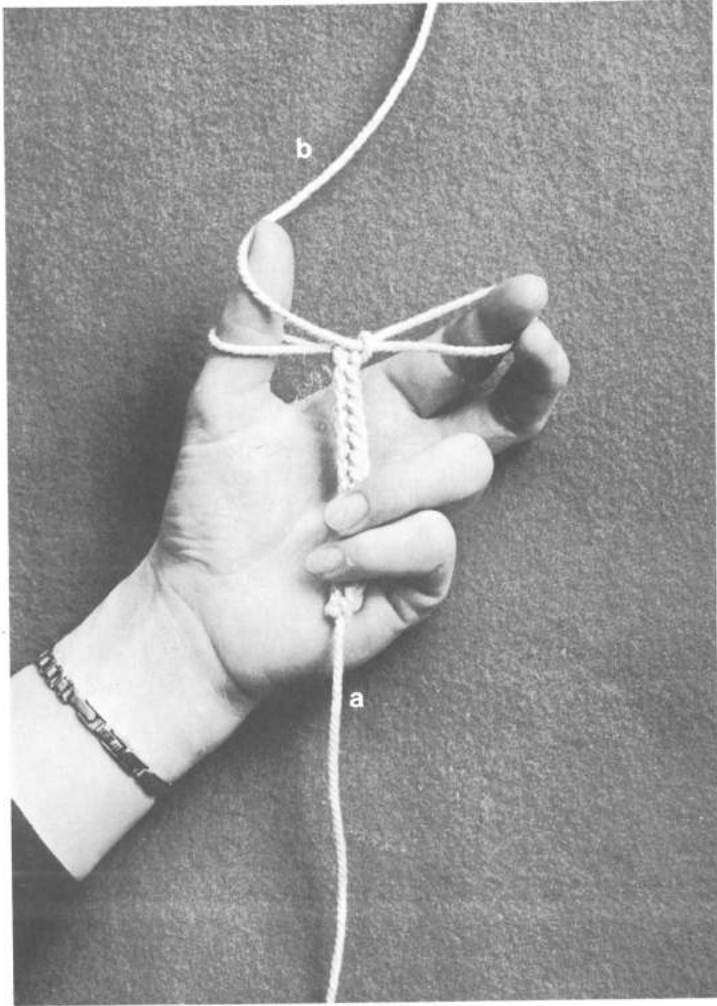

Fig. 99

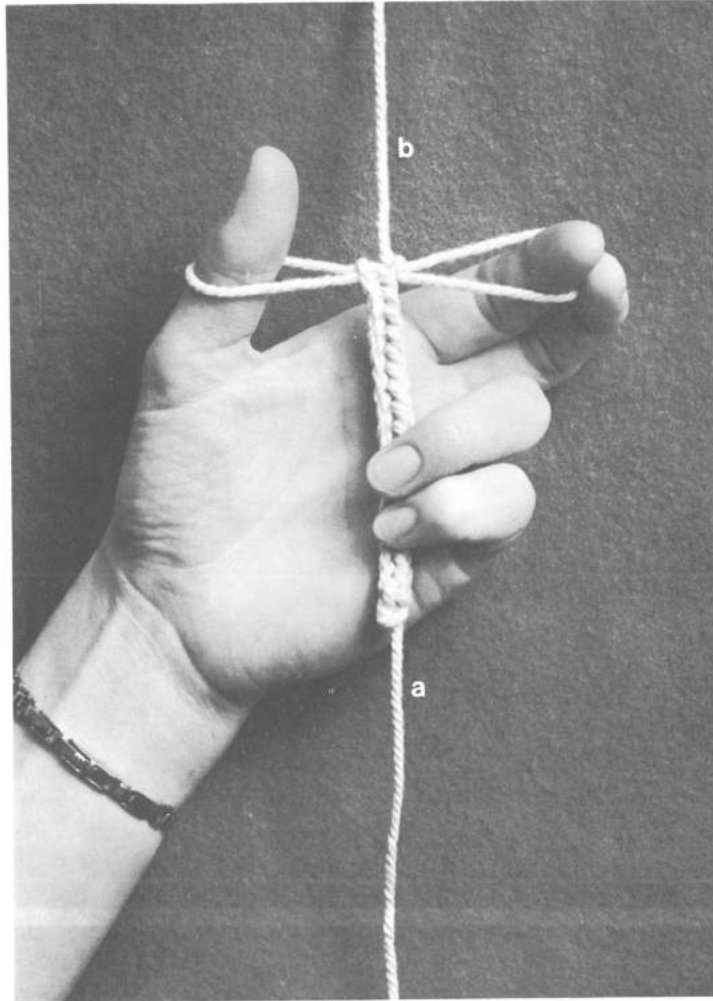

Fig. 100

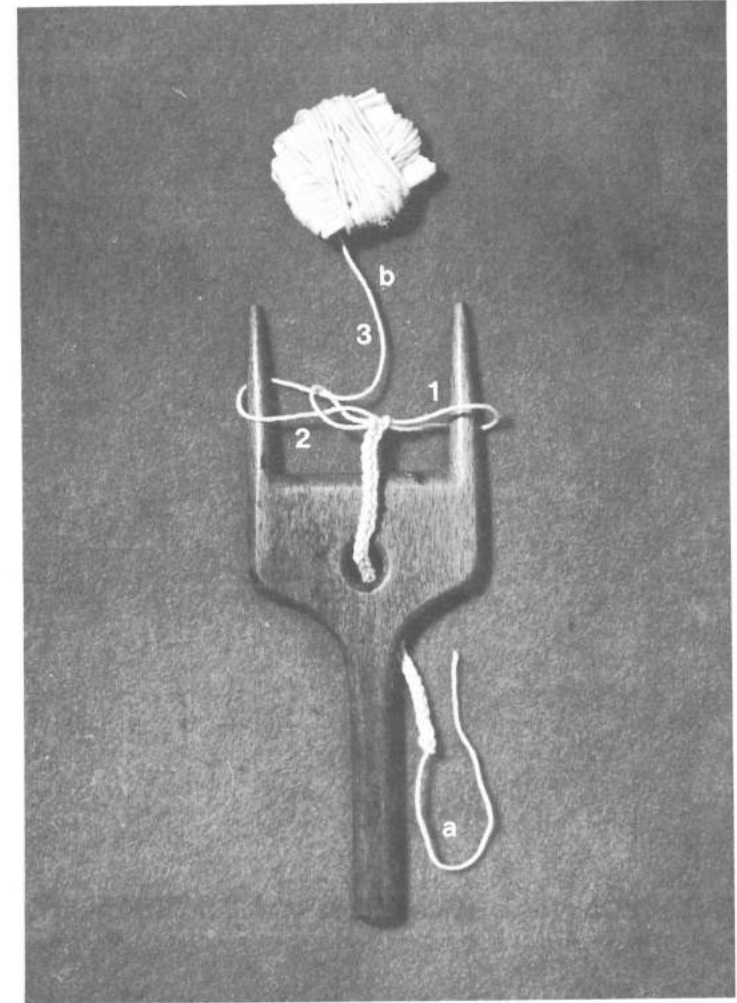

Fig. 101

Det er let at se, at Guiana-Indianernes Metode passer fint for vor Snoregaffel, som er repræsenteret ved flere Eksemplarer i Dansk Folkemuseum, bl.a. ved det som Fig. 93 viste Stykke, der netop er lyreformet, som det Walter E. Roth kendte.

Snor dannet af 2 Løkker

KAPITEL X Snoren dannes af Masker af Garn fra to Nøgler, gerne af to Farver, f.Eks. hvidt og blaat.

En Luftmaske slaas op af den hvide Traad og sættes paa venstre Pegefinger. Højre Haands Pegefinger stikkes ind i Masken ved Siden af og i samme Retning paa venstre Pegefinger, og den blaa Traad trækkes igennem til en Løkke paa højre Haand. Den hvide Traad strammes til. Derefter føres venstre Haands Pegefinger parallelt med højre ind i den blaa Løkke, og den hvide

Traad trækkes igennem til en ny Maske paa venstre Haand. Den blaa Traad strammes til. Fig. 102.

Bemærk, at hveranden Maske kommer paa venstre Haand og hveranden paa højre, stadig med samme Farve for samme Finger. Masken maa være saa rummelig, at der bliver Plads nok for den Finger, som skal trække den ny Løkke igennem. Fig. 103.

Paa Fig. 104 ses færdige Snore dannet af Løkker.

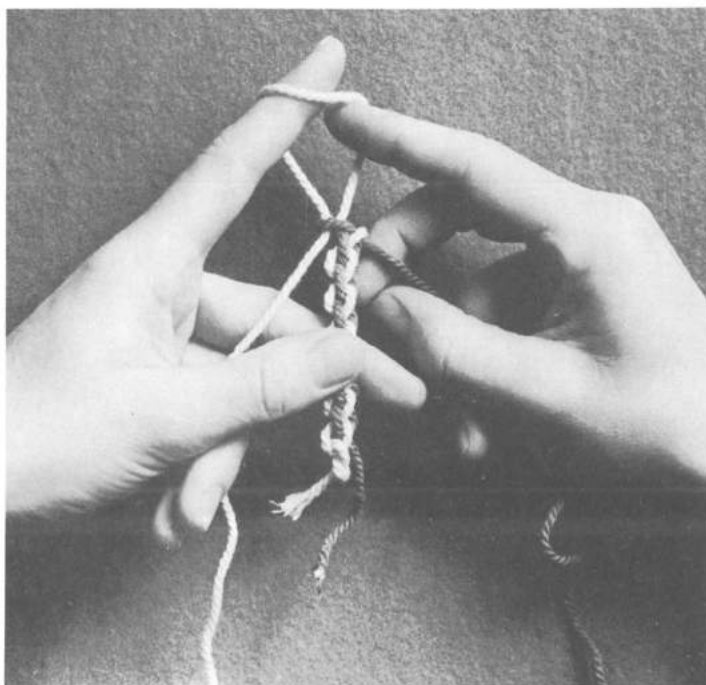

Fig. 102

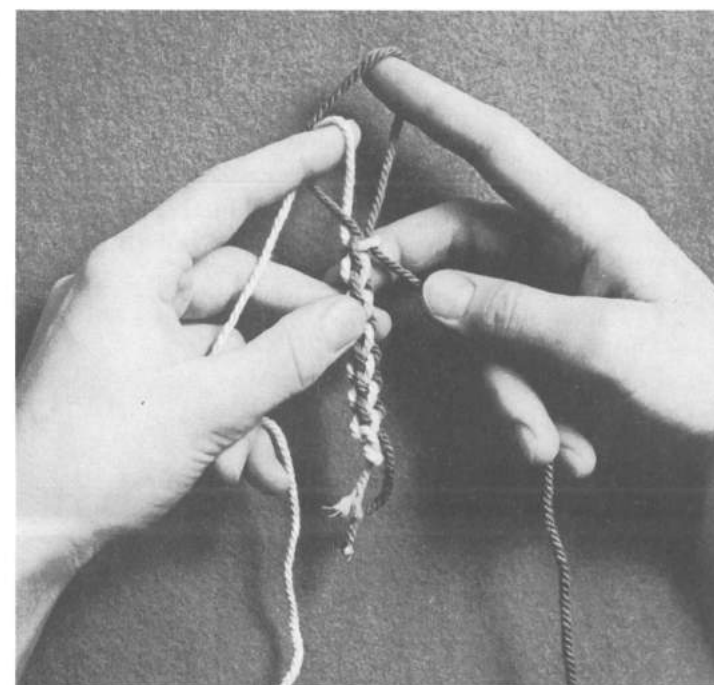

Fig. 103

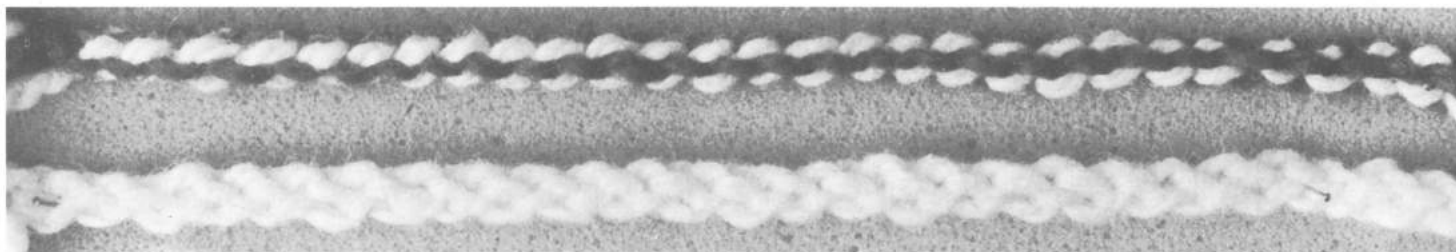

Fig. 104

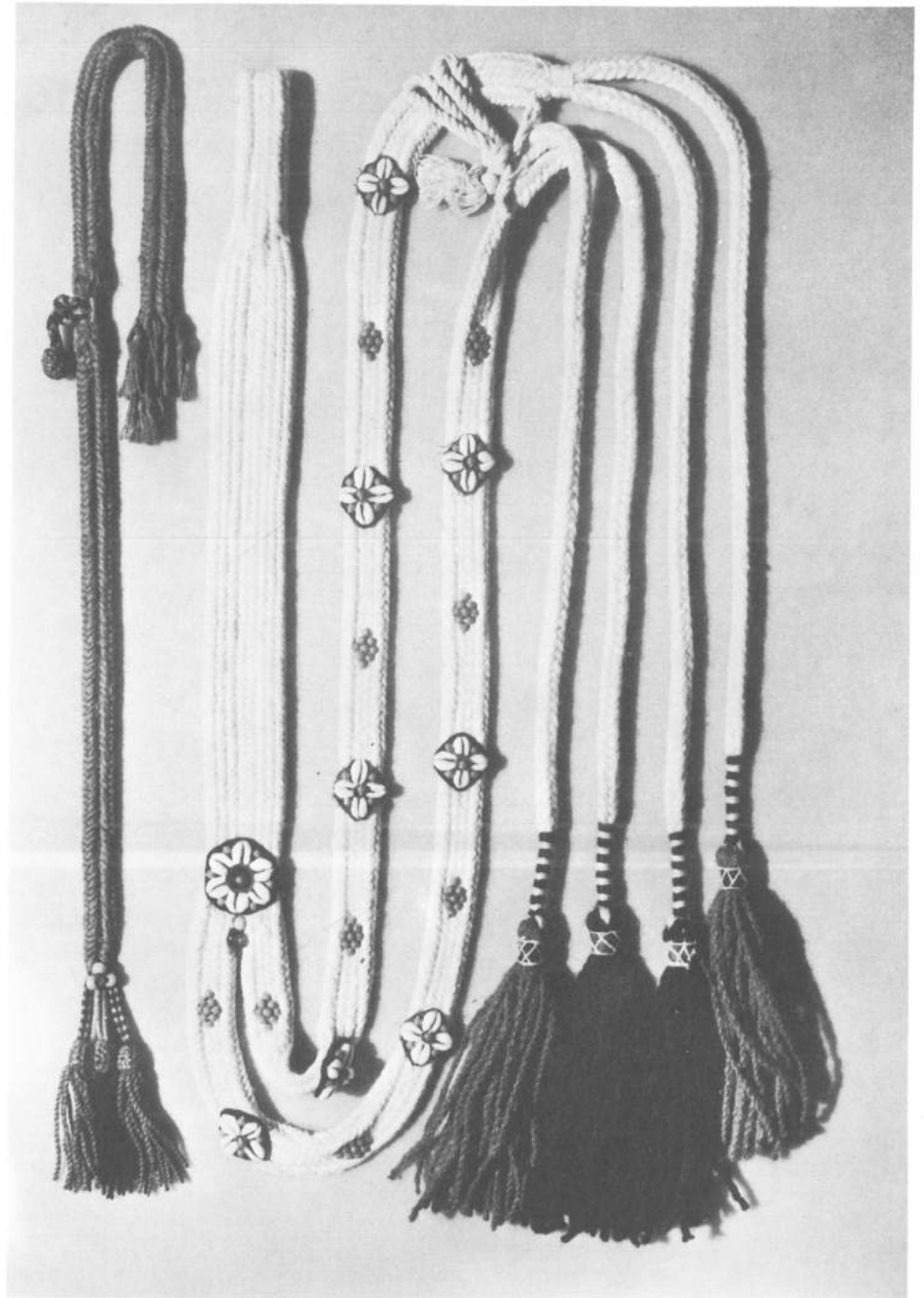
Litteratur og Referencer

1. Teknik efter Prøve i Dansk Folkemuseum. No. L. 2094 a, 757/1922.
2. Optegnelsen er gjort af Kgl. Skovrider Poul Lorenzen.
3. Maria Collin: Den Äldsta Kända Flätningen, 1922.
4. Maria Collin: Gammalskånska band I, 1915. – Gammalskånska band II, 1922. – Gamla Vävnader, 1928.
5. R. Vuia: Flechtere mit Stäbchen bei den Rumänen; Zeitschrift für Ethnologi, 1914.
6. Tøjhusmuseet No. e 1981:8 – Jeg takker Museumsinspektør Inga Flemming Rasmussen for Oplysninger og Bistand ved Undersøgelsen.
7. Margrethe Hald: Olddanske Tekstiler, 1950, S. 249 og den der anførte Litteratur.
8. Min bedste Tak til Fru Petra Djurhuus, Thorshavn, som i 1920'erne lærte mig Tolvtottatekniken.
9. Færøsnor med 4 Løkker; ogsaa lært af Fru Petra Djurhuus.
10. Prøve i Dansk Folkemuseum, Mus. No. 748/1922, Lyø, Salling.
Nu i Ring-Thoroddsenske Sml.
Jeg takker Fru Petra Djurhuus for Forklaring af Teknikken og tilsendte Prøver. – Litteratur: Elisabeth Strömberg, Fyrkantiga snodder. Rig 1950. – Elsa E. Gudjónsson: Um skinnsaum. Arbók Hins Islenzka Fornleifafélags, 1964. – Walter E. Roth: An Introductory Study of the Arts, Crafts and Customs of the Guiana Indians. Bureau of the American Ethnology, 1916-17.
11. Walter E. Roth: An Introductory Study of the Arts, Crafts and Customs of the Guiana Indians. Bureau of the American Ethnology, 1916-17. Samme Redskab kendes ogsaa fra Estland: H. Kurrik, Eesti Rahva Muuseumi, Aastaraamat VII, 1931. P. 120 Fig. 83.
12. Mus. No. 319/1928.

Ordforklaring

- Trend eller Kæde:* Længdetraade i en Vævning.
Islæt eller Skud: Tværtraade i en Vævning.
Fag eller Skel: Trendens Deling i to Lag, hvorimellem Islætten skydes ind.
Toskaft: Vævning, hvori Islætten skiftevis gaar over 1 og under 1 Trendetraad.
Kiper: Vævning, hvori Islætten skiftevis gaar over 2 og under 2 Trendetraade, idet den trinvis rykker et Punkt til Siden. Stoffet faar Diagonaltæktur. Benævnes ligesidig Kiper eller 2/2 Kiper.
Treskaftkiper: Vævning, hvori Islætten skiftevis gaar over 2 og under 1 Trendetraad. Benævnes ogsaa 2/1 Kiper eller over 1 og under 2 = 1/2 Kiper.

Flettede Baand til Pynt for Æsel eller Kamel. Købt i Homs i Syrien 1961.
Baandet til venstre består af mørkerødt Garn. Analysen er beskrevet ved Fig. 15.
Ved Baandet til højre er flere Flettemaader repræsenteret, saaledes en Variant af »Tolvtotta bandet«, Fig. 55-59 og af Fig. 12-15.
Baandet er prydet med Skaller af Kaurissneglen og blaa Perler, som menes at beskytte mod onde Øjne.

Farvegengivelser

- Planche I* Arrow sash
Planche II Virkede Baand
Planche III Baand med Zig-Zagmønster
Planche IV Baand flettet i Sprang
Planche V Baand i Sprang;
Variationer af „Tolvtotta band“
Planche VI Flettede Halskæder af venezianske Glasperler;
Snore flettet med 12 Tråde
Planche VII Snore flettet af 8 Traade;
Snore med Frynser

Teknik efter arrow sash, et Skærf, som hidrører fra den canadiske Indianerstamme, Huronerne. Skærfet har kileformigt Mønster, og Tekniken er som ved de virkede Baand. Det afviger dog fra disse ved, at Traadene vender i Midten i Partier, som det

ses af Diagrammet paa Bogens For- og Bagsats. Originalen er prydet med iflattede hvide Perler, i Prøven her erstattet med blaa Traade. Skærfet tilhører Etnografisk Samling, Nationalmuseet. Mus. No. Hc 146e.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

*Virkede Baand; Teknik i Kapitel I. Baandet No. 9
er sammensat af to ens Dele.*

Planche II

1

2

3

4

5

6

7

8

Baandene No. 3, 6 og 8 har Analyse som Fig. 25-30. Snorene 1, 2 og 4 er Varianter af Fig. 59, »Tolutotta bandet«. Bæltet, No. 5, har Teknik som Fig. 82-83. No. 7 er virket.

1 2 3 4 5 6 7

8 9 10 11 12

Alle Baand er flettet i Sprang; behandlet i Kapitel
 III. Baand No. 8 er dog virket; behandlet i Kapitel
 I.

1

2

3

4

5

6

7

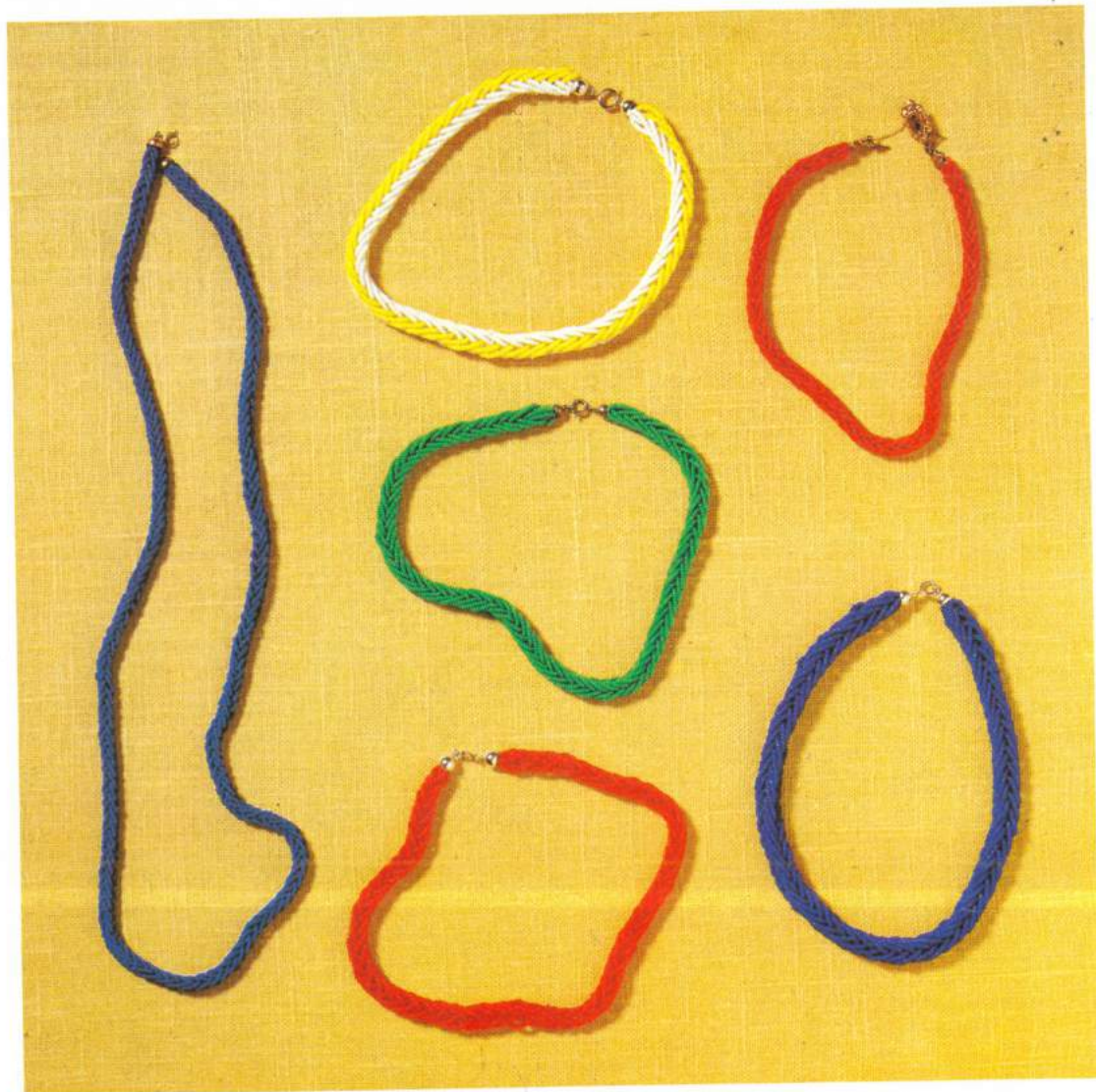
8

9

10

11

Baand No. 2 er udført i Sprang; behandlet i Kapitel III. No. 1 og 3 er »Tolvotta band«, se Fig. 55-59. No. 4-11 er Varianter af samme, se Fig. 60-65.

1

2 3 4

5 6

7

8

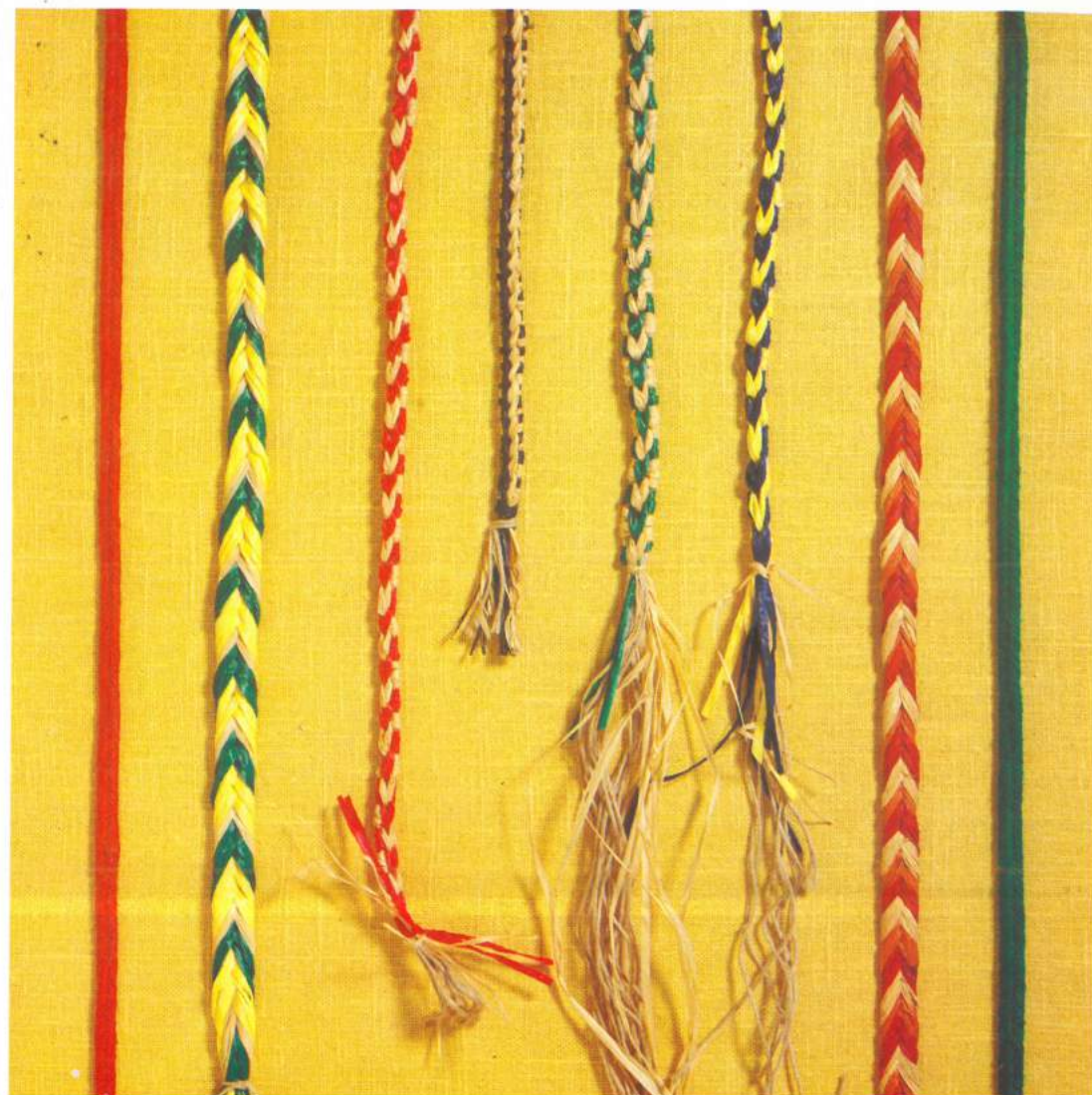
9

10

Halskæder af venezianske Glasperler. No. 1-5 er flettet med 8 Strenge som Fig. 52; No. 6 med 12 Strenge som Fig. 59, se endvidere Fig. 66a-d. No. 7-10 har Teknik som Fig. 59.

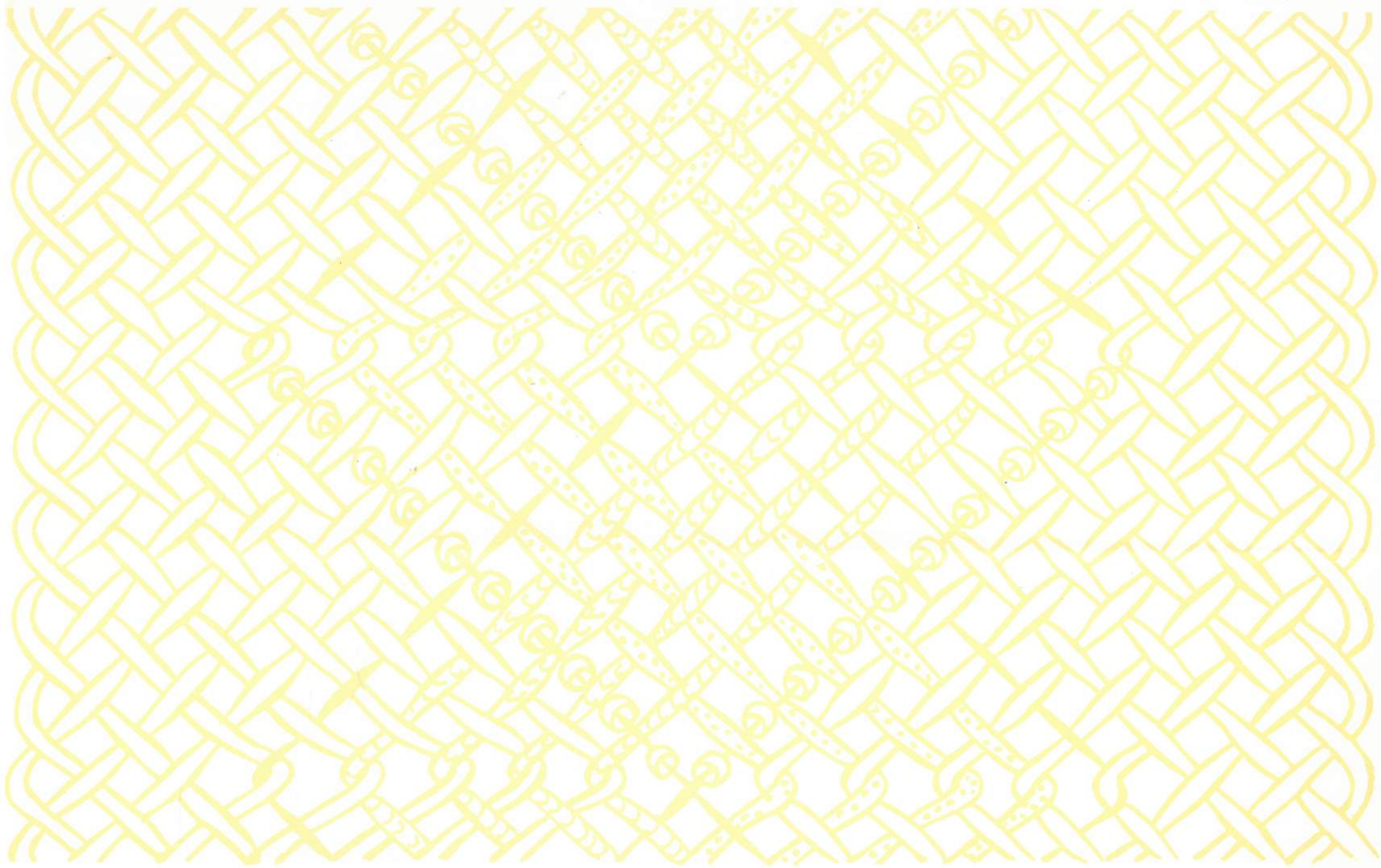
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1 2 3 4 5 6 7 8

No. 1, 2 og 12 på Billedet til venstre har Teknik som Fig. 52. No. 3-5 Teknik som Fig. 67. No. 6-8 Teknik som Fig. 68-70. No. 9-11 Teknik som Fig. 71-78.

Paa Billedet til Højre er Materialet Bast og Sejlgarn. No. 1, 2 og 7, 8 har Teknik som Fig. 82-83. No. 3-6 Teknik som Fig. 84-86.

M. Hald

Billedet viser en Guide med Hest
pyntet med forskellige
flettede Snore.
Fotograferet af Margrethe Hald 1961
ved Oldtidsbyen Petra.